Kwartalnik policyjny

CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE i CENTRUM SZKOLENIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W MIŃSKU MAZOWIECKIM

Adres redakcji: ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo
sekretariat: (22) 605-32-05, faks: (22) 605-35-38,
e-mail: kwartalnik@csp.edu.pl

Wydawca: Centrum Szkolenia Policji

Redaktor naczelny: nadkom. dr Iwona Klonowska,
tel. (22) 605-31-83, iwonaklonowska76@interia.pl

Zastępcy redaktora naczelnego:
płk dr Piotr Płonka, tel. (25) 754-54-00;
asp. Piotr Maciejczak, piotr.maciejczak@policja.gov.pl

Sekretarz redakcji: Małgorzata Reks-Stabach

Zespół redakcyjny:
podinsp. Hanna Grochowska (rzecznik prasowy CSP),
tel. (22) 605-32-29, rzecznikcsp@csp.edu.pl;
kom. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróz;
podkom. Roman Majewski

Zdjęcia na okładce: Mariusz Mazewski, Roman Majewski
Projekt okładki: Wioleta Kaczańska
Opracowanie graficzne i skład DTP: Wioleta Kaczańska
Opracowanie redakcyjne i korekta: Monika Irzycka, Anna Krupecka-Krupińska

Druk: Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, nakład: 1000 egz.

Numer zamknięto 4.12.2013 r.

RADA NAUKOWA

Przewodniczący rady: Zastępca Komendanta CSP insp. Jarosław GAŁUSZKA
Członkowie rady:
Kierownik Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku prof. zw. dr hab. Jerzy NIKITOROWICZ;
Rektor Pedagogium – Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie prof. dr hab. Marek KONOPCZYŃSKI;
Prorektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. Tadeusz TOMASZEWSKI;
Kierownik Zakładu Polityki Edukacyjnej Instytutu Pedagogiki Akademii Pedagogiki Specjalnej dr hab. prof. APS Janusz GĘSICKI;
Prodziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu dr hab. prof. UMK Jacek BŁESZYŃSKI;
Kierownik Zakładu Pedagogiki Resocjalizacyjnej IPSiR UW prof. dr hab. Lesław PYTKA;
prof. zw. dr hab. Jerzy NIEMIEC, Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku;
Starosta Powiatu Legionowskiego Jan GRABIEC;
Zastępca Komendanta Centralnego Ośrodka Szkolenia SG w Koszalinie płk SG Jarosław SUSZEK;
Komendant Szkoły Policji w Katowicach insp. Jarosław KALETA;
Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Jerzy POWIECKI;
Komendant Szkoły Policji w Słupsku insp. Jacek GIL

W NUMERZE

WYWIAD

2 Iwona Klonowska, Piotr Maciejczak
Nie mamy się czego wstydzić
– wywiad z nadinsp. Krzysztofem Gajewskim I Zastępcą Komendanta Głównego Policji

OPERACJA POLICYJNA „KLIMAT”

5 Hanna Grochowska
Operacja policyjna pod kryptonimem „Klimat”

ŻANDARMERIA WOJSKOWA

11 Sylwia Guzowska
Wyprzedzić działania przeciwnika
– wywiad z gen. dyw. dr. Mirosławem Rozmusem Komendantem Głównym Żandarmerii Wojskowej

12 Sylwia Guzowska
MP czyli Multi Purpose
– wywiad z płk. Timothym Grubbem Szefem Policji Wojskowej Armii Kanady

13 Sylwia Guzowska
O przyszłości Policji Wojskowych NATO

15 Mirosław Tokarski
Wyróżnianie podwładnych jako prawna forma oddziaływania przełożonego w zakresie realizacji obowiązków służbowych

24 Marek Brylonek
Proces planistyczny zarządzania kryzysowego Unii Europejskiej

31 Katarzyna Mrozkowiak
Przysięgali służyć Ojczyźnie

PREWENCJA

33 Sławomir Cisowski
Zespoły Antykonfliktowe Policji i koncepcja *low profile policing* oraz strategia 3D. Inne spojrzenie na realizację przez Policję zadań z zakresu komunikacji społecznej, wykorzystywanej w efektywnym „kontrolowaniu tłumu”

36 Magdalena Adamczyk
Stan zagrożenia pospolitą przestępczością kryminalną w miastach wojewódzkich w latach 2000–2012

46 Mariusz Prokopczyk
Centralny dobór psów do służby w Policji

49 Mariusz Prokopczyk
Doskonalenie sprawności użytkowej psów służbowych do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych

NAUKA W SŁUŻBIE

51 Krzysztof Zaranek
Oględziny pojazdu jednośladowego na przykładzie motocykla Honda CBX 750

58 **Vademecum policjanta**

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

61 Anna Baranowska
Aukcja elektroniczna

SPRAWOZDANIA I RECENZJE

63 Kamila Zimoń
Sprawozdanie z uczestnictwa w kursie CEPOL nr 62/2013 pt. „Human Rights and Police Ethics”

67 Iwona Klonowska, Karina Szafrańska
Sprawozdanie z Międzynarodowych Warsztatów Młodzieży

68 Karol Bajda
Policja. Socjologiczne studium funkcjonowania instytucji
Recenzja książki Eugeniusza Moczuka

CSP W LEGIONOWIE

69 Hanna Grochowska
Z życia CSP

KĄCIK JĘZYKOWY

71 Renata Cedro
Język angielski dla policjantów

Czekamy na listy, propozycje tematów i opinie na temat zamieszczonych tekstów. Prosimy je przesyłać na adres kwartalnik@csp.edu.pl.
Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów i dokonywania w nich zmian oraz możliwość nieodpłatnego wykorzystania publikowanych materiałów na stronie internetowej kwartalnik.csp.edu.pl.

NIE MAMY SIĘ CZEGO WSTYDZIĆ

z nadinsp. Krzysztofem Gajewskim

I Zastępcą
Komendanta Głównego Policji
rozmawiają Iwona Klonowska i Piotr Maciejczak

Panie Komendancie, nasza rozmowa ma miejsce jeszcze w trakcie trwania Szczytu Klimatycznego, dlatego za wcześnie na podsumowania i wydawanie wyroków w kwestii ewentualnych niepowodzeń. Chcielibyśmy jednak, aby Pan – jako dowodzący działaniami w skali kraju – przybliżył naszym Czytelnikom rozmiar całej operacji oraz jej złożoność. Zacznijmy może od samego Szczytu Klimatycznego, na którego temat polskie media jakoś skąpią informacji.

Co do samego Szczytu, to w zasadzie nie ja powinienem być adresatem tego pytania. Dla mnie, jako policjanta, jest to po prostu kolejna z wielu dużych imprez, wymagająca wielu działań zabezpieczających, zarówno bezpośrednich, jak i w ramach współpracy z innymi służbami – krajowymi i zagranicznymi, takimi jak Służba Bezpieczeństwa ONZ czy oficerowie łącznikowi Interpolu. Jest to konieczne, bo Szczyt Klimatyczny powoduje wzrost aktywności takich grup, jak Greenpeace, których przykład działania mieliśmy na dachu budynku Ministerstwa Gospodarki, co skończyło się interwencją Policji i straży pożarnej.

Dlatego też dla mnie, jako policjanta, treść obrad nie ma większego znaczenia. Istotne jest to, że jest to ogromna impreza masowa, gromadząca gości z całego świata, która na dodatek zbiegła się z innymi wydarzeniami w naszym kraju, takimi jak coroczne obchody Święta Niepodległości czy protesty różnych środowisk, wcale niezwiązane z tematem konferencji. Wszystkie te wydarzenia siłą rzeczy muszą znaleźć się w naszym zainteresowaniu.

Ponadto tutaj, w Policyjnym Centrum Dowodzenia w Legionowie (PCD), musimy nadzorować działania policjantów w skali całego kraju, a nie tylko w miejscu obrad. PCD uruchomiono 2 listopada, a więc pod naszym nadzorem znalazła się również Akcja „Znicz", jak również zabezpieczenie rozgrywek ligowych. Musimy skoordynować działania prowadzone przez wszystkie komendy wojewódzkie Policji, zapewniając im skuteczną współpracę z innymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi.

Jeśli Pan Generał pozwoli, to do kwestii PCD jeszcze wrócimy. Na razie, skoro już mowa o ogromie i złożoności całej operacji, to proszę powiedzieć, jak duże siły i środki zostały zaangażowane w tę operację?

Najogólniej rzecz ujmując, to zawiadujemy dokładnie wszystkimi siłami policyjnymi w kraju, jednak ze szczególnym uwzględnieniem sił skoncentrowanych w stolicy do zabezpieczenia wydarzeń związanych ze Szczytem Klimatycznym. Jest to blisko 2900 policjantów różnych służb, którzy zostali skierowani do pełnienia służby w Warszawie. W sumie do dyspozycji mamy 22 kompanie oddziałów prewencji ze środkami wsparcia i zespołami sanitarnymi. To prawdziwa armia ludzi, którą trzeba wyżywić, zakwaterować, zapewnić łączność i skoordynować sposób pełnienia służby. Ponadto działania wspierają funkcjonariusze pionu kryminalnego, przewodnicy psów służbowych przeznaczonych do wykrywania materiałów wybuchowych, policjanci grup antyterrorystycznych i realizacyjnych, także z Centralnego Biura Śledczego, służby konwojowe itd. Wymieniać można długo, ale chodzi o to, że musimy być przygotowani na każdy możliwy scenariusz i posiadać odpowiednie siły i środki do zaradzenia dowolnej, niebezpiecznej sytuacji.
Chciałbym jeszcze wspomnieć, że tego typu gigantyczna operacja jest poprzedzona wielomiesięczną pracą pionu logistycznego, który musi zadbać o każdy, najmniejszy nawet szczegół sprawnego działania służb – dotyczy to zarówno kwaterunku i wyżywienia pododdziałów, jak i zapewnienia bieżących napraw sprzętu czy odpowiedniej ilości środków łączności. Dochodzi do tego także prozaiczny aspekt rozliczenia się z finansów – na zabezpieczenie Szczytu otrzymaliśmy 5 milionów złotych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i również tu, w PCD, na bieżąco śledzimy informacje o wydatkowaniu tych środków, bo rozliczyć musimy się do końca roku – nie zostało więc zbyt dużo czasu. Dlatego też po raz pierwszy służbę w centrum dowodzenia pełnią przedstawiciele Biura Finansów KGP, którzy na bieżąco zbierają informacje o wydatkach.
Dlatego jeszcze raz podkreślam – zabezpieczenie tego rodzaju wydarzenia, jakim jest Szczyt Klimatyczny, to również ogromne wyzwanie dla służb logistycznych, które już wiele miesięcy wcześniej musiały właściwie oszacować wydatki i zapewnić odpowiednie środki na realizację operacji.

Panie Komendancie, wspomnieliśmy już o tym „niewidocznym tle", jakim w przypadku tego rodzaju zabezpieczeń jest logistyka, ale chcielibyśmy zapytać także o inny, niewidoczny powszechnie element, jakim jest współdziałanie z innymi służbami, nie tylko krajowymi, lecz również ich odpowiednikami na całym świecie.

Rzeczywiście, tej współpracy – jak i przedstawicieli wielu zaangażowanych w zabezpieczenie instytucji – praktycznie nie widać. Jako przykład można podać chociażby nasze Siły Zbrojne, ale również, z pozoru prozaiczną i mało istotną, Straż Ochrony Kolei, której przedstawiciele pełnią z nami służbę w PCD i dzięki którym na bieżąco jesteśmy informowani o wszelkich zdarzeniach na szlakach kolejowych w całym kraju. A to niezwykle cenna wiedza. Inną zaangażowaną, a niedostrzeganą instytucją, jest Straż Graniczna, która m.in. odprawiała słynny już pociąg z Brukseli, wiozący manifestantów do Warszawy. Dzięki ich działaniom oraz przywróceniu przez Ministra Spraw Wewnętrznych na czas Szczytu kontroli ruchu granicznego na bieżąco jesteśmy informowani o wszystkich, potencjalnie niebezpiecznych, osobach wjeżdżających do kraju.
Niezwykle ważne informacje uzyskujemy od Państwowej Straży Pożarnej. Warto przypomnieć, że w trakcie trwania Szczytu doszło do kilku katastrof, takich jak wybuch rurociągu gazowego w Wielkopolsce, za chwilę wykolejenie pociągu z mazutem czy w końcu pożar w metrze. Dzięki funkcjonariuszom PSP jesteśmy informowani o nich jako pierwsi i mamy możliwość skutecznej dyslokacji jednostek wsparcia.
O Siłach Zbrojnych już wspomniałem, ale bardzo istotną funkcję pełnili żołnierze Żandarmerii Wojskowej, którzy wspierali działania prewencyjne policjantów, ochraniając chociażby marsz prezydencki w Warszawie, dzięki czemu mogliśmy przesunąć funkcjonariuszy oddziałów prewencji do innych zadań. Nie mamy w zwyczaju przechwalać się podjętymi środkami ostrożności, tak jak to zrobili np. Anglicy przed olimpiadą w Londynie, pokazując publicznie miejsca rozmieszczenia wyrzutni rakietowych, dlatego wspomnę jedynie, że w czasie Szczytu obszar powietrzny nad stolicą zabezpieczało m.in. sześć śmigłowców bojowych, skierowanych na policyjne lotnisko na Bemowie, a w Mińsku Mazowieckim do dyspozycji były cztery myśliwce przechwytujące. Dlatego też w PCD służbę pełnili przedstawiciele Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych, którzy na nasz wniosek doprowadzili do czasowego zamknięcia strefy lotów nad Warszawą, w celu zapewnienia maksimum bezpieczeństwa uczestnikom Szczytu. Z kolei dzięki przedstawicielom Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego na bieżąco byliśmy informowani o możliwych zagrożeniach terrorystycznych.

Panie Generale, wspomnieliśmy już, że do tematu Policyjnego Centrum Dowodzenia znajdującego się w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie jeszcze wrócimy, ale wychodzi na to, że wraca on, niejako samoistnie, w niemal każdym zdaniu. Dlatego też może po prostu kontynuujmy – na czym jeszcze polegają zadania PCD?

Mówię o PCD tak dużo, dlatego że stanowi ono faktyczny mózg całej operacji. A dla ukazania pełnego obrazu tego, jak wygląda od strony dowództwa zabezpieczenie Szczytu, konieczne jest nakreślenie złożoności współpracy oraz ogromu zagadnień, jakimi musi zajmować się sztab. Dlatego chciałbym również wspomnieć o funkcjonariuszach Biura Ochrony Rządu, którzy na bieżąco informują nas o położeniu i przemieszczaniu się osób ochranianych, dzięki czemu w każdym momencie możemy dać im wsparcie w postaci eskorty policyjnej lub pilotażu. To jest właśnie jedno z działań, dla których stworzono PCD. Wśród osób pracujących na co dzień w centrum dowodzenia są również przedstawicielki Interpolu, które dokonują błyskawicznych sprawdzeń osób z zagranicy, które z różnych przyczyn znalazły się w naszym zainteresowaniu.
Mówię o tym również dlatego, że powszechnie mało wiadomo o prawdziwej roli Policyjnego Centrum Dowodzenia. My nie zajmujemy się dowodzeniem pododdziałami bezpośrednio na ulicach Warszawy, Krakowa czy Gdańska. Nasza rola to dyslokacja sił środków na terenie całego kraju. Tak było np. 11 listopada, kiedy to podjąłem decyzję o natychmiastowym skierowaniu do Warszawy odwodu w sile czterech kompanii prewencji. Wprawdzie siły warszawskie bardzo szybko opanowały sytuację i w przypadku funkcjonariuszy z odwodu skończyło się ostatecznie tylko na podróży, noclegu i powrocie, to jednak kompanie te przybyły i w razie czego były gotowe natychmiast wkroczyć do akcji.

Odprawa I Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztofa Gajewskiego z dowódcami oddziałów prewencji

PCD – odprawa Ministra Spraw Wewnętrznych Bartłomieja Sienkiewicza z szefami podległych służb

Odprawa służbowa dla obsady PCD

Przypomnę także, że nie skupialiśmy się tylko na Warszawie. W całym kraju odbyło się tego dnia ponad 500 uroczystości, podczas których mogło dojść do nieoczekiwanych zdarzeń. Monitorowaliśmy je wszystkie i w każdej chwili byliśmy gotowi do wysłania posiłków. Kilka dni później mieliśmy paradę równości w Poznaniu oraz mecze reprezentacji Polski i te wydarzenia, niezależnie od zabezpieczenia stolicy, także musieliśmy nadzorować i zapewnić odpowiednie siły policyjne. Na jednej zmianie w Policyjnym Centrum Dowodzenia pełni służbę około 50 osób i naprawdę nie mogą narzekać na brak zadań.

Czy po dwóch tak dużych sprawdzianach, jak Szczyt Klimatyczny i Euro 2012, uważa Pan, że mamy już dość doświadczeń, aby poradzić sobie z zabezpieczeniem dowolnie dużej imprezy międzynarodowej?

Może odpowiem tak – byłem w różnych miejscach na świecie i mogę stanowczo stwierdzić, że nie mamy czego się wstydzić. Wypracowaliśmy skuteczny system. Policyjne Centrum Dowodzenia nie powstało tylko na Euro, jest to sztab mający służyć do obsługi wszystkich dużych operacji policyjnych i cały czas zbieramy doświadczenia. Nigdy nie będzie ich za wiele.
Już w maju przyszłego roku będziemy gościć w Warszawie gubernatorów Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, we wrześniu z kolei odbędą się w sześciu miastach Mistrzostwa Świata w Piłce Siatkowej Mężczyzn. Być może PCD nie będzie musiało być tak liczne, jak obecnie, ale te imprezy również będą wymagały ogólnopolskiej koordynacji działań.
Policyjne Centrum Dowodzenia to obiekt doskonale wyposażony, przede wszystkim w różnego typu narzędzia informatyczne, pozwalające skutecznie zarządzać informacją. W ogóle nie używamy dokumentów papierowych, wszystko jest w sieci. Nawet jeśli wpłynie do PCD dokument w formie papierowej, to natychmiast jest on skanowany i wprowadzany w tej formie do obiegu. Tu wszyscy muszą pracować na komputerach, co wymaga dodatkowych kompetencji, ale wydatnie skraca czas przepływu informacji i ułatwia archiwizację. Dzięki nowoczesnym systemom łączności mamy bezpośredni dostęp nie tylko do monitoringu miejskiego w Warszawie, ale również – w czasie rzeczywistym – otrzymujemy obraz z kamer umieszczonych w śmigłowcu policyjnym. Na porządku dziennym są wideokonferencje z jednostkami w kraju, a przypomnę, że system ten podczas Euro 2012 zapewniał nam taką samą łączność z Ukrainą. Wszystkie zgromadzone w PCD służby mają możliwość korzystania ze swoich niejawnych systemów łączności.
Wracając więc do Państwa pytania – jeśli chodzi o sprawność PCD – to jestem absolutnie spokojny, natomiast czym innym jest zarządzanie, a czym innym bezpośrednie wykonawstwo. Uważam, że naszym problemem jest obecnie wykształcenie średniej i wyższej kadry dowódczej, działającej bezpośrednio w terenie, bo tutaj widać problemy przejawiające się czasami w braku woli podejmowania własnych decyzji. Podkreślam jeszcze raz – PCD nie zajmuje się bezpośrednim dowodzeniem pododdziałami w terenie. Na miejscu dowodzi dowódca podoperacji, którego polecenia wykonują z kolei dowódcy odcinków itd. My nie możemy wchodzić w kompetencje dowódcy operującego np. na warszawskim Mokotowie i decydować, co ma w danym momencie robić. ❑

Dziękujemy za rozmowę

zdj. M. Mazewski, R. Majewski

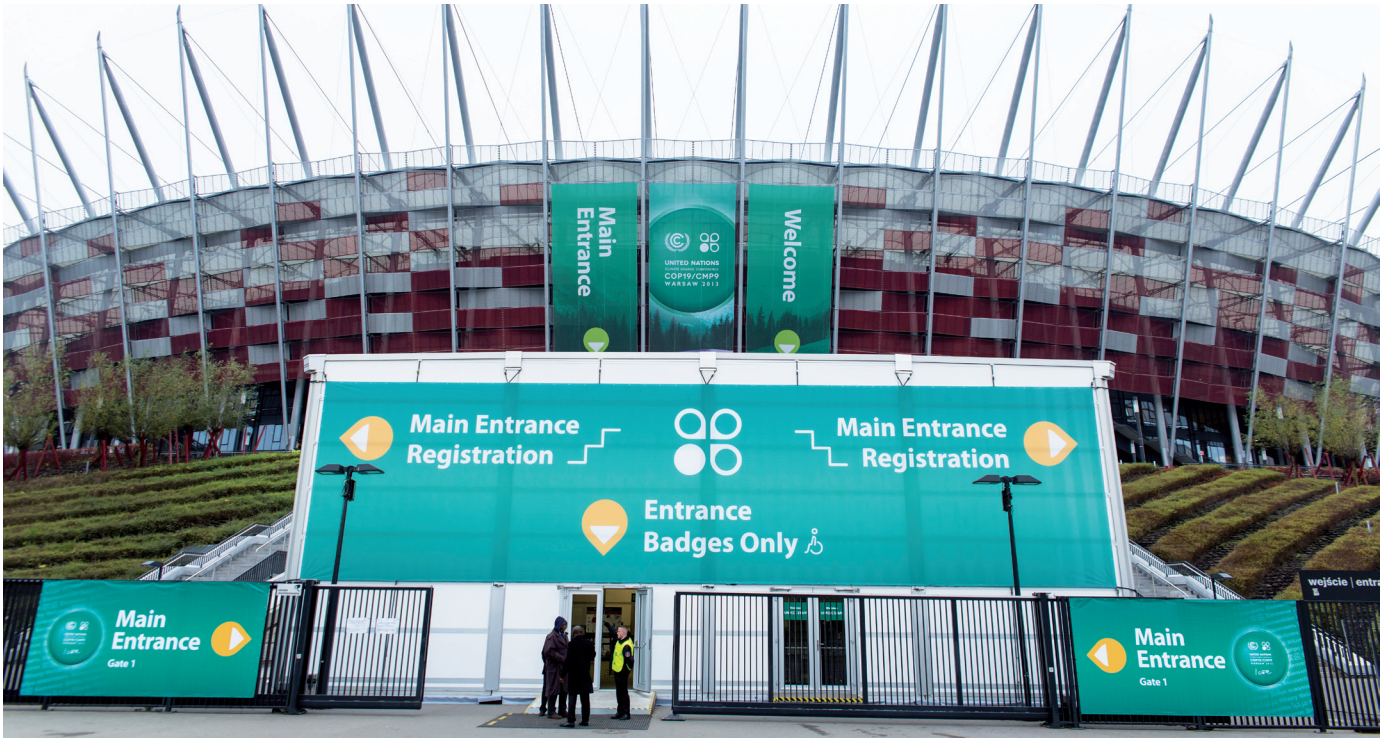

OPERACJA POLICYJNA POD KRYPTONIMEM „KLIMAT"

W dniach 11–22 listopada 2013 r. w Warszawie odbyło się najważniejsze globalne forum poświęcone światowej polityce klimatycznej – 19. Sesja Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu – COP19 (*Conferences of the Parties*), której towarzyszyło 9. Spotkanie Stron Protokołu z Kyoto (CMP).

Główną siedzibą Konferencji był specjalnie do tego przygotowany Stadion Narodowy.
Przez jedenaście dni stolica Polski gościła czołowych polityków, przedstawicieli organizacji międzynarodowych, reprezentantów biznesu oraz nauki.
Organizacja Konferencji wymagała ogromnych przygotowań i stanowiła wyzwanie dla wielu instytucji i służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa uczestników przedsięwzięcia, w szczególności dla Policji, która 2 listopada 2013 r. rozpoczęła realizację zadań w ramach operacji pod kryptonimem „Klimat".

KONFERENCJA STRON RAMOWEJ KONWENCJI NARODÓW ZJEDNOCZONYCH W SPRAWIE ZMIAN KLIMATU – GENEZA

Zmiany klimatu są zjawiskiem naturalnym i zachodzą na Ziemi w sposób ciągły. Obecnie są jednym z istotnych zagrożeń środowiskowych, społecznych i ekonomicznych. Niekorzystne zmiany postępują w wyjątkowym tempie, a ich skutki są odczuwalne na całym świecie. Ze względu na globalny charakter problemu, niezbędna jest w tej dziedzinie szeroka współpraca międzynarodowa.
Współpraca ta została zapoczątkowana na tzw. Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r., podczas którego przyjęto m.in. Ramową Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (*ang. United Nations Framework Convention on Climate Change*, UNFCCC). Dotychczas Konwencję ratyfikowało 195 stron (194 państwa oraz Unia Europejska). Polska ratyfikowała Konwencję w czerwcu 1994 r.
Najważniejszym, prawnie wiążącym instrumentem Konwencji jest **Protokół z Kioto**, podpisany 11 grudnia 1997 r., który wszedł w życie w lutym 2005 r. Na jego mocy państwa rozwinięte, w tym kraje będące w procesie transformacji do gospodarki rynkowej, zobowiązały się do **ograniczenia emisji** gazów cieplarnianych o przynajmniej 5% w stosunku do roku 1990.
Najwyższym organem Konwencji UNFCCC jest **Konferencja Stron Konwencji**. W jej skład wchodzą przedstawiciele

Stron Konwencji. Obrady Konferencji Stron odbywają się corocznie.
Zgodnie z decyzją 18. sesji Konferencji Stron Konwencji Klimatycznej (COP18) w Doha z grudnia 2012 r., kolejny szczyt klimatyczny zaplanowany został w Warszawie w dniach 11–22 listopada 2013 r. Wybór Polski odbył się w ramach Grupy Wschodnio-Europejskiej (EEG), której przypadła organizacja COP w roku bieżącym.
Należy przypomnieć, że Polska już po raz drugi jest gospodarzem Konferencji Stron UNFCCC. Po raz pierwszy miało to miejsce w 2008 r. w Poznaniu, gdzie odbył się COP14.
Prezydentem COP19/CMP9 z dniem 11 listopada 2013 r. został J.E. Marcin Korolec, ówczesny Minister Środowiska, który obecnie objął stanowisko Pełnomocnika Rządu ds. polityki klimatycznej w randze Sekretarza Stanu w Ministerstwie Środowiska. Funkcję Prezydenta będzie pełnił do czasu rozpoczęcia kolejnej konferencji – COP20, która ma być zorganizowana w grudniu 2014 r. w Limie, stolicy Peru.

BEZPIECZEŃSTWO UCZESTNIKÓW KONFERENCJI COP19 – ORGANIZACJA DZIAŁAŃ POLICYJNYCH

W marcu 2013 r. w Głównym Sztabie Policji KGP opracowano „Projekt Koncepcji Zabezpieczenia Policyjnego Konferencji Klimatycznej – COP19”. Projekt zawierał ocenę sytuacji operacyjnej, wstępną analizę zagrożeń oraz koncepcję organizacji działań Policji.
Nawiązano też współpracę z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym (INTERPOL, EUROPOL, FRONTEX).
Decyzją nr 214 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 maja 2013 r. powołano Zespół Operacyjny do przygotowania policyjnego zabezpieczenia spotkania Stron Protokołu z Kioto. Przewodniczącym Zespołu został I Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztof Gajewski. W skład Zespołu wchodzili przedstawiciele kluczowych biur Komendy Głównej Policji, a także Komendant Centrum Szkolenia Policji insp. dr Roman Stawicki oraz Zastępca Komendanta ds. Logistycznych CSP podinsp. Anna Gołąbek. Zadaniem Zespołu było przygotowanie założeń organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych niezbędnych do zabezpieczenia przedsięwzięcia.
20 sierpnia 2013 r. odbyło się, zorganizowane przez Główny Sztab Policji KGP, spotkanie poświęcone omówieniu zagadnień związanych z bezpieczeństwem konferencji klimatycznej COP19. Uczestniczyli w nim: Dowódca Sił Ochrony i Bezpieczeństwa ONZ, przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Państwowej Straży Pożarnej, Żandarmerii Wojskowej i Biura Ochrony Rządu.
Zabezpieczenie konferencji wiązało się również z wejściem w życie nowych przepisów regulujących taktykę działania oddziałów zwartych Policji podczas dynamicznych zatrzymań sprawców przestępstw i wykroczeń. W związku z tym dla kadry kierowniczej i policjantów oddziałów prewencji przeprowadzono cykl doskonaleń zawodowych z tego zakresu.
Policjanci uczestniczyli również w doskonaleniu zawodowym poświęconym zagadnieniom etyki zawodowej, ochronie praw człowieka oraz problematyce antydyskryminacyjnej.

Stadion Narodowy – funkcjonariusze PSP w czasie służby na stanowisku dowodzenia ONZ

Stadion Narodowy – funkcjonariusz Policji w czasie służby na stanowisku dowodzenia ONZ

Stadion Narodowy – stoisko promocyjne Polski

Stadion Narodowy – jedna z sal plenarnych

POLICYJNE CENTRUM DOWODZENIA

W ramach prowadzonych przygotowań do zabezpieczenia Konferencji Klimatycznej, dokonano niezbędnych zakupów sprzętu policyjnego oraz zrealizowano postępowania przetargowe na zakwaterowanie i wyżywienie funkcjonariuszy. Warto dodać, że Policja pozyskała na ten cel dofinansowanie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w kwocie 5 124 760 zł, w tym na zakwaterowanie i wyżywienie policjantów 2 892 070 zł. Zakupiono też radiotelefony w systemie Tetra wraz z wyposażeniem (wartość umowy 1 629 540,92 zł).
6 listopada 2013 r. w Policyjnym Centrum Dowodzenia odbyła się odprawa Ministra Spraw Wewnętrznych Bartłomieja Sienkiewicza z szefami podległych służb.
Podczas spotkania przedstawiono stan przygotowań do zabezpieczenia Szczytu Klimatycznego ONZ w Warszawie.
Szef resortu spotkał się też z funkcjonariuszami pełniącymi służbę w Centrum. W spotkaniu, oprócz Ministra Spraw Wewnętrznych, uczestniczyli m.in. ówczesny Minister Środowiska Marcin Korolec, Podsekretarz Stanu w MSW Marcin Jabłoński, Komendant Główny Policji nadinsp. Marek Działoszyński, jego zastępca nadinsp. Krzysztof Gajewski, a także kadra kierownicza formacji i służb zaangażowanych w zabezpieczenie Szczytu ONZ.
10 listopada 2013 r. dowódca operacji „Klimat" – I Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztof Gajewski spotkał się z dowódcami oddziałów prewencji Policji zaangażowanych w operację.
Wśród uczestników spotkania był również Komendant Centrum Szkolenia Policji insp. Roman Stawicki – zastępca dowódcy operacji ds. funkcjonowania Policyjnego Centrum Dowodzenia oraz Zastępca Komendanta ds. Dydaktycznych CSP insp. Jarosław Gałuszka.
Omówiono taktykę działań dla służb dedykowanych wsparciu podoperacji „Warszawa".

Wizyta Ministra Spraw Wewnętrznych Bartłomieja Sienkiewicza w PCD

Odprawa MSW z szefami podległych służb zaangażowanych w zabezpieczenie operacji „Klimat"

Prezentacja sprzętu specjalistycznego Policji

OPERACJA „KLIMAT"

Na podstawie decyzji nr 437 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 października 2013 r. *w sprawie zarządzenia operacji policyjnej oraz upoważnienia do udzielania zgody na użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez pododdziały zwarte*, Komendant Główny Policji nadinsp. Marek Działoszyński zarządził od dnia 2 listopada do 24 listopada 2013 r. operację policyjną pod kryptonimem „Klimat".

Pokaz działań oddziałów prewencji Policji

Cel operacji policyjnej
Podstawowym celem działania Policji w obszarze prewencyjnego zabezpieczenia Konferencji była ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, a także ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, zarówno na terenie Warszawy, jak również całego kraju.

Początek operacji – odprawa służbowa obsady Policyjnego Centrum Dowodzenia
2 listopada 2013 r. odbyła się odprawa służbowa obsady Policyjnego Centrum Dowodzenia z I Zastępcą Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztofem Gajewskim – dowódcą operacji policyjnej pod kryptonimem „Klimat” oraz dyrektorami wybranych biur KGP. W czasie odprawy przedstawiono m.in. strukturę Sztabu Dowódcy Operacji oraz zasady dowodzenia operacją. Wskazano również cel, zakres i regulamin Policyjnego Centrum Dowodzenia. Omówiono system pełnienia służby i pracy w PCD.

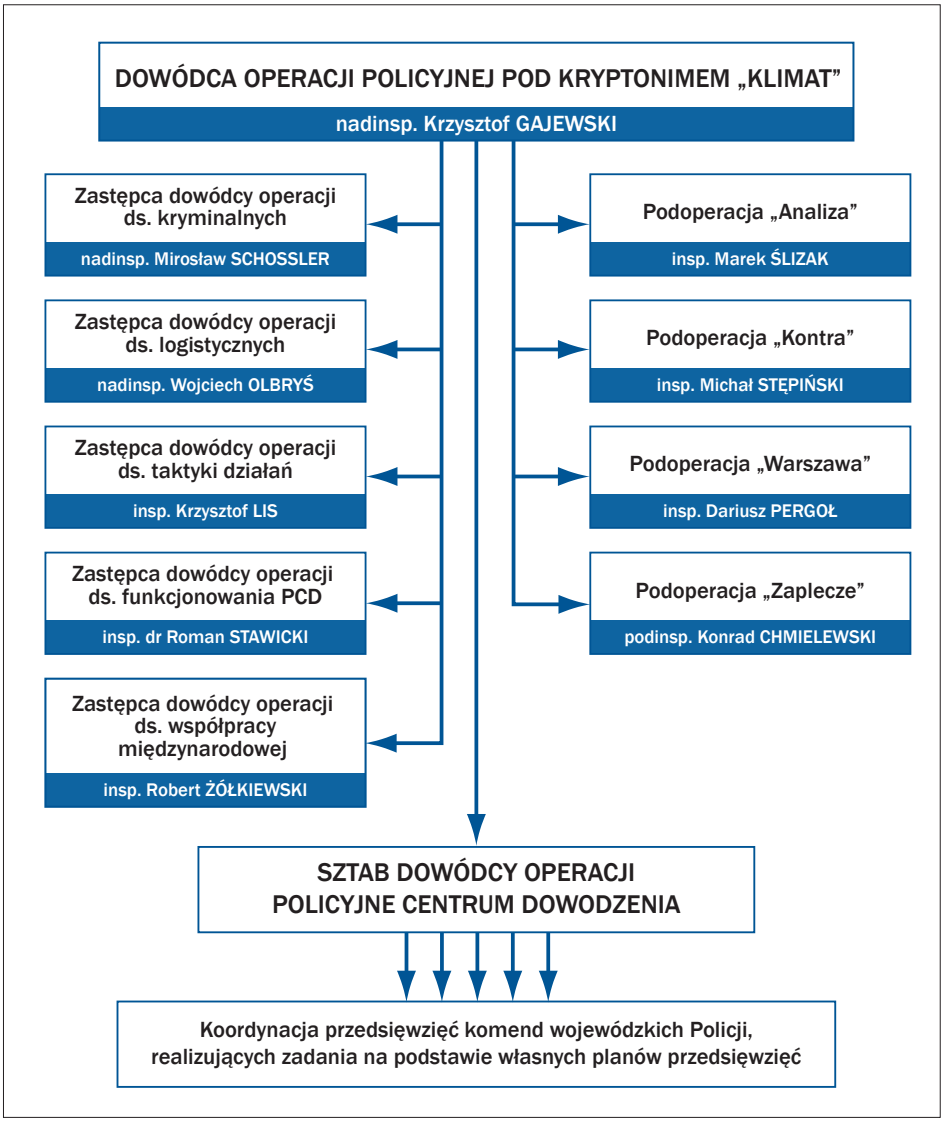

Struktura dowodzenia operacją
W czasie operacji policyjnej pod kryptonimem „Klimat” funkcjonowała struktura dowodzenia, którą przedstawiono na schemacie zamieszczonym obok.
Szefem Policyjnego Centrum Dowodzenia został Naczelnik Wydziału Operacyjnego Głównego Sztabu Policji KGP mł. insp. Dariusz Dymiński. Jego zastępcami byli policjanci Głównego Sztabu Policji KGP: nadkom. Tomasz Milczarek, kom. Bogdan Jankowski, kom. Arkadiusz Waliszewski i kom. Tomasz Skrzos.
W skład Policyjnego Centrum Dowodzenia wchodziły następujące zespoły funkcjonalne:
1) zespół do spraw współpracy z Komendą Stołeczną Policji;
2) zespół do spraw współpracy z komendami wojewódzkimi Policji;
3) zespół meldunkowy;
4) zespół do spraw rozpoznania i analizy zagrożenia;
5) zespół do spraw koordynacji eskort policyjnych;
6) zespół do spraw międzynarodowej wymiany informacji;
7) zespół do spraw współpracy ze służbami bezpieczeństwa ONZ;
8) zespół do spraw zabezpieczenia logistycznego;
9) zespół do spraw zabezpieczenia finansowego;
10) zespół do spraw zabezpieczenia łączności i informatyki;
11) stanowisko do spraw obsługi medialnej i monitorowania mediów;
12) kancelaria jawna;
13) kancelaria tajna ze stanowiskiem ODN;
14) zespół obsługi – recepcja.

Najważniejsze zadania Policyjnego Centrum Dowodzenia
1) zbieranie, analizowanie i selekcja informacji dotyczących planowanych i prowadzonych działań oraz wypracowywanie na ich podstawie wniosków i prognoz rozwoju sytuacji;
2) określanie sił i środków niezbędnych do usunięcia zagrożenia;
3) przygotowanie dowódcy operacji szczegółowych propozycji wariantów działań;
4) przekazywanie podległym siłom decyzji dowódcy operacji;
5) przygotowanie stanowisk dowodzenia dowódcy operacji;
6) sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań przez podległe siły na etapie planowania działań;
7) sprawowanie nadzoru nad osiąganiem pełnej gotowości podległych sił do działań;
8) sprawowanie nadzoru i koordynowanie wykonania zadań przez podległe siły podczas prowadzenia działań;
9) koordynowanie zabezpieczenia logistycznego i medycznego operacji;
10) współdziałanie ze służbami i instytucjami pozapolicyjnymi uczestniczącymi w działaniach;
11) przygotowanie dla dowódcy operacji meldunków o stanie realizacji operacji, zgodnie ze wzorem i w terminach określonych w planie działania dowódcy operacji policyjnej;
12) opracowanie raportu końcowego z przeprowadzonej operacji.

POLICYJNE CENTRUM DOWODZENIA

PCD – funkcjonariusze SOK, SG i PSP w czasie operacji „Klimat"

Operacja „Klimat" – żołnierz ŻW w czasie służby w PCD

Obsada Policyjnego Centrum Dowodzenia
Policyjne Centrum Dowodzenia koordynowało działania wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom Konferencji COP19/CMP9. Obsadę PCD stanowiło 148 osób. Oprócz funkcjonariuszy Policji, w wykonywanie zadań w PCD zaangażowani byli również przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Ochrony Kolei, Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych RP i Służby Bezpieczeństwa ONZ.

Siły i środki wykorzystane w operacji „Klimat"
Większość kierowanych centralnie sił wsparcia składała się z oddziałów prewencji Policji, które po koncentracji z poddziałami antyterrorystycznymi oraz policjantami służby kryminalnej stanowiły związki taktyczne. W zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie Konferencji Klimatycznej zaangażowani byli też policjanci ruchu drogowego, przewodnicy psów służbowych oraz minerzy-pirotechnicy. Stałe dyżury pełnili również psychologowie policyjni.
W zabezpieczenie operacji „Klimat" zaangażowanych było 4500 policjantów Komendy Stołecznej Policji, dodatkowo wspieranych przez 2900 funkcjonariuszy z komend wojewódzkich Policji w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Radomiu, Rzeszowie i w Szczecinie. Do współpracy w działaniach prewencyjnych i patrolowych, zgodnie z zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów, skierowano 600 żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Policjanci ze związków taktycznych – przyjazd do CSP

Policjanci ze związków taktycznych – odprawa przed służbą

Udział Centrum Szkolenia Policji w zabezpieczeniu konferencji

W czasie zabezpieczenia konferencji z bazy kwaterunkowo-żywieniowej Centrum Szkolenia Policji, w tym Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach, korzystali funkcjonariusze ze związków taktycznych – łącznie 689 osób. Po zakończonej służbie do dyspozycji funkcjonariuszy było nowoczesne zaplecze sportowe szkoły. Z obiektów CSP – stołówki i hotelu Międzynarodowego Centrum Szkoleń Specjalistycznych Policji – korzystała również obsada Policyjnego Centrum Dowodzenia.

Do Policyjnego Centrum Dowodzenia delegowano 53 funkcjonariuszy i 9 pracowników Centrum Szkolenia Policji. Były to osoby, które zdobyły doświadczenie w pracy w PCD podczas zabezpieczenia EURO 2012. Ponadto 3 psychologów zostało oddelegowanych do Komendy Stołecznej Policji. Zadania związane ze stacjonowaniem związków taktycznych na terenie Centrum wykonywało 20 policjantów komórek organizacyjnych szkoły, którym powierzono pełnienie służby w Wydziale Dowodzenia CSP.

Dodatkowe wsparcie stanowiło 60 słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego, zawieszonego na czas trwania zabezpieczenia Konferencji, którzy – w ramach praktyk zawodowych – pełnili służby ochronne obiektów CSP.

Udział Centrum Szkolenia Policji w przedsięwzięciu związanym z bezpiecznym przebiegiem Konferencji Klimatycznej był dla kierownictwa, funkcjonariuszy, pracowników i słuchaczy szkoły kolejnym – po EURO 2012 – tak ogromnym wyzwaniem. Dzięki właściwej postawie oraz rzetelnie wypełnionym obowiązkom przez wszystkie osoby zaangażowane w przedsięwzięcie, zadanie postawione przed CSP zostało należycie wykonane.

PCD w czasie operacji „Klimat” – funkcjonariusze na służbie

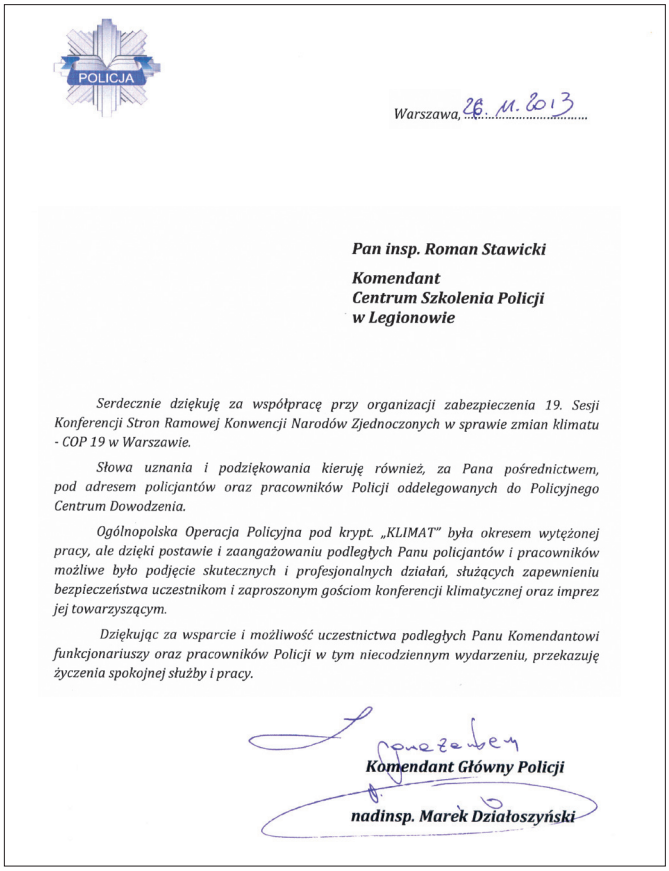

POLICJA

Warszawa, 26.11.2013

Pan insp. Roman Stawicki

Komendant
Centrum Szkolenia Policji
w Legionowie

Serdecznie dziękuję za współpracę przy organizacji zabezpieczenia 19. Sesji Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu - COP 19 w Warszawie.

Słowa uznania i podziękowania kieruję również, za Pana pośrednictwem, pod adresem policjantów oraz pracowników Policji oddelegowanych do Policyjnego Centrum Dowodzenia.

Ogólnopolska Operacja Policyjna pod krypt. „KLIMAT” była okresem wytężonej pracy, ale dzięki postawie i zaangażowaniu podległych Panu policjantów i pracowników możliwe było podjęcie skutecznych i profesjonalnych działań, służących zapewnieniu bezpieczeństwa uczestnikom i zaproszonym gościom konferencji klimatycznej oraz imprez jej towarzyszącym.

Dziękując za wsparcie i możliwość uczestnictwa podległych Panu Komendantowi funkcjonariuszy oraz pracowników Policji w tym niecodziennym wydarzeniu, przekazuję życzenia spokojnej służby i pracy.

Komendant Główny Policji

nadinsp. Marek Działoszyński

Podziękowania

Dowódca operacji policyjnej pod kryptonimem „Klimat” – I Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztof Gajewski oraz zastępca dowódcy operacji ds. funkcjonowania Policyjnego Centrum Dowodzenia – Komendant Centrum Szkolenia Policji insp. Roman Stawicki złożyli podziękowania wszystkim zaangażowanym w pracę wykonaną w związku z zabezpieczeniem Szczytu Klimatycznego COP19. ❑

podinsp. Hanna Grochowska

W artykule wykorzystano informacje ze strony www.mos.gov.pl oraz materiały z GSP KGP.

Summary

Police operation code named “Climate”

The article constitutes the summary of the PTC participation in providing security for the police operation code named “Climate”, which took place on 22–25 of November of the current year. During this time the Police Command Centre functioned on the PTC premises, coordinating actions of all institutions responsible for the safety of the participants of COP19/CMP9 conference. 148 persons constituted the PTC staff. Apart from police officers, including the ones from the Police Training Centre, there were engaged in the performance of the tasks in the Police Command Centre the representatives of the following institutions: the Ministry of the Environment, the Government Protection Bureau, the Internal Security Agency, the Polish Border Guard, the Military Police, the State Fire Service, the Railroad Guards, the Operational Command of Armed Forces of the Republic of Poland and the UN security services.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

zdj. M. Mazewski, R. Majewski

KONFERENCJA SZEFÓW POLICJI WOJSKOWYCH NATO

WYPRZEDZIĆ DZIAŁANIA PRZECIWNIKA

z gen. dyw. dr. Mirosławem Rozmusem
Komendantem Głównym
Żandarmerii Wojskowej
rozmawia Sylwia Guzowska

Był Pan gospodarzem Konferencji Szefów Policji Wojskowych NATO. Fakt, że tak prestiżowa funkcja została powierzona Komendantowi Głównemu Żandarmerii Wojskowej, świadczy o wysokiej pozycji formacji na arenie międzynarodowej.

Polska żandarmeria jest wartościowym i wiarygodnym partnerem dla formacji policyjno-wojskowych z całego świata. Pracowano już od wielu lat nad włączeniem zaangażowania Żandarmerii Wojskowej w struktury natowskie i europejskie. Jednak praktycznie to od 2011 r. bardzo duże zaangażowanie moich podwładnych doprowadziło do stanu obecnego i dotychczasowe wieloletnie plany zastały zrealizowane. Aktualnie zaangażowani jesteśmy w trzy projekty międzynarodowe. W 2011 r. od podstaw został odbudowany na bazie Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim i osiągnął pełną zdolność bojową Wielonarodowy Batalion Policji Wojskowych NATO – który praktycznie po rozformowaniu Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Gliwicach przestał istnieć. Powstało również Centrum Eksperckie Policji Wojskowych NATO w Bydgoszczy. Te dwa międzynarodowe projekty są pionierskimi inicjatywami polskiej żandarmerii. Przez ostatnie lata czynnie działaliśmy w strukturach Europejskich Sił Żandarmerii. Dodam, że w czerwcu br. Międzyresortowy Komitet Wysokiego Szczebla Europejskich Sił Żandarmerii podpisał deklarację o przyznaniu Żandarmerii Wojskowej statusu pełnoprawnego członka. Możemy powiedzieć, że są to wielkie sukcesy polskiej Żandarmerii Wojskowej.

Jednym z istotniejszych tematów konferencji była walka ze światowym terroryzmem. Czy Żandarmeria Wojskowa jest gotowa, by stawić czoło temu zagrożeniu?

Po 11 września 2001 r. operacje antyterrorystyczne stały się priorytetem, również dla Żandarmerii Wojskowej. Wychodząc naprzeciw nowym wyzwaniom, sformowano i przygotowano do działania 2 jednostki do działań specjalnych – w Warszawie i Mińsku Mazowieckim. Charakteryzuje je hybrydowy, policyjno-wojskowy charakter, zdolność do natychmiastowego przerzutu i użycia w rejonie operacji, modułowa struktura organizacyjna oraz profesjonalnie przygotowani i wyposażeni w sprzęt najnowszej generacji żandarmi. Dodam, że nasze jednostki przeznaczone są również do współdziałania i wsparcia policyjnych pododdziałów antyterrorystycznych.

Najważniejsi żandarmi NATO spotykają się każdego roku, by…

Reagować na współczesne zagrożenia. Organizowane rokrocznie spotkanie szefów Policji Wojskowych NATO jest bardzo ważnym przedsięwzięciem. Świadczy o tym chociażby fakt, że do Krakowa przybyły 33 delegacje reprezentujące 24 formacje policyjno-wojskowe z państw NATO i Partnerstwa dla Pokoju, 7 dowództw, 1 centrum i Panel Policji Wojskowych NATO. Podczas kilkudniowych obrad wypracowywane są decyzje w zakresie akceptacji i przedstawiania wniosków w obszarze rozwoju dokumentów normatywnych NATO stanowiących o zadaniach policji wojskowych oraz oceniających funkcjonalność MP w operacjach międzynarodowych. W tym roku skupiliśmy się na rozwoju przyszłych zdolności policji wojskowych w zmieniającym się Sojuszu, przede wszystkim w obliczu walki prowadzonej z międzynarodowym terroryzmem i zadań MP wynikających z doktryn NATO w konfrontacji z zadaniami określonymi prawem narodowym. Podsumowując, efektem finalnym konferencji są decyzje, dzięki którym formacje policyjno-wojskowe wyprzedzają działania przeciwnika i jeszcze skuteczniej realizują swoje zadania. ❑

Dziękuję za rozmowę

MP CZYLI MULTI PURPOSE

z płk. Timothym Grubbem

Szefem Policji Wojskowej Armii Kanady
rozmawia Sylwia Guzowska

W jakim kierunku zmierzają współczesne formacje policyjno-wojskowe?

Współczesną policję wojskową nie ominął proces transformacji. Zmienia się świat, Sojusz Północnoatlantycki, armie narodowe – więc musimy podążać za tymi zmianami. Wiążą się z tym nowe zadania. Dzisiaj żołnierze Military Police mają ręce pełne pracy: mediują podczas konfliktów, kontrolują ruch drogowy, zabezpieczają przemieszczanie wojsk, dbają o wysoki poziom dyscypliny w jednostkach wojskowych, prowadzą operacje mające na celu zabezpieczanie żołnierzy, uczestniczą w misjach bojowych i stabilizacyjnych. Czasami wydaje mi się, że skrót MP od Military Police oznacza tak naprawdę „multi purpose", czyli wielofunkcyjny. Wniosek z tego taki, że policjanci wojskowi muszą być ekspertami w bardzo wielu dziedzinach. Zdajemy sobie z tego sprawę i kładziemy coraz większy nacisk na szkolenie.

Czyli sformowanie w Bydgoszczy Centrum Eksperckiego Policji Wojskowych NATO okazało się strzałem w dziesiątkę.

Inicjatywa polskiej żandarmerii jest rzeczywiście bardzo trafiona. Przyznam, że rozwój i potencjał bydgoskiego centrum były jednym z kluczowych tematów krakowskiej konferencji. Podjęliśmy decyzję, że w centrum eksperckim NATO utworzony zostanie kurs dla podoficerów policji wojskowych – to zupełna nowość. Do tej pory podoficerowie starsi uczyli się na kursach razem z oficerami, nie było to jednak rozwiązanie systemowe. W Bydgoszczy organizowane będą również szkolenia dla oficerów, które przez ostatnich 20 lat odbywały się w NATO School w Niemczech.

Przedstawiciele policji wojskowych z całego świata coraz częściej mają okazję współpracować ze sobą nie tylko podczas ćwiczeń wojskowych, ale również podczas realnych działań wojsk. Jakie wówczas napotykają trudności?

Z roku na rok jest ich coraz mniej. Pracujemy nad tym, by pokonywać bariery. Na bieżąco dokonujemy ewaluacji naszych międzynarodowych działań i uczymy się na błędach. Podam przykład. Coraz częściej mówi się o wykorzystywaniu przez Military Police urządzeń do badań biometrycznych. Problem w tym, że każde państwo dysponuje innymi wiadomościami i innymi możliwościami technicznymi. Przypuszczamy, że policjanci wojskowi z różnych krajów podczas jednej operacji nie będą umieli dobrze współpracować. A przecież jako NATO powinniśmy działać razem, według tych samych procedur. Dlatego podczas konferencji powołaliśmy zespół, którego zadaniem będzie ujednolicenie sposobów działania i wskazanie braków w doktrynie. ❑

Dziękuję za rozmowę

zdj. S. Guzowska

O PRZYSZŁOŚCI POLICJI WOJSKOWYCH NATO

Sylwia Guzowska
specjalista Wydziału Prasowego
Komendy Głównej Żandarmerii Wojskowej

Rozwój przyszłych zdolności policji wojskowych w zmieniającym się Sojuszu i ich rola w operacjach NATO były tematami przewodnimi Konferencji Szefów Policji Wojskowych NATO, która odbyła się 17–19 września w Krakowie.

Przez trzy dni w Krakowie szefowie Military Police z całego świata prowadzili rozmowy i wypracowywali decyzje dotyczące przyszłości formacji policyjno-wojskowych i ich roli w systemach bezpieczeństwa poszczególnych państw. W tak ważnym dla całego NATO spotkaniu uczestniczyły 33 delegacje z 24 państw Sojuszu, Partnerstwa dla Pokoju, 7 dowództw, 1 centrum i Panel Policji Wojskowych NATO. Jak podkreślił Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej gen. dyw. dr Mirosław Rozmus – gospodarz tegorocznej konferencji, podczas spotkania zapadły decyzje wytyczające kierunek rozwoju policji wojskowych i zostały określone metody i formy szkolenia formacji policyjno-wojskowych.

– *Udział w operacjach międzynarodowych, walka ze światowym terroryzmem, zapewnienie bezpieczeństwa obywateli w poszczególnych państwach Sojuszu Północnoatlantyckiego, a także coraz większa potrzeba wspierania działań zmierzających do rekonstrukcji systemu bezpieczeństwa w rejonach ogarniętych konfliktami wymuszają ciągłe zmiany. Policje wojskowe muszą być doskonale przygotowane do nowych zadań, muszą być elastyczne i o krok wyprzedzać wszelkie zmiany i działania przeciwnika* – powiedział dowódca polskiej Żandarmerii Wojskowej.

Co 10 lat Sojusz Północnoatlantycki dostosowuje swoją strategię do aktualnych wyzwań i realiów. Służy temu również doroczne spotkanie szefów Policji Wojskowych NATO, podczas którego dogłębnej analizie i ocenie poddawane są dokumenty normatywne NATO regulujące działania Military Police. Wprowadzenie nowych zapisów i nowelizacja już istniejących

służą jeszcze skuteczniejszej realizacji zadań. – *Tegoroczne spotkanie w Krakowie jest krokiem milowym dla przyszłości MP* – powiedział płk Timothy Grubb, Szef Policji Wojskowej Armii Kanady i przewodniczący prowadzonych w stolicy Małopolski obrad.

Rzeczywiście, na efekty decyzji podjętych podczas konferencji nie musieliśmy długo czekać. W Centrum Eksperckim Policji Wojskowych NATO w Bydgoszczy, którego zadaniem jest szkolenie, opracowywanie doktryn i analizowanie doświadczeń – zwłaszcza z misji zagranicznych, odbył się kurs dla podoficerów policji wojskowych z całego świata. To absolutna nowość – do tej pory podoficerowie starsi uczyli się na kursach z oficerami, nie było to jednak rozwiązanie systemowe. Uczestnicy krakowskiej konferencji zdecydowali również o utworzeniu nowej grupy roboczej. Zespół pod kierownictwem przedstawicieli Danii dokona w całym Sojuszu przeglądu zdolności policji wojskowych i określi nowe, rozwijające się dziedziny i specjalności, które pozwolą na jeszcze lepsze wykorzystanie potencjału formacji policyjno-wojskowych.

Zwieńczeniem spotkania było przekazanie roli państwa wiodącego konferencji szefów MP Niemcom. Za rok obejmą oni dwuletnie przewodnictwo, a w 2016 r. prawdopodobnie przekażą je Polsce.

Krakowskie posiedzenie szefów Policji Wojskowych NATO okazało się również doskonałą platformą do wymiany doświadczeń i zaprezentowania osiągnięć poszczególnych przedstawicieli państw. Pełniący w tym roku obowiązki dowódcy Wielonarodowego Batalionu Policji Wojskowej NATO ppłk Roman Gottfried omówił dotychczasowy dorobek i osiągnięte zdolności oraz dalszy kierunek funkcjonowania Batalionu, którego krajem wiodącym jest Polska, a pozostałymi państwami uczestniczącymi w projekcie są Chorwacja, Czechy i Słowacja.

Po raz pierwszy w historii do udziału w Konferencji Szefów Policji Wojskowych NATO został zaproszony przedstawiciel Dowództwa Europejskich Sił Żandarmerii (EGF). Szef Sztabu w Stałym Dowództwie Europejskich Sił Żandarmerii płk Jean-Michel Civardi omówił zakres statutowej działalności i potencjalne kierunki rozwoju organizacji, w której Polska ma znaczący udział.

Dyrektor funkcjonującego od początku bieżącego roku Centrum Eksperckiego Policji Wojskowych NATO w Bydgoszczy płk Grzegorz Wasielewski przybliżył kierunki rozwoju i możliwości Centrum w zakresie transformacji Sojuszu w obszarze dotyczącym Military Police.

Ważnym elementem obrad było przedstawienie przez doradcę dowódcy Sił NATO w Europie ds. Policji Wojskowej płk. Willema Koopsa szczegółowych sprawozdań z prac i przedsięwzięć realizowanych przez policje wojskowe Sojuszu, a także podsumowanie dotychczasowych prac nad tworzoną Doktryną Działań Stabilizacyjnych Policji Wojskowych NATO.

Konferencja jest organizowanym rokrocznie w jednym z państw Sojuszu Północnoatlantyckiego posiedzeniem decyzyjnym szefów Policji Wojskowych NATO w zakresie akceptacji i przedstawienia wniosków w obszarze rozwoju dokumentów normatywnych NATO stanowiących o zadaniach formacji policyjno-wojskowych oraz oceniających funkcjonalność MP w operacjach międzynarodowych. W Polsce spotkanie to zostało zorganizowane po raz drugi. Pierwszy raz miało miejsce w 2002 r. w Warszawie. Gospodarzem tegorocznego posiedzenia był Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej gen. dyw. dr Mirosław Rozmus. Obradom przewodniczyła strona kanadyjska, którą reprezentował płk Timothy Grubb – Szef Policji Wojskowej Armii Kanady. Za część merytoryczną i dokumentację odpowiadał płk Willem Koops – doradca dowódcy Sił NATO w Europie ds. Policji Wojskowej (NATO SHAPE Provost Marshal). W przyszłym roku szefowie Policji Wojskowych NATO spotkają się w Niemczech. ❑

Summary

About the future of NATO Military Police Forces

The development of future capacities of the Military Police Forces in the changing Alliance and their role in NATO operations were a leading subject of the Conference of NATO Military Police Chiefs, which took place on 17-19 of September in Cracow. During three days in Cracow the Military Police chiefs from the entire world held talks and developed decisions concerning the future of police-military formations and their role in the security systems of particular states. 33 delegations from 24 states of the Alliance, Partnership for Peace, 7 commands, 1 centre and the Panel of NATO Military Police attended the meeting, which was so important for the entire NATO.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

zdj. S. Guzowska

WYRÓŻNIENIA W WOJSKU

WYRÓŻNIANIE PODWŁADNYCH

jako prawna forma oddziaływania przełożonego w zakresie realizacji obowiązków służbowych

ppłk rez. nawig. dr n. wojsk dr n. prawn. Mirosław Tokarski
Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych
w Dęblinie

Problematyka wyróżnień w wojsku jest niesłychanie istotna z punku widzenia motywacji do wzmożonego wysiłku przez żołnierzy dla obronności państwa lub na polu walki. Z tego powodu konieczne było przeprowadzenie analizy obowiązujących aktualnie przepisów dyscyplinarnych, która pozwoliłaby uzyskać odpowiedź na kluczowe pytania: co kryje się pod pojęciem „wyróżnianie podwładnego?", kto może być podmiotem wyróżnienia? oraz jakie są prawne kryteria udzielania wyróżnień? Dopełnieniem podjętego zamierzenia było ponadto uzyskanie wiedzy na temat kompetencji w zakresie udzielania wyróżnień żołnierzom, trybu udzielania wyróżnień żołnierzom oraz dokumentacji dotyczącej wyróżniania.

WSTĘP

Udział i rola wojska w różnego rodzaju konfliktach zbrojnych lub wojnie są nader oczywiste od zarania dziejów. Nie zawsze jednak wymienionej oczywistości towarzyszy wiedza na temat motywowania żołnierzy przez dowódców do wzmożonego wysiłku na polu walki lub innych zadań realizowanych na rzecz umacniania obronności państwa. W zasadzie odbywa się ono z zastosowaniem dwojakiego rodzaju środków dyscyplinarnych: kar lub wyróżnień. O ile w literaturze prawniczej poświęconej zagadnieniom dyscypliny wojskowej pierwszy rodzaj środków dyscyplinarnych pozostających w gestii przełożonego jest analizowany dosyć często, o tyle drugi, związany z problematyką wyróżnień, zwykle jest pomijany w szczegółowych analizach prawniczych[1]. Jeżeli pojawiają się już jakieś publikacje, to najczęściej w prasie, w związku ze świętami państwowymi, podczas których wręczane są nominacje na stopnie generalskie[2].

Podejmując ten wysoce istotny problem kompetencji przełożonego w zakresie wyróżniania żołnierzy, wypada *a priori* przyjąć tezę, że rangi dyscypliny wojskowej nie można przecenić. Ma ona swoją ugruntowaną pozycję w stosunkach służbowych nie tylko w czasie pokoju, ale przede wszystkim w czasie realizacji zadań bojowych w stanach zagrożenia państwa i warunkach działań wojennych. Z tego zapewne powodu już w starożytności Sun Tzu zajmujący się sztuką wojny argumentował: „Z nagrodami nie należy zwlekać, ponieważ żołnierze muszą mieć szybki zysk z dobrych uczynków"[3]. Zgadzając się z cytowanym autorem, można przyjąć tezę, że bez dyscypliny wojskowej opartej na rozbudowanym systemie wyróżniania nie jest możliwe osiągnięcie znaczących sukcesów w warunkach działań wojennych.

Opierając się zapewne na przyjętej tezie, prawodawca krajowy w obowiązującej ustawie z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej nałożył na przełożonego szczególny obowiązek[4]. Mianowicie, w art. 2 ust. 1 pkt 1 udw zobowiązał przełożonych do kształtowania dyscypliny wojskowej w stosunku do podporządkowanych im żołnierzy przez działania profilaktyczno-wychowawcze oraz tworzenie warunków do wyróżniania i przestrzegania dyscypliny wojskowej. Treść przytoczonego przepisu wskazuje na trzy przesłanki kształtowania dyscypliny. Po pierwsze, prawny obowiązek kształtowania dyscypliny ciąży na przełożonym względem podporządkowanych mu żołnierzy. Po drugie, gwarancją kształtowania dyscypliny podwładnych żołnierzy są realizowane przez przełożonego działania profilaktyczno-wychowawcze. Po trzecie, przełożony ma obowiązek tworzenia warunków do wyróżniania i przestrzegania dyscypliny wojskowej.

Wymienione okoliczności sprawiły, że przedmiotem rozważań uczyniono poszerzoną analizę unormowań prawnych dotyczących wyróżniania żołnierzy w Siłach Zbrojnych. W związku z powyższym powstał do rozwiązania istotny problem: czy obowiązująca obecnie ustawa o dyscyplinie wojskowej zawiera wystarczające rozwiązania prawne pozwalające przełożo-

nemu kształtować dyscyplinę wojskową podporządkowanych mu żołnierzy przez tworzenie warunków do ich wyróżniania? W celu rozwiązania wyłonionego problemu przyjęto hipotezę, w myśl której ustawodawca zamieścił w ustawie o dyscyplinie wojskowej komplementarny katalog motywacyjny w postaci wyróżnień dla podwładnych żołnierzy.
Do weryfikacji przyjętych założeń posłużyły poniższe rozważania. Objęły one ustalenie znaczenia pojęcia „wyróżnianie", określenie strony podmiotowej wyróżniania, strony przedmiotowej wyróżnienia, kompetencji w zakresie udzielania wyróżnień żołnierzom oraz tryby ich udzielania.

POJĘCIE „WYRÓŻNIENIE"

Słownik języka polskiego PWN pojęcie „wyróżnienie" definiuje jako „danie komuś pierwszeństwa, zwrócenie na kogoś uwagi, obdarzenie kogoś szczególnymi względami[5]. Z kolei według *Słownika języka polskiego* Langenscheidta pojęcie to oznacza „otaczanie kogoś szczególnym zainteresowaniem, zwrócenie na kogoś szczególnej uwagi, faworyzowanie kogoś"[6]. Przedstawione definicje pojęcia „wyróżniać" wyjaśniają w zasadzie istotę definiowanego pojęcia, które funkcjonuje w powszechnym obiegu, poprzez wskazanie wyższej pozycji wyróżnianych względem pozostałych osób.
Przedstawione znaczenie pojęcia wyróżnienie można po części zastosować do stosunków służbowych w siłach zbrojnych, jeśli założyć, że będzie ono oznaczało czynność przełożonego względem podwładnego, polegającą na wyróżnieniu jednego podwładnego względem drugiego. Należy wszakże zastrzec, że wyprowadzona z literatury definicja pojęcia „wyróżnianie podwładnego" nie może mieć w pełni zastosowania, jako niemająca umocowania w obowiązującym prawie, regulującym stosunki służbowe w wojsku. Z tego względu bardziej przydatna dla prowadzonych rozważań jest legalna definicja pojęcia „wyróżnienie" zawarta w art. 3 pkt 2 udw. Według powołanego przepisu „wyróżnienie" oznacza „materialną lub niematerialną formę wyrażenia uznania żołnierzom oraz byłym żołnierzom niepozostającym w czynnej służbie wojskowej, a także pododdziałom, oddziałom i instytucjom wojskowym". Z treści cytowanej definicji ustawowej wynika, że pojęcie „wyróżnienie" w siłach zbrojnych charakteryzują trzy podstawowe elementy: 1) konieczność wyrażenia uznania przez przełożonego, 2) uznanie musi być w określonej prawem formie materialnej lub niematerialnej, 3) adresatem mogą być poszczególni podwładni żołnierze lub zorganizowani w pododdziały. Z uwagi na fakt, że wyróżnienia w siłach zbrojnych nie mają represyjnego charakteru w oddziaływaniu na podwładnego, w zakresie dyscyplinarnego oddziaływania, można określić je mianem „pozytywnych środków dyscyplinarnych".

PODMIOT WYRÓŻNIANIA

Jak już wyżej nadmieniono, z art. 3 pkt 2 udw wynika, że do istoty podmiotowej wyróżnienia należy nieograniczona liczba podmiotów (osób fizycznych – żołnierzy). Pewne wątpliwości prawne może stanowić brak pełnego zdefiniowania przez ustawodawcę w udw pojęcia „żołnierz". Zamiast enumeracji osób posiadających status „żołnierza", ustawodawca w art. 3 pkt 8 udw jedynie wskazał, że „żołnierzem" jest osoba pełniąca, w tym odbywająca, czynną służbę wojskową. Następnie odesłał do dwóch ustaw: ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej[7] oraz ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych[8].
Odesłanie do wymienionych aktów prawnych dotyczących sił zbrojnych oznacza, że do kręgu podmiotów – żołnierzy będących w czynnej służbie wojskowej – należy także zaliczyć po pierwsze, zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych – żołnierzy zawodowych. Po drugie – w myśl art. 125 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej – również osoby powołane do służby kandydackiej: a) podchorążych, kształcących się na oficera zawodowego; b) kadetów, jeżeli kształcą się na podoficera zawodowego; c) elewów, jeżeli kształcą się na szeregowego zawodowego. Po trzecie – osoby odbywające lub pełniące, na podstawie art. 59 przywołanej ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, następujące rodzaje czynnej służby wojskowej: a) zasadniczą służbę wojskową; b) przeszkolenie wojskowe; c) ćwiczenia wojskowe; d) służbę przygotowawczą; e) okresową służbę wojskową; f) służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.
Ustalony na podstawie przywołanych ustaw zakres podmiotowy potwierdza wstępne założenie: instytucja wyróżnienia ma praktycznie zastosowanie do nieograniczonego kręgu adresatów. Odnosi się bowiem do wszystkich osób posiadających status żołnierza, bez względu na to, czy są to osoby pełniące służbę w charakterze żołnierzy zawodowych, żołnierzy służby zasadniczej czy osób pełniących służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych.

PRZEDMIOT WYRÓŻNIANIA

Już pobieżna analiza tekstu udw dowodzi, że ustawodawca w dziale II zatytułowanym „Wyróżnianie" dokonał enumeracji form i rodzajów wyróżnień. Takie działanie prawodawcy jest zgodne z wyrażonym w doktrynie poglądem, w myśl którego osiągnięcie ogólnego celu zwiększa możliwości racjonalnego zachowania podwładnych przez wartościowanie ich zachowań za pomocą przesłanek wartościujących. W związku z powyższym stosowanie wyróżnień w strukturze hierarchicznej umożliwia zachowanie spójności decyzji i działań podejmowanych wewnątrz organizacji[9]. Przedstawiona idea znalazła swoje odzwierciedlenie w komentowanej ustawie, bowiem prawodawca zamieścił szeroki katalog wyróżnień, które umownie można określić mianem wyróżnień niematerialnych oraz wyróżnień materialnych[10]. Według art. 11 ust. 1 udw do ustawowych wyróżnień żołnierzy będących w czynnej służbie wojskowej o charakterze niematerialnym należą: 1) zatarcie ukarania przed upływem terminu określonego w ustawie; 2) pochwała; 3) list gratulacyjny; 4) pismo pochwalne ze zdjęciem wyróżnionego żołnierza na tle flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej lub wojskowej albo też na tle sztandaru jednostki wojskowej lub bandery wojennej; 5) wpisanie zasług żołnierza do kroniki jednostki wojskowej; 6) tytuł honorowy; 7) wpisanie zasług żołnierza do Księgi Honorowej Wojska Polskiego. Z kolei, w myśl przywołanego art. 11 udw, do form materialnych wyróżnienia należą: 1) nagroda rzeczowa; 2) nagroda pieniężna; 3) odznaka honorowa; 4) honorowa broń biała; 5) urlop nagrodowy.
Szczegółowe unormowania dotyczące przyznawania wymienionych wyróżnień reguluje rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 czerwca 2010 r. w sprawie wyróżnia-

nia żołnierzy, byłych żołnierzy oraz pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych[11]. Zgodnie z przywołanym rozporządzeniem, żołnierzowi służby kandydackiej oraz żołnierzowi służby przygotowawczej mogą być nadane tytuły honorowe: 1) „Wzorowy Elew", 2) „Wzorowy Kadet", 3) „Wzorowy Podchorąży". Z kolei żołnierzowi będącemu pilotem wojskowym może być nadany tytuł honorowy „Zasłużony Pilot Wojskowy". Natomiast żołnierzowi pełniącemu lub odbywającemu czynną służbę wojskową innego rodzaju aniżeli w centrum lub w ośrodku szkolenia, szkole podoficerskiej lub na uczelni wojskowej może być nadany tytuł honorowy „Zasłużony Żołnierz Rzeczypospolitej Polskiej".

Niezależnie od nadanych tytułów honorowych żołnierze mogą otrzymać odznakę tytułu honorowego. Przykładowo, odznakę tytułu honorowego „Zasłużony Żołnierz RP" jako odznakę trzystopniową. Odznaka w stopniu I jest odznaką złotą, odznaka w stopniu II jest odznaką srebrną, odznaka w stopniu III jest odznaką brązową. Podobnie trzyszczeblowy charakter posiada odznaka tytułu honorowego „Zasłużony Pilot Wojskowy". Prawodawca dopuszcza możliwość uhonorowania wymienioną odznaką pilota wojskowego trzykrotnie. Należy dodać, że zgodnie z § 6 pkt 1 rwswż żołnierzowi, którego wyróżniono odznaką honorową lub tytułem honorowym, przysługuje odznaka honorowa lub odznaka tego tytułu wraz z odpowiednią do udzielonego wyróżnienia legitymacją, stwierdzającą uprawnienie do noszenia nadanej odznaki. Jednakże żołnierzowi służby kandydackiej oraz żołnierzowi służby przygotowawczej, któremu po raz kolejny został nadany tytuł honorowy: 1) „Wzorowy Elew", 2) „Wzorowy Kadet", 3) „Wzorowy Podchorąży", nie przysługuje kolejna odznaka tego tytułu, a adnotację o kolejnym nadaniu tytułu umieszcza się w posiadanej przez żołnierza legitymacji[12].

Należy wyjaśnić, że zgodnie z komentowanym rozporządzeniem prawodawca przewidział również nadawanie żołnierzom odznak honorowych. W myśl § 5 pkt 1 rwswż mogą to być: 1) „Odznaka Honorowa Wojsk Lądowych"; 2) „Odznaka Honorowa Sił Powietrznych"; 3) „Odznaka Honorowa Marynarki Wojennej"; 4) „Odznaka Honorowa Wojsk Specjalnych"; 5) „Odznaka Honorowa Żandarmerii Wojskowej". Prawo nadawania wymienionych odznak oraz odznaki „Zasłużony Żołnierz Rzeczypospolitej Polskiej" i tytułu honorowego „Zasłużony Pilot Wojskowy" obejmuje także żołnierzy, w tym Narodowych Sił Rezerwowych, niebędących w czynnej służbie wojskowej.

Ostatnią kategorię przedmiotową wyróżnień stanowi broń biała. Zgodnie z niniejszym rozporządzeniem do wymienionego rodzaju wyróżnienia należą: „Buzdygan Honorowy", „Szabla Honorowa Wojska Polskiego", „Pałasz Honorowy Marynarki Wojennej", „Kordzik Honorowy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej".

Ustalony przedmiotowy zakres wyróżnień upoważnia do wniosku, że wymieniony katalog wyróżnień materialnych i niematerialnych w Siłach Zbrojnych RP jest bardzo szeroki. Ponadto wskazuje, że prawodawca wyposażył przełożonego nie tyko prawnie, ale i formalnie w prawo wyrażania uznania dla wszystkich kategorii żołnierzy w zależności od stopnia zasług oraz środków pozostających w jego dyspozycji.

KRYTERIA PRAWNE UDZIELANIA WYRÓŻNIEŃ

W doktrynie prawa administracyjnego wyrażono pogląd, w myśl którego katalog stosowanych bodźców motywacyjnych powinien być ukształtowany w sposób przejrzysty i klarowny dla wszystkich podwładnych. Chodzi o to, że znajomość określonego systemu motywacyjnego powoduje, że podwładny może wytyczać sobie przyszłe cele, które pozostaną faktycznie w zgodzie z celami organizacji[13]. Przytoczony pogląd doktrynalny ma oparcie w przepisach dyscyplinarnych dotyczących wyróżniania, bowiem prawodawca w rwswż określił kryteria prawne dotyczące udzielania wyróżnień. Kryteria te odnoszą się do konkretnych rodzajów osiągnięć, mających znaczenie dla obronności państwa i Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. *In principio*, mogą nimi być czyny świadczące o ofiarności i odwadze w warunkach pełnienia czynnej służby wojskowej po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny[14]. Niemniej prawodawca dopuścił udzielanie wyróżnień żołnierzy także za czyny w związku z wykonywaniem zadań służbowych w strefie działań wojennych oraz w przypadku użycia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, jak również w przypadku udziału w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych.

Według określonego w § 10 rwswż kryterium, wyróżnienie w postaci pochwały można uzyskać za bardzo dobre wykonanie zadania służbowego. Z kolei uzyskanie listu gratulacyjnego wymaga bardzo dobrych wyników w wykonywaniu zadań służbowych albo osiągnięć w służbie wojskowej lub okazji jubileuszu jej pełnienia. Otrzymanie nagrody w postaci pisma pochwalnego ze zdjęciem wyróżnionego żołnierza na tle flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej lub wojskowej albo sztandaru jednostki wojskowej lub bandery wojennej uzależnione jest od wzorowego pełnienia służby wojskowej w danej jednostce wojskowej, w tym zwłaszcza w jednostce organizacyjnej poza granicami państwa, oraz może nastąpić w związku z przeniesieniem do innej jednostki wojskowej lub zwolnieniem ze służby wojskowej.

Podstawą do przyznania urlopu nagrodowego może być uzyskanie bardzo dobrego wyniku w szkoleniu lub wzorowe wykonanie zadania służbowego, zwłaszcza w czasie pozasłużbowym lub przed wyznaczonym terminem. W odniesieniu do urlopu nagrodowego ustawodawca ustalił, że jednorazowy jego wymiar może wynosić od trzech do sześciu dni roboczych. Natomiast łączny ustawowy limit urlopów nagrodowych w ciągu roku kalendarzowego dla żołnierza w czynnej służbie wojskowej nie może przekroczyć dwunastu dni z zastrzeżeniem, że w przypadku pełnienia czynnej służby wojskowej przez okres krótszy niż rok, wymiar ten nie może przekroczyć liczby dni równej liczbie rozpoczętych miesięcy tej służby.

Uzasadnieniem dla nagrody rzeczowej może być dokonanie czynu świadczącego o męstwie albo odwadze lub szczególne osiągnięcie w wykonywaniu zadań służbowych. Według kryterium ustawowego nagrodę rzeczową może stanowić przedmiot o wartości nie wyższej od dwukrotności najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego, obowiązującego w dniu udzielenia tej nagrody.

Z kolei przyznanie nagrody pieniężnej powinno być, zdaniem prawodawcy, uzasadnione: dokonaniem bohaterskiego czynu, znaczącego osiągnięcia w służbie wojskowej, wykonaniem zadania wymagającego szczególnej wiedzy i umiejętności lub przysporzenia korzyści na rzecz resortu obrony narodowej. Wysokość nagrody pieniężnej nie może być wyższa od dwukrotności uposażenia zasadniczego ostatnio otrzymanego przez wyróżnionego żołnierza.

Wpisanie zaś zasług żołnierza do kroniki jednostki wojskowej może być podyktowane kilkoma zasługami. Po pierwsze, ukończeniem z pierwszą lokatą uczelni wojskowej, szkoły podoficerskiej, centrum albo ośrodka szkolenia. Po drugie,

Odznaka Honorowa Żandarmerii Wojskowej

Odznaka Honorowa Sił Powietrznych

Odznaka Honorowa Wojsk Lądowych

Odznaka Honorowa Marynarki Wojennej

Odznaka Honorowa Wojsk Specjalnych

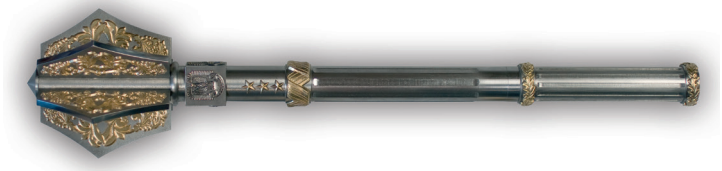

Buzdygan Honorowy Generała Broni Sił Powietrznych

Kordzik Honorowy Sił Zbrojnych RP

Szabla Honorowa Wojska Polskiego

Zasłużony Żołnierz RP – złota odznaka

Przodująca Instytucja Wojskowa

Odznaki honorowe

zdj. Departament Wychowania i Promocji Obronności MON

dokonaniem szczególnego czynu w służbie wojskowej. Po trzecie, wybitnym dorobkiem zawodowym, w związku z jubileuszem pełnienia czynnej służby wojskowej, przeniesieniem do pełnienia służby w innej jednostce wojskowej lub zwolnieniem z czynnej służby wojskowej.
Normatywnym kryterium przyznania odznaki honorowej są szczególne osiągnięcia podczas pełnienia służby wojskowej w określonym rodzaju Sił Zbrojnych RP, Ministerstwie Obrony Narodowej, w jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanej, po upływie co najmniej sześciu lat pełnienia służby wojskowej.
Zgoła odmienne kryteria prawne zostały określone przez prawodawcę dla uzyskania tytułu honorowego za osiągnięcia związane z realizacją zadań służbowych polegających na edukacji w szkołach i uczelniach wojskowych. Na najniższym poziomie edukacji tytuł honorowy „Wzorowy Elew" można uzyskać za ukończenie podlegającego ocenie etapu nauki w centrum lub ośrodku szkolenia albo jednostce wojskowej z oceną średnią nie niższą niż 4,51 i bardzo dobre wykonywanie zadań służbowych. Na wyższym poziomie edukacji tytuł honorowy „Wzorowy Kadet" można uzyskać za ukończenie podlegającego ocenie etapu nauki w szkole podoficerskiej z oceną średnią nie niższą niż 4,51 i bardzo dobre wykonywanie zadań służbowych. Na jeszcze wyższym szczeblu edukacji wojskowej tytuł honorowy „Wzorowy Podchorąży" można otrzymać za uzyskanie – nie wcześniej niż po zakończeniu drugiego semestru studiów inżynierskich (licencjackich) na uczelni wojskowej albo podlegającego ocenie etapu nauki w studium oficerskim – średniej oceny nie niższej niż 4,51 (pod warunkiem uzyskania wyłącznie ocen pozytywnych z egzaminów i zaliczeń) i bardzo dobre wykonywanie zadań służbowych.
Uzyskanie natomiast odznaki honorowej „Zasłużony Żołnierz RP" jest uzależnione od wybitnych zasług w postaci czynów świadczących o ofiarności i odwadze, znaczących osiągnięć szkoleniowych lub dydaktycznych, w dowodzeniu, szkoleniu, pracy wychowawczej, eksploatacji środków technicznych lub uzbrojenia, dokonanych w okresie co najmniej sześciu lat pełnienia służby wojskowej. Zgodnie z rozporządzeniem, kolejne nadanie tytułu honorowego „Zasłużony Żołnierz RP" może nastąpić po upływie co najmniej trzech lat od poprzedniego nadania. Natomiast tytuł honorowy „Zasłużony Żołnierz RP" z odznaką wyższego stopnia można również nadać za szczególnie wybitne zasługi, jeżeli żołnierz nie był uprzednio wyróżniony tym tytułem z niższym stopniem odznaki i posiada co najmniej dwunastoletni staż służby wojskowej.
Uzyskanie odznaki „Zasłużony Pilot Wojskowy" wymaga pełnienia wzorowej służby w lotnictwie Sił Zbrojnych RP, dużego wkładu w jego rozwój, umocnienie gotowości bojowej i szkolenie kadr lotniczych lub dokonania bohaterskiego czynu związanego z wykonywaniem lotu. Kolejne nadanie tytułu honorowego „Zasłużony Pilot Wojskowy" może nastąpić po upływie co najmniej dwóch lat od poprzedniego nadania.
Zróżnicowane kryteria przewidział prawodawca w zakresie zasług do wyróżnienia honorową bronią białą. Zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami, kryterium wyróżnienia szablą honorową, pałaszem honorowym albo kordzikiem honorowym jest dokonanie bohaterskiego czynu w walce zbrojnej. Z kolei osiągnięcia w służbie wojskowej, w związku z mianowaniem na stopień wojskowy generała brygady (kontradmirała), mogą stanowić kryterium uhonorowania białą bronią w formie buzdyganu. W odniesieniu do absolwentów uczelni wojskowych, ukończenie wymienionych uczelni z pierwszą lokatą stanowi przesłankę do wyróżnienia szablą honorową albo pałaszem honorowym. Natomiast wybitny dorobek w służbie wojskowej, w związku z jubileuszem pełnienia czynnej służby wojskowej, przeniesieniem do pełnienia służby w innym rodzaju Sił Zbrojnych RP lub instytucji cywilnej albo zwolnieniem z czynnej służby wojskowej, może skutkować wyróżnieniem szablą honorową, pałaszem honorowym albo kordzikiem honorowym.
W myśl rozporządzenia nadanie odznaki honorowej i tytułu honorowego z odznaką danego stopnia, z wyłączeniem tytułu honorowego: „Wzorowy Elew", „Wzorowy Kadet", „Wzorowy Podchorąży", oraz honorowej broni białej może być tylko jednorazowe.
Wpisanie zasług żołnierza do Księgi Honorowej Wojska Polskiego wymaga od kandydata uzyskania szczególnych osiągnięć w wykonywaniu zadań służbowych, w tym szkoleniowych, w czasie pokoju oraz czynów świadczących o ofiarności i odwadze w warunkach pełnienia czynnej służby wojskowej po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny, a także podczas wykonywania zadań służbowych w strefie działań wojennych. Takie same kryteria związane z wpisaniem zasług żołnierza do Księgi Honorowej Wojska Polskiego obowiązują w przypadkach użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa, jak również udziału w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych.
Kończąc ten wątek rozważań, wypada nadmienić, że prawodawca przewidział jeszcze jedną specyficzną formę wyrażenia uznania, którą jest „zatarcie ukarania przed upływem terminu określonego w ustawie". Przesłanką prawną uzyskania wymienionego wyróżnienia jest zachowanie żołnierza (lub jego działanie) świadczące o męstwie albo o odwadze lub przykładna realizacja zadań służbowych wskazująca, że cel, jakiemu służyło ukaranie, został osiągnięty.

KOMPETENCJE W ZAKRESIE UDZIELANIA WYRÓŻNIEŃ ŻOŁNIERZOM

Wyrażenie uznania żołnierzom jest aktem woli przełożonego dyscyplinarnego, który w ramach posiadanych kompetencji może dokonać wyróżnienia żołnierzy w przepisanych prawem formach[15]. Zgodnie z § 11 rwswż, kompetencje do udzielania wyróżnień w postaci pisma pochwalnego ze zdjęciem wyróżnionego żołnierza na tle: 1) flagi państwowej z godłem Rzeczypospolitej Polskiej przysługują Ministrowi Obrony Narodowej; 2) flagi wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych RP przysługują Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego; 3) flagi rodzaju Sił Zbrojnych RP przysługują dowódcy rodzaju Sił Zbrojnych RP; 4) sztandaru jednostki wojskowej lub bandery wojennej przysługują dowódcy jednostki wojskowej.
Kompetencje do przyznania odznak: 1) „Odznaki Honorowej Wojsk Lądowych"; 2) „Odznaki Honorowej Sił Powietrznych"; 3) „Odznaki Honorowej Marynarki Wojennej"; 4) „Odznaki Honorowej Wojsk Specjalnych"; 5) „Odznaki Honorowej Żandarmerii Wojskowej" przypadają Ministrowi Obrony Narodowej. Kompetencje do przyznania wymienionych odznak honorowych przysługują także Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych RP w odniesieniu do żołnierzy jemu podporządkowanych w czasie pełnienia służby wojskowej po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny, a także podczas wykonywania zadań służbowych w strefie działań wojennych oraz w przypadku użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa, jak również udziału

w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych. Zgodnie z § 11 pkt 2 rwswż, warunkiem przyznania każdej z wymienionych odznak jest zasięgnięcie opinii właściwego dowódcy rodzaju wojsk albo dyrektora (szefa) komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej lub dowódcy (równorzędnego) jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanej.

Jednocześnie kompetencje do przyznawania odznak honorowych poszczególnych rodzajów wojsk przypadają dowódcom tych wojsk: 1) „Odznaki Honorowej Wojsk Lądowych" – Dowódcy Wojsk Lądowych, Szefowi Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych oraz Dowódcy Garnizonu Warszawa; 2) „Odznaki Honorowej Sił Powietrznych" – dowódcy Sił Powietrznych; 3) „Odznaki Honorowej Marynarki Wojennej" – Dowódcy Marynarki Wojennej; 4) „Odznaki Honorowej Wojsk Specjalnych" – Dowódcy Wojsk Specjalnych; 5) „Odznaki Honorowej Żandarmerii Wojskowej" – Komendantowi Głównemu Żandarmerii Wojskowej.

Wyrażona w § 11 omawianego rozporządzenia norma kompetencyjna uprawnia do nadania tytułu honorowego przez: komendanta ośrodka szkolenia lub dowódcy jednostki wojskowej w odniesieniu do tytułu honorowego „Wzorowy Elew"; komendanta szkoły podoficerskiej w odniesieniu do tytułu honorowego „Wzorowy Kadet"; rektora-komendanta uczelni wojskowej w odniesieniu do tytułu honorowego „Wzorowy Podchorąży".

W przypadku odznaki honorowej „Zasłużony Żołnierz RP" kompetencje do jej przyznania prawodawca uzależnił od jej stopnia. I tak, kompetencje do nadania odznaki honorowej „Zasłużony Żołnierz RP" I stopnia przypadają Ministrowi Obrony Narodowej. Z kolei kompetencje do nadania odznaki II stopnia przypadają: Ministrowi Obrony Narodowej, Sekretarzowi Stanu, Szefowi Sztabu Generalnego WP, podsekretarzom stanu, Dyrektorowi Generalnemu Ministerstwa Obrony Narodowej, dowódcy rodzaju Sił Zbrojnych RP, Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych RP, Szefowi Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych RP, szefowi jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej właściwej do spraw zdrowia, Komendantowi Głównemu Żandarmerii Wojskowej oraz Dowódcy Garnizonu Warszawa. Z kolei kompetencje do nadania odznaki honorowej III stopnia przypadają dowódcy jednostki wojskowej.

Kompetencje do nadania tytułu honorowego „Zasłużony Pilot Wojskowy" posiada Minister Obrony Narodowej. Natomiast kompetencje do odznaczenia honorową bronią białą, w odniesieniu do szabli honorowej lub pałasza honorowego, posiada zarówno Minister Obrony Narodowej, jak i Szef Sztabu Generalnego WP – w odniesieniu do oficera pełniącego zawodową służbę wojskową. Najszersze kompetencje przypadają przełożonym do wyróżnienia kordzikiem honorowym. Do tej grupy przełożonych prawodawca zaliczył Ministra Obrony Narodowej, Szefa Sztabu Generalnego WP, dowódcę rodzaju Sił Zbrojnych RP, Dowódcę Operacyjnego Sił Zbrojnych RP, Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych RP, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej oraz Dowódcę Garnizonu Warszawa w odniesieniu do podporządkowanych im żołnierzy.

TRYB UDZIELANIA WYRÓŻNIEŃ ŻOŁNIERZOM

Dla praktyki dyscyplinarnej istotne jest rozwiązanie prawne pozwalające uzyskać wiedzę na pytanie, jaki jest tryb udzielania żołnierzom poszczególnych wyróżnień. Ustawa o dyscyplinie wojskowej, poza niewielkimi regulacjami, nie zawiera szczegółowych unormowań dotyczących trybu udzielania wyróżnień żołnierzom i byłym żołnierzom. W odniesieniu do żołnierzy będących w czynnej służbie wojskowej ustawodawca wprowadził kryterium wyróżnienia opartego na pojęciu: „czynów świadczących o ofiarności i odwadze lub szczególnych osiągnięć w wykonywaniu zadań służbowych" (art. 10 ust. 1 udw). Ponadto ustawodawca wprowadził jednorazowy limit wyróżnień. Zgodnie z art. 10 ust. 4 udw, przełożony może wyróżnić jednorazowo podwładnego nie więcej niż dwoma wyróżnieniami, z zastrzeżeniem, że ukaranego żołnierza nie można wyróżnić, jeżeli jednocześnie nie jest mu udzielane wyróżnienie w postaci zatarcia ukarania przed upływem terminu określonego w art. 86 ust. 1 ustawy[16]. Obowiązuje przy tym ustawowa procedura stwierdzenia udzielonego wyróżnienia w rozkazie lub decyzji.

Szczegółowe kwestie dotyczące trybu udzielania wyróżnień zostały rozwiązane na szczeblu resortowym, w akcie normatywnym rangi rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 czerwca 2010 r. w sprawie wyróżniania żołnierzy, byłych żołnierzy oraz pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych. Zgodnie z wyrażoną w § 12 rwswż regulacją, tryb udzielania wyróżnień zdeterminowany jest rodzajem wyróżnienia. I tak, w odniesieniu do urlopu nagrodowego tryb jego udzielenia jest uwarunkowany *in concreto* okolicznościami służbowymi. W zasadzie przepis § 12 pkt 1 rwswż nakazuje wykorzystać urlop nie później niż w ciągu sześćdziesięciu dni od dnia udzielenia tego wyróżnienia. Jednakże w przypadku wyróżnienia żołnierza urlopem nagrodowym w trakcie pełnienia służby poza granicami państwa wykorzystanie tego urlopu może nastąpić po powrocie żołnierza do kraju, nie później niż w ciągu trzech miesięcy od dnia powrotu lub zakończenia urlopu aklimatyzacyjnego. Jeśli natomiast żołnierza przeniesiono lub skierowano do pełnienia służby wojskowej w innej jednostce wojskowej, wykorzystanie urlopu nagrodowego powinno nastąpić w jednostce, w której został on wyróżniony. Na wniosek wyróżnionego żołnierza urlop nagrodowy może być przez niego wykorzystany w dwóch częściach lub łącznie z innym urlopem.

Z kolei w myśl § 13 rwswż, uprawniony przełożony dyscyplinarny, podejmując decyzję o udzieleniu nagrody rzeczowej lub nagrody pieniężnej, zobowiązany jest określić wartość nagrody. Jednakże prawnym wymogiem jest, aby nagroda rzeczowa lub pieniężna zawierała się w granicach środków finansowych posiadanych na wyróżnienia.

W szczególny sposób prawodawca określił legitymację prawną przełożonych w zakresie kwalifikowania kandydatów do wyróżnień. Zgodnie z § 14 rwswż, jest ona „imienna", co oznacza uprawnienie dla ściśle określonych przełożonych do wnoszenia wniosków o wyróżnienie. I tak, w świetle wymienionego przepisu, legitymację do kwalifikowania kandydatów do wyróżnienia przez Ministra Obrony Narodowej oraz Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej posiada sekretarz stanu lub podsekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej właściwy do spraw społecznych poprzez dyrektora komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej, w której kompetencji znajdują się sprawy dyscypliny wojskowej. Pod względem merytorycznym proces kwalifikowania obejmuje wyróżnianie: 1) odznaką honorową; 2) tytułem honorowym; 3) honorową bronią białą; 4) wpisaniem zasług żołnierza do Księgi Honorowej Wojska Polskiego. Według obowiązującej procedury Sekretarz Stanu, po rozpatrzeniu wniosków o udzielenie wyróżnienia, przedkłada Ministrowi Obrony

Narodowej propozycje kandydatów do udzielenia im wyróżnienia. W szczególnie uzasadnionych przypadkach rozporządzenie dopuszcza zgłoszenie przez Sekretarza Stanu jednej dodatkowej propozycji wyróżnienia w stosunku do liczby określonej dla danego wyróżnienia.

W brzmieniu nadanym przez § 15 pkt 1 rwswż inicjatywa prawna do złożenia wniosku o nadanie odznaki honorowej zasadniczo przypada dowódcy jednostki wojskowej lub przełożonemu dyscyplinarnemu tego dowódcy. Wyjątek dotyczy sytuacji, w której nadania odznaki honorowej ma dokonać Minister Obrony Narodowej oraz Szef Sztabu Generalnego WP. W tej sytuacji prawo złożenia wniosku o nadanie wymienionej odznaki przypada Dowódcy Operacyjnemu Sił Zbrojnych RP w odniesieniu do żołnierzy jemu podporządkowanych, w czasie pełnienia służby wojskowej po ogłoszeniu mobilizacji, w stanach nadzwyczajnych, w czasie wojny, a także podczas wykonywania zadań służbowych w strefie działań wojennych oraz w przypadku użycia Sił Zbrojnych RP poza granicami państwa, jak również udziału w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych. Dodatkowo Dowódca Operacyjny Sił Zbrojnych RP zobowiązany jest zasięgnąć opinii właściwego przełożonego dyscyplinarnego kandydata do nadania odznaki honorowej[17].

Odmiennie zostały natomiast określone przez prawodawcę kompetencje wnioskodawcze do nadania tytułu „Honorowy Zasłużony Żołnierz RP". W tym przypadku, w myśl § 16 rwswż, legitymacja do złożenia wniosku o jego nadanie została uzależniona od stopnia tytułu. W odniesieniu do odznaki „Zasłużony Żołnierz RP" I stopnia prawo złożenia wniosku posiada Sekretarz Stanu, Szef Sztabu Generalnego WP, podsekretarze stanu, Dyrektor Generalny Ministerstwa Obrony Narodowej, dowódca rodzaju Sił Zbrojnych RP, Dowódca Operacyjny Sił Zbrojnych RP, Szef Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych RP, szef jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej właściwej do spraw zdrowia, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, Dowódca Garnizonu Warszawa oraz: dyrektorzy (szefowie) komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej, dowódcy (równorzędni) jednostek organizacyjnych bezpośrednio podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych. W przypadku odznaki II stopnia prawo wnioskowania o jej nadanie przypada dowódcy jednostki wojskowej albo przełożonemu dyscyplinarnemu tego dowódcy. Z kolei w przypadku odznaki III stopnia prawo wnioskowania o jej przyznanie przysługuje bezpośredniemu przełożonemu dyscyplinarnemu żołnierza.

W procedurze o nadanie tytułu honorowego „Zasłużony Pilot Wojskowy" do wnioskowania o jej nadanie może występować w każdym roku kalendarzowym dowódca rodzaju Sił Zbrojnych RP, Dowódca Operacyjny Sił Zbrojnych RP lub Szef Sztabu Generalnego WP, w terminie do dnia 31 maja. Wskazany termin wynika z przepisu § 16 pkt 3 rswż, który wiąże nadanie tytułu honorowego „Zasłużony Pilot Wojskowy" ze Świętem Lotnictwa. Wyjątek stanowi nadanie tytułu honorowego „Zasłużony Pilot Wojskowy" przez Prezydenta RP. Wówczas wymieniony tytuł może być nadany w dowolnym terminie. W świetle zaś § 17 pkt 1 rwswż wniosek o nadanie odznaki honorowej lub tytułu honorowego przedkłada Prezydentowi RP Minister Obrony Narodowej.

Jeszcze inny zakres kompetencyjny prawodawca przewidział w odniesieniu do wyróżnienia szablą honorową, pałaszem honorowym lub kordzikiem honorowym. W tym przypadku, zgodnie z § 18 rwswż, legitymację do złożenia wniosku o wyróżnienie honorową bronią białą posiadają: po pierwsze, do Prezydenta RP bezpośrednio Minister Obrony Narodowej, w odniesieniu do oficera – wraz z wnioskiem o mianowanie na stopień generała brygady (kontradmirała), natomiast w odniesieniu do żołnierza zakwalifikowanego do ukończenia uczelni wojskowej z pierwszą lokatą, legitymacja do złożenia wniosku przysługuje rektorowi-komendantowi tej uczelni – nie później niż trzydzieści pięć dni przed terminem wręczenia tej broni; po drugie, legitymacja do złożenia wniosku o wyróżnienie honorową bronią białą do Ministra Obrony Narodowej i innych przełożonych dyscyplinarnych przysługuje dowódcy jednostki wojskowej w odniesieniu do podporządkowanego żołnierza albo byłego żołnierza, w której ten żołnierz pełnił czynną służbę wojskową – nie później niż trzydzieści dni przed terminem jej wręczenia.

Według dyspozycji § 19 pkt 1 rwswż z wnioskami zbiorczymi do Ministra Obrony Narodowej o wyróżnienie szablą honorową, pałaszem honorowym lub kordzikiem honorowym mogą występować w terminie do dnia 15 września każdego roku kalendarzowego pozostali przełożeni[18]. Do grupy tej prawodawca zaliczył: podsekretarzy stanu, Szefa Sztabu Generalnego WP, Dyrektora Generalnego Ministerstwa Obrony Narodowej, dowódców rodzaju Sił Zbrojnych RP, Dowódcę Operacyjnego Sił Zbrojnych RP, Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych RP, szefa jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej właściwej do spraw zdrowia, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej, Dowódcę Garnizonu Warszawa oraz: dyrektorów (szefów) komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej, dowódców jednostek organizacyjnych bezpośrednio podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych. Należy nadmienić, że obowiązuje prawny limit kandydatur żołnierzy do wyróżnienia szablą honorową, pałaszem honorowym lub kordzikiem honorowym. Powoduje on, że liczba wyróżnionych nie może przekroczyć piętnastu osób. Wnioski o wyróżnienie Sekretarz Stanu zobowiązany jest przedłożyć Ministrowi Obrony Narodowej w terminie do dnia 15 października każdego roku kalendarzowego.

Zgodnie z określoną w omawianym rozporządzeniu procedurą, wyróżnienie szablą honorową, pałaszem honorowym lub kordzikiem honorowym następuje na podstawie decyzji Ministra Obrony Narodowej wydanej z okazji obchodów Święta Niepodległości. Natomiast wręczenia honorowej broni białej, którą wyróżnia się podczas obchodów tego święta dokonuje Minister Obrony Narodowej lub jego przedstawiciel.

Należy podkreślić, że prawodawca określił też szczegółowo zasady wręczania honorowej broni białej. W myśl § 20 rwswż buzdygan lub kordzik honorowy wręcza się z orłem rodzaju Sił Zbrojnych RP, w którym żołnierz pełni albo pełnił służbę wojskową, a pełniącemu służbę wojskową w strukturze innej niż rodzaj Sił Zbrojnych RP – z orłem Wojsk Lądowych. Pałasz honorowy wręcza się do noszonego przez oficera umundurowania Marynarki Wojennej, zaś szablę honorową wręcza się do noszonego przez oficera umundurowania Wojsk Lądowych albo Sił Powietrznych.

Ostatnią grupę stanowią kompetencje do złożenia wniosku o wpisanie zasług żołnierza do Księgi Honorowej Wojska Polskiego. W myśl § 21 pkt 1 rwswż z wnioskiem może wystąpić dowódca jednostki wojskowej albo przełożeni dyscyplinarni tego dowódcy, a także kierownik instytucji cywilnej, w której żołnierz pełni służbę wojskową. W tym przypadku termin do złożenia wniosku o wpisanie zasług żołnierza do Księgi

Honorowej Wojska Polskiego nie może przekroczyć 31 maja każdego roku kalendarzowego.
W odniesieniu do wyróżnienia w postaci wpisania zasług żołnierzy do Księgi Honorowej Wojska Polskiego istnieje ograniczenie w postaci nieprzekraczalnego limitu piętnastu kandydatów. Natomiast limitu takiego nie ma w odniesieniu do żołnierzy poległych, zmarłych lub zaginionych w związku z pełnieniem służby wojskowej. Zgodnie z § 22 rwswż, wyróżnienia w postaci wpisania zasług żołnierzy do Księgi Honorowej Wojska Polskiego udziela się w decyzji wydanej z okazji obchodów Święta Wojska Polskiego.

DOKUMENTACJA DOTYCZĄCA WYRÓŻNIANIA

Kwestie związane z dokumentacją dotyczącą wyróżniania zostały uregulowanie w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie dokumentacji i ewidencji dyscyplinarnej[19]. Zgodnie z § 2 pkt 1 rozporządzenia, obowiązuje tryb ewidencyjny dotyczący procedury wyróżnień. W myśl wymienionego przepisu ustanowiona procedura przewiduje gromadzenie w aktach personalnych żołnierzy różnego rodzaju dokumentów dotyczących wyróżnienia. Przede wszystkim należą do niej dokumenty inicjujące wyróżnienie, w postaci wniosku lub opinii. W pierwszym przypadku może to być wniosek przełożonego dyscyplinarnego albo innego organu o udzielenie wyróżnienia żołnierzowi. W drugim przypadku – opinia wyższego przełożonego dyscyplinarnego dotycząca wniosku o udzielenie wyróżnienia. Obok tego prawodawca przewidział umieszczenie w aktach personalnych żołnierza wniosku przełożonego, który wystąpił o wyróżnienie podwładnego, do wyższego przełożonego dyscyplinarnego o uzasadnienie odmowy udzielenia wyróżnienia albo też zawiadomienia o przyczynach odmowy udzielenia wyróżnienia.
W myśl komentowanego przepisu, akta sprawy powinny zawierać również protokoły oraz notatki służbowe dotyczące kwalifikowania kandydatów do wyróżnienia przez uprawnionych przełożonych dyscyplinarnych. Jednocześnie prawodawca zaliczył do dokumentacji dyscyplinarnej: 1) rozkaz oraz decyzję przełożonego dyscyplinarnego w sprawie wyróżnienia; 2) kartę wpisu zasług żołnierza do kroniki jednostki wojskowej i kronikę jednostki wojskowej, w której znajdują się te wpisy; 3) kartę wpisu zasług żołnierza do Księgi Honorowej Wojska Polskiego i Księgę Honorową Wojska Polskiego, w której znajdują się te wpisy.
W przepisie § 2 pkt 1 ppkt 10 rsded prawodawca nakazał, aby odpisy lub kopie karty wyróżnień przesyłane były: bezpośredniemu przełożonemu wyróżnionego żołnierza, rzecznikowi dyscyplinarnemu, prokuratorowi wojskowemu lub innemu uprawnionemu organowi oraz wyróżnionemu żołnierzowi, na jego wniosek. Według § 22 ust. 1 rsded kartę wyróżnień zakłada i prowadzi się żołnierzowi, począwszy od dnia, w którym zostało udzielone mu wyróżnienie. Z kolei podstawę umieszczenia w karcie wyróżnień wpisu o udzielonym wyróżnieniu stanowi rozkaz lub decyzja, w których stwierdzono udzielenie żołnierzowi wyróżnienia, oraz wyciąg albo odpis z tego rozkazu lub decyzji.
Zgodnie z konstytucyjną zasadą jawności, prawodawca w przepisie § 26 ust. 1 rsded dopuścił możliwość zapoznania się przez żołnierza z kartą wyróżnień na wniosek złożony do osoby prowadzącej lub przechowującej jego kartę wyróżnień[20]. Rozporządzenie nie nakłada w tym względzie na wnioskodawcę żadnych rygorów. W konsekwencji wniosek może być złożony w formie pisemnej lub ustnej. Natomiast osoba zapoznająca żołnierza z kartą wyróżnień sporządza i podpisuje czytelnie na karcie wyróżnień adnotację o zapoznaniu, zawierającą datę tej czynności. Z kolei żołnierz zapoznany z kartą wyróżnień zobowiązany jest złożyć pod adnotacją czytelny podpis zawierający posiadany stopień wojskowy oraz imię i nazwisko.

WNIOSKI KOŃCOWE

Odnosząc się do założenia hipotetycznego zakładającego, że ustawodawca zamieścił w ustawie o dyscyplinie wojskowej komplementarny katalog motywacyjny w postaci wyróżnień dla podwładnych żołnierzy, należy uznać, na podstawie dokonanych ustaleń, że przyjęte przez prawodawcę regulacje w przedmiocie wyróżnienia podwładnych przez przełożonego są wystarczające. Przytoczone w opracowaniu rozwiązania prawne wykazały, że *in statu praesenti* obowiązujące przepisy dyscyplinarne są przejrzyste, zatem stanowią skuteczną podstawę prawną do kształtowania przez przełożonego dyscypliny wojskowej u podporządkowanych mu żołnierzy i przez to tworzenia warunków do lepszego wykonywania obowiązków służbowych. Argumentem na rzecz wymienionych ustaleń są następujące wnioski.
Po pierwsze, z ustawy o dyscyplinie wojskowej wynika, że przewidziane przez prawodawcę zasady przyznawania wyróżnień powodują możliwość różnicowania przez przełożonego dyscyplinarnego poszczególnych form uznania dla podwładnych, ze względu na stopień ich zaangażowania w realizację zadań służbowych oraz czyny świadczące o ofiarności i odwadze w warunkach pełnienia czynnej służby wojskowej.
Po drugie, z przepisów dyscyplinarnych *explicite* wynika, że prawodawca przewidział wyróżnienie podwładnych przez przełożonego w różnych stanach zagrożenia państwa, a także za czyny żołnierzy w związku z pełnieniem służby poza granicami państwa, jak również w związku z udziałem w akcjach humanitarnych, poszukiwawczych lub ratowniczych. W ten sposób prawodawca wyposażył przełożonego w możliwość ciągłego oddziaływania na podwładnego za pomocą pozytywnych środków dyscyplinarnych, niezależnie od miejsca oraz charakteru wykonywanych obowiązków służbowych.
Po trzecie, z przepisów dyscyplinarnych wynika *expressis verbis* obszerny katalog wyróżnień. Dzięki temu przełożony może wyróżnić podwładnego w ramach istniejących kompetencji dyscyplinarnych. W przypadku zaś wybitnych zasług podwładnego, bezpośredni przełożony ma prawo wystąpienia z wnioskiem o wyróżnienie swojego podwładnego do wyższego przełożonego, który posiada większy zakres kompetencji dyscyplinarnych w zakresie wyróżnień. ❑

[1] Por. np.: W. Marcinkowski, *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz*, Wolters Kluwer Bussines, Warszawa 2011; S.M. Przyjemski, *Prawo karne wojskowe*, Wyd. Arche s.c., Gdańsk 1999;

S.M. Przyjemnski, *Prawo karne w wojsku. Vademecum dowódcy*, MON, Warszawa 1998 oraz dwuczęściowe opracowanie M. Czułnowski, S. Małecki, S. Osuch, P. Pabisiak-Karwowski, *Wojskowe przepisy dyscyplinarne*, MON, Warszawa 1999, w którym wymienieni autorzy w ogóle pominęli komentarz do regulacji prawnych dotyczących problematyki nagradzania żołnierzy.

[2] Por. np. obchody: Święta Konstytucji 3 Maja oraz Święta Niepodległości 11 listopada oraz związane z nimi uroczyste nominacje na stopnie generalskie.

[3] Sun Tzu i Sun Pin, *Sztuka wojny*, Wyd. II, HELION, Gliwice 2008, s. 276.

[4] Dz. U. z 2009 r. Nr 190, poz. 1474. W dalszej części tekstu wymieniona ustawa będzie powoływana jako udw.

[5] *Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1999, s. 784.

[6] B. Dunaj, *Język polski. Popularny słownik języka polskiego*, Langenscheidt, Warszawa 2007, s. 1052.

[7] Dz. U. z 2012 r. poz. 461, z późn. zm.

[8] Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593, z późn. zm.

[9] M. Stefaniuk, *Wybrane zagadnienia myśli organizatorskiej*, Verba, Lublin 2000, s. 54–55.

[10] Podobny podział wyróżnień przewidziany jest w pragmatyce innych służb mundurowych. Por.: art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.), art. 141 ust. 1, ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2009 r. Nr 168, poz. 1323, z późn. zm.), art. 91 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.) oraz art. 169 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2010 r. Nr 79, poz. 523, z późn. zm.).

[11] Dz. U. z 2010 r. Nr 124, poz. 841. W dalszej części tekstu wymienione rozporządzenie będzie powoływane jako rwswż.

[12] Zgodnie z § 6 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej, z dnia 23 czerwca 2010 r. w sprawie wyróżniania żołnierzy, byłych żołnierzy oraz pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych dopuszcza się wykonywanie miniaturek do odznak honorowych i odznak tytułów honorowych w skali 1:3, z zastrzeżeniem: wyróżniony nabywa miniaturkę na własny koszt.

[13] Z. Władek, *Organizacja i zarządzanie w administracji publicznej. Zarys wykładu*, Difin, Warszawa 2013, s. 203–204.

[14] Szerzej na ten temat zob. w: J. Paśnik, *Prawo dyscyplinarne w Polsce*, Muza S.A., Warszawa 2000, s. 29–30.

[15] Chodzi tu o kompetencje będące konstrukcją łączącą prawo z prawną formą działania organów wojskowych, które są określone w ustawie oraz akcie wykonawczym. Zob. *Prawo administracyjne*, red. J. Boć, Wrocławska Drukarnia Naukowa, Wrocław 1994, s. 79.

[16] Zgodnie z wymienionym przepisem udw zatarcie ukarania następuje *ipso iure* w przypadku upływu roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o ukaraniu, upływu orzeczonego okresu próby lub zwolnienia żołnierza z czynnej służby wojskowej.

[17] Np.: Dowódcy Sił Powietrznych, Dowódcy Marynarki Wojennej, Dowódcy Wojsk Specjalnych, Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej; dyrektora (szefa) komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej lub dowódcy jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanej.

[18] Chodzi tu o kompetencje wynikające z osobowego i służbowego podporządkowania, które przejawiają się m.in. w prawie nagradzania żołnierzy będących w podległości hierarchicznej. Zob. J. Szreniawski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Wyd. UMCS, Lublin 1994, s. 55.

[19] Dz. U. Nr 60, poz. 375. W dalszej części tekstu wymienione rozporządzenie będzie powoływane jako rsded.

[20] Zob. art. 51 ust. 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Bibliografia

Czułnowski M., Małecki S., Osuch S., Pabisiak-Karwowski P., *Wojskowe przepisy dyscyplinarne*, WON, Warszawa 1999.

Dunaj B., *Język polski. Popularny słownik języka polskiego*, Langenscheidt, Warszawa 2007.

Marcinkowski W., *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz*, Wolters Kluwer Bussines, Warszawa 2011.

Paśnik J., *Prawo dyscyplinarne w Polsce*, Muza S.A., Warszawa 2000.

Prawo administracyjne, red. Jan Boć, Wrocławska Drukarnia Naukowa, Wrocław 1994.

Przyjemski S.M., *Prawo karne w wojsku. Vademecum dowódcy,* MON, Warszawa 1998.

Przyjemski S.M., *Prawo karne wojskowe*, Wyd. Arche s.c., Gdańsk 1999.

Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1999.

Stefaniuk M., *Wybrane zagadnienia myśli organizatorskiej*, Verba, Lublin 2000.

Sun Tzu i Sun Pin, *Sztuka wojny*, wyd. II, HELION, Gliwice 2008.

Szreniawski J., *Prawo administracyjne. Część ogólna,* Wyd. UMCS, Lublin 1994.

Władek Z., *Organizacja i zarządzanie w administracji publicznej. Zarys wykładu*, Difin, Warszawa 2013.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2012 r. poz. 461, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2011 r. Nr 116, poz. 675, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2009 r. Nr 168, poz. 1323, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 190, poz. 1474, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2010 r. Nr 79, poz. 523, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie dokumentacji i ewidencji dyscyplinarnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 60, poz. 375).

Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 czerwca 2010 r. w sprawie wyróżniania żołnierzy, byłych żołnierzy oraz pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 124, poz. 841).

Summary

Favouring subordinates as the legal form of the influence transferred in the realization of official duties

The issue of military distinctions seems to be exceptionally important as a factor determining soldiers' motivation to an increased effort to protect the state or at a battle field. Subsequently, it was crucial to carry out an analysis of disciplinary regulations currently in force, which could answer some key questions: What does the concept of "awarding distinctions to a subordinate" mean?, who is eligible to be the subject of distinction and what are the legal criteria for awarding? Moreover, the analysis yielded knowledge about additional aspects: Competence for awarding distinctions to soldiers, the method of awarding distinctions to soldiers as well as documentation concerning distinctions. Key words: distinguishing, subject of the distinction, subject of the honourable mention, mode of distinguishing, competence of superiors in distinguishing.

Tłumaczenie: Mirosław Tokarski

PROCES PLANISTYCZNY ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO UNII EUROPEJSKIEJ

płk dr Marek Brylonek
główny specjalista
Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej

Unia Europejska jest obok Paktu Północnoatlantyckiego NATO i Organizacji Narodów Zjednoczonych jedną z wiodących organizacji międzynarodowych zaangażowanych w światową politykę, tworzenie bezpieczeństwa i ładu na świecie oraz walczących o poszanowanie zasad demokracji i praw człowieka. Jednym z haseł przewodnich, wokół którego skupia się działalność tych organizacji, jest „bezpieczeństwo". Istnieje wiele definicji tego terminu, na przykład „stan pewności, spokoju[1]", a jego „istotę stanowią dwa składniki: gwarancja nienaruszonego przetrwania oraz gwarancja możliwości rozwoju[2]".

WSTĘP

Unia Europejska została ustanowiona w 1993 r. na mocy podpisanego w Maastricht Traktatu o Unii Europejskiej (ang. *Treaty on European Union TEU*), znanego także jako Traktat z Maastricht. Sygnatariusze traktatu przyjęli, że państwa członkowskie będą kształtować wspólną politykę zewnętrzną, która może prowadzić do wspólnej obrony, gdyby zaistniała taka potrzeba. Na przestrzeni niemal 20 lat istnienia Unii Europejskiej nigdy nie doszło do przypadku, aby państwo unijne musiało korzystać ze zbrojnej pomocy innego państwa. Niemniej jednak w ramach Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony CSDP (ang. *Common Security and Defence Policy*) kraje członkowskie wspólnie prowadzą operacje reagowania kryzysowego. Są one istotnym narzędziem umacniania pozycji Unii Europejskiej na świecie, a także służą zapewnieniu Europie większego bezpieczeństwa poprzez rozwiązywanie i zażegnywanie konfliktów na innych kontynentach, zanim te ewoluują i dotrą do rubieży Europy[3].

Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony – CSDP jest pochodną ustanowionej w 1999 r. Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony – ESDP (ang. *European Security and Defence Policy*). Zmiany w 2009 r. dokonały zapisy Traktatu z Lizbony[4]. Zmiana ta jest wyrazem zaproszenia do kreowania polityki bezpieczeństwa i obrony państw spoza Unii Europejskiej, a nawet spoza Europy. Ponadto świadczy o tym, że obszar zainteresowania Unii Europejskiej wykroczył poza kontynent europejski.

W ramach Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, od czasu jej powstania do połowy 2013 r., Unia Europejska przeprowadziła lub nadal prowadzi 28 misji cywilnych i operacji wojskowych. Jeśli wziąć pod uwagę, że pierwsza z nich, tzn. misja policyjna w Bośni i Hercegowinie EUPM (ang. *European Union Police Mission*), rozpoczęła się w styczniu 2003 r., liczbę 28 misji i operacji w ciągu 10 lat można uznać za imponującą. W latach 2012–2013 rozpoczęło się pięć nowych misji zarządzania kryzysowego:

1) EUCAP[5] Nestor – w obszarze Rogu Afryki,
2) EUCAP Sahel Niger – w Republice Nigru,
3) EUAVSEC[6] South Sudan – w Południowym Sudanie,
4) EUTM[7] Mali – w Republice Mali,
5) EUBAM[8] Libya – w Republice Libii.

Pomimo to, że wspomnianych 28 misji i operacji różni się od siebie w wielu zasadniczych aspektach, jak na przykład cel, zakres działania, liczebność personelu czy czas trwania, łączy je fakt, że zostały powołane na podstawie tych samych procedur planowania polityczno-strategicznego i operacyjnego. Głównym dokumentem normującym proces planowania zarządzania kryzysowego w Unii Europejskiej są „Sugestie do realizacji procedur spójnego, przejrzystego zarządzania kryzysowego[9]" opracowane przez specjalistów Rady Unii Europejskiej w 2003 r. Dotyczą one w szczególności procesu polityczno-strategicznego.

TRAKTAT Z LIZBONY I EUROPEJSKA SŁUŻBA DZIAŁAŃ ZEWNĘTRZNYCH (EEAS)

Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony podlega ciągłej ewolucji. Wyznacznikiem obecnego trendu jest wspomniany już Traktat z Lizbony, którego zapisy powodują wiele impli-

kacji politycznych i strategicznych istotnych dla działalności Unii Europejskiej w tym obszarze.
Do najistotniejszych należy zaliczyć przeniesienie kompetencji prowadzenia polityki zewnętrznej z państwa sprawującego prezydencję w Radzie UE na Wysokiego Przedstawiciela Unii Europejskiej ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa – HR/VP (ang. *High Representative/Vice President*), który sprawuje tę funkcję poprzez Europejską Służbę Działań Zewnętrznych EEAS (ang. *European External Action Service*), zwaną też dyplomacją Unii Europejskiej. Służba ta skupia w swojej strukturze większość instytucji i departamentów bezpośrednio zaangażowanych w proces planowania i prowadzenia działań reagowania kryzysowego.
Na mocy Traktatu z Lizbony dokonano zmiany organizacji prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Przewodnictwo ma teraz charakter zbiorowy, jest realizowane przez grupy 3 państw członkowskich – tzw. Trio, trwa 18 miesięcy, a każde państwo kolejno przewodniczy przez okres 6 miesięcy. Trio pełni prezydencję na podstawie wspólnego programu działania. Zmiana ta ma przede wszystkim na celu zapewnienie większej ciągłości i stabilności Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, co powinno wzmocnić pozycję Unii Europejskiej jako organizacji międzynarodowej.
Traktat z Lizbony rozszerzył rodzaje działań, w jakie Unia Europejska może się angażować. Oprócz wymienionych w Deklaracji Petersberskiej misji humanitarnych i ratunkowych, utrzymania pokoju, operacji reagowania kryzysowego, w tym przywracania pokoju w rejonach konfliktów, z Traktatu Lizbońskiego wynikła możliwość angażowania się w operacje rozbrojeniowe i stabilizacyjne, zapobieganie konfliktom oraz doradztwo i pomoc wojskową. Traktat ponadto nałożył na państwa członkowskie obowiązek przekazania do dyspozycji Unii Europejskiej swoich sił cywilnych i wojskowych, jeśli byłyby one niezbędne do realizacji celów politycznych.
Traktat wprowadził również tzw. klauzulę sojuszniczą, czyli zobowiązanie do solidarnej pomocy między państwami członkowskimi na wypadek agresji na terytorium jednego z państw. Zobowiązanie to dotyczy także gotowości do podjęcia działań w przypadku ewentualnego ataku terrorystycznego, katastrofy lub klęski żywiołowej i dopuszcza wykorzystanie wszystkich możliwych sił i środków, łącznie z interwencją zbrojną, gdyby zaistniała taka potrzeba.
Dużym wyzwaniem po ustanowieniu Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony było utworzenie odpowiednich instytucji, które mogłyby ją realizować. Zakładano, że powinny one umożliwiać państwom członkowskim Unii Europejskiej podejmowanie szybkich i precyzyjnych, a przede wszystkim jednomyślnych decyzji w obszarze bezpieczeństwa i obrony, w tym także dotyczących planowania i prowadzenia operacji reagowania kryzysowego. Wkrótce też rozpoczęto powoływanie odpowiednich instytucji i organów.
Rozróżnienia na organy i instytucje dokonano ze względu na ich odrębne zasady funkcjonowania i doboru personelu. Poprzez organy rozumie się rady, komitety i grupy robocze, w których zasiadają reprezentanci wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej, a decyzje są podejmowane zgodnie z zasadą jednomyślności lub większości głosów. Z kolei instytucje są obsadzane przez personel państw członkowskich UE wyłaniany zazwyczaj w drodze konkursów. Obowiązuje w nich stosowanie zasady bezstronności, a pracownicy nie mogą faworyzować interesów narodowych własnego państwa, tylko wspólny interes unijny.
Spośród organów szczególne znaczenie w planowaniu i realizacji polityki bezpieczeństwa i obrony posiada Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa – PSC (ang. *Political and Security Committee*). W jego spotkaniach, oprócz przedstawicieli państw członkowskich w randze ambasadora, uczestniczą także przedstawiciele Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych, Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej. Komitet pełni funkcję łącznikową między Brukselą a stolicami państw członkowskich. Ambasadorzy państw członkowskich przy Komitecie Politycznym i Bezpieczeństwa posiadają dostęp do wszelkich informacji dotyczących polityki bezpieczeństwa i obrony, a dysponując narzędziem dystrybucji tych informacji do odpowiednich instytucji w swoich państwach i przekazując informacje zwrotne na posiedzeniach komitetu, wnoszą wkład w sprawność i skuteczność systemu.
W innych, niższych komitetach i grupach uczestniczą przedstawiciele narodowi i unijni, odpowiednio niżsi rangą. Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa pełni funkcję zwierzchnią nad:
1) Grupą Polityczno-Wojskową,
2) Komitetem Wojskowym Unii Europejskiej,
3) Komitetem Cywilnych Aspektów Reagowania Kryzysowego.
Grupa Polityczno-Wojskowa – PMG (ang. *Politico-Military Group*) prowadzi w imieniu Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa prace przygotowawcze z zakresu Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Umiejscowiona jest między Komitetem Cywilnych Aspektów Reagowania Kryzysowego i Komitetem Wojskowym Unii Europejskiej, czerpie z ustaleń obu tych komitetów, łącząc w całość pod kątem politycznym cywilne i wojskowe aspekty polityki bezpieczeństwa i obrony.
Komitet Wojskowy Unii Europejskiej EUMC (ang. *European Union Military Committee*) jest najwyższym organem wojskowym Unii Europejskiej, powołanym w celu zapobiegania konfliktom oraz planowania i realizacji zadań reagowania kryzysowego. W skład tego komitetu wchodzą szefowie sztabów generalnych (szefowie obrony) państw członkowskich, reprezentowani przez narodowych przedstawicieli wojskowych. Komitet Wojskowy Unii Europejskiej doradza i przedstawia propozycje Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa oraz przygotowuje wytyczne i nadzoruje pracę Sztabu Wojskowego Unii Europejskiej.
Komitet Cywilnych Aspektów Reagowania Kryzysowego CIVCOM (ang. *Committee for Civilian Aspects of Crisis Management*) sprawuje funkcje doradcze dla Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa z zakresu cywilnych operacji reagowania kryzysowego oraz pełni funkcję analogiczną do tej, jaką realizuje Komitet Wojskowy Unii Europejskiej w obszarze operacji wojskowych.
Komitety Regionalne prowadzą działania i uzgodnienia dyplomatyczne na poziomie rządów państw. Ich postanowienia są podstawą późniejszych potencjalnych zaangażowań unijnych we wszelkie formy reakcji wobec państw różnych regionów świata. Efektem prac tych komitetów są przede wszystkim strategie ogólne Unii Europejskiej (ang. *Comprehensive EU Strategy*), które mogą zawierać uzgodnienia finansowe, gospodarcze, rozwojowe itp., a także z zakresu bezpieczeństwa i obrony.
Do 2011 r. instytucje wykonawcze Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony częściowo znajdowały się w Sekretariacie Rady Unii Europejskiej, częściowo w Komisji Europejskiej oraz w innych instytucjach. Ich rozproszenie utrudniało osiąganie spójności procesów planistycznych i wykonaw-

czych. Od stycznia 2011 r. większość z nich zgrupowano w Europejską Służbę Działań Zewnętrznych EEAS. Jednym z nadrzędnych celów jej utworzenia było skupienie działalności instytucji realizujących współpracę międzynarodową i reagowanie kryzysowe Unii Europejskiej i podporządkowanie ich jednej osobie – Sekretarzowi Generalnemu Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych.

Rys. 1. Uproszczona struktura Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych EEAS

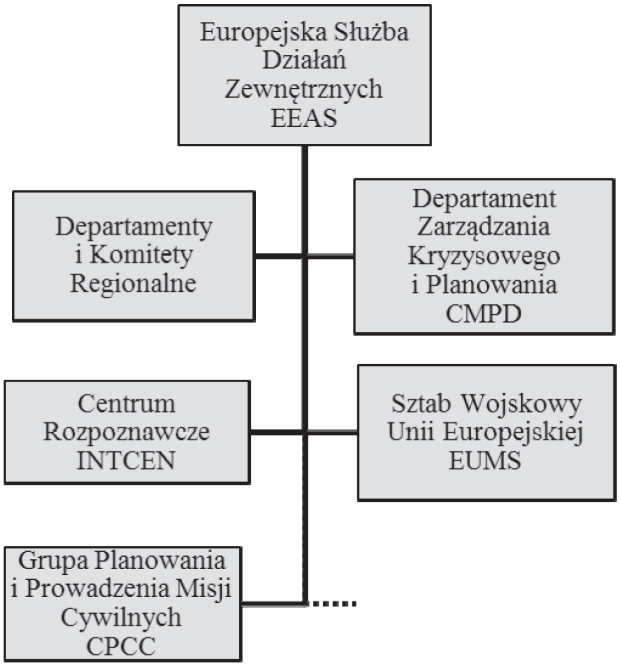

Źródło: opracowanie własne.

Departamenty Regionalne (Geograficzne) [ang. *Regional (Geographical) Departments*] otwierają grupę najważniejszych instytucji UE zaangażowanych w realizację Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Prowadzą one działania i uzgodnienia dyplomatyczne na poziomie rządowym i stanowią narzędzia wykonawcze decyzji podjętych przez opisane wcześniej Komitety Regionalne.

Najwyższą instytucją planistyczną działań Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony, w tym cywilnych i wojskowych operacji Unii Europejskiej, jest Departament Zarządzania Kryzysowego i Planowania CMPD (ang. *Crisis Management and Planning Department*). Funkcjonuje na szczeblu polityczno-strategicznym i integruje zdolności planowania cywilnego i wojskowego. Dokumentem końcowym prac CMPD jest koncepcja reagowania kryzysowego CMC (ang. *Crisis Management Concept*).

Sztab Wojskowy Unii Europejskiej EUMS (ang. *European Union Military Staff*) realizuje zadania wczesnego ostrzegania, oceny sytuacji oraz strategicznego planowania wojskowego. Dokumentem końcowym prac EUMS są wojskowe opcje strategiczne MSO (ang. *Military Strategic Options*).

Centrum Analiz Rozpoznawczych Unii Europejskiej INTCEN (ang. *European Union Intelligence Analysis Center*) realizuje zadania analizy informacji i przygotowuje zestawienia zagrożeń dla poszczególnych rejonów zainteresowania. Ponadto pełni funkcje wczesnego ostrzegania i sprawuje rolę doradczą w procesie planistycznym zagranicznych operacji reagowania kryzysowego.

Grupa Planowania i Prowadzenia Misji Cywilnych CPCC (ang. *Civilian Planning and Conduct Capability*) została powołana, jako struktura permanentna, w celu planowania i kierowania cywilnymi misjami reagowania kryzysowego. Szef grupy pełni funkcję cywilnego dowódcy operacji, a sama grupa – dowództwa misji cywilnych, organizacji, której nie utworzono, jeśli chodzi o operacje wojskowe.

PRZEBIEG PLANOWANIA DZIAŁAŃ ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Unia Europejska jest aktywna we wszystkich fazach zarządzania kryzysowego, począwszy od zapobiegania kryzysom, a zakończywszy na reagowaniu i wsparciu odbudowy po sytuacji kryzysowej.

W Unii Europejskiej wyróżnia się cztery poziomy planowania zarządzania kryzysowego[10]:

1) poziom polityczno-strategiczny (instytucje Unii Europejskiej),
2) poziom strategiczny (dowództwo operacji Unii Europejskiej dla operacji wojskowych, Departament Zarządzania Kryzysowego i Planowania dla misji cywilnych),
3) poziom operacyjny (dowództwo sił Unii Europejskiej, Grupa Planowania i Prowadzenia Misji Cywilnych dla misji cywilnych),
4) poziom taktyczny (dowództwa komponentów i poniżej).

Planowanie na wszystkich czterech poziomach musi być ze sobą ściśle powiązane. Planowanie wojskowe Unii Europejskiej na poziomie polityczno-strategicznym jest prowadzone przez Departament Zarządzania Kryzysowego i Planowania oraz Sztab Wojskowy Unii Europejskiej nadzorowany przez Komitet Wojskowy Unii Europejskiej. W planowaniu tym są określane opcje wojskowe, obejmujące pełne spektrum zadań wynikających z Traktatu o Unii Europejskiej i Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa.

W procedurach unijnych wyróżnia się dwa rodzaje planowania wojskowego: planowanie wyprzedzające (*advance planning*) i planowanie kryzysowe (*crisis planning*).

Planowanie wyprzedzające składa się z planowania podstawowego (*generic planning*) i planowania ewentualnościowego (*contingency planning*). Planowanie podstawowe polega na opracowywaniu zasadniczych dokumentów planistycznych dla potencjalnych operacji, przy założeniu nieznajomości niektórych konkretnych czynników. Podczas tego rodzaju planowania określa się ogólne wymogi co do zapotrzebowania na siły i środki, natomiast podczas planowania ewentualnościowego tworzone są szczegółowe dokumenty planistyczne, w których czynniki planowania zostały określone. Planowanie to obejmuje także wskazanie opcji strategicznych.

Planowanie wyprzedzające, prowadzone w charakterze procesu stałego, pozwala Unii Europejskiej reagować na potencjalne kryzysy. Produktami tego typu planowania mogą być informatory o potencjalnych teatrach działań, koncepcje wojskowe itp.

Produkty planowania wyprzedzającego stanowią podstawę do rozpoczęcia procesu planowania kryzysowego dla konkretnej zaistniałej sytuacji. W ten sposób zapewnione zostaje płynne przejście z pierwszego do drugiego rodzaju planowania, co

Rys. 2. Zależność między analizą sytuacji i planowaniem na poziomie polityczno-strategicznym

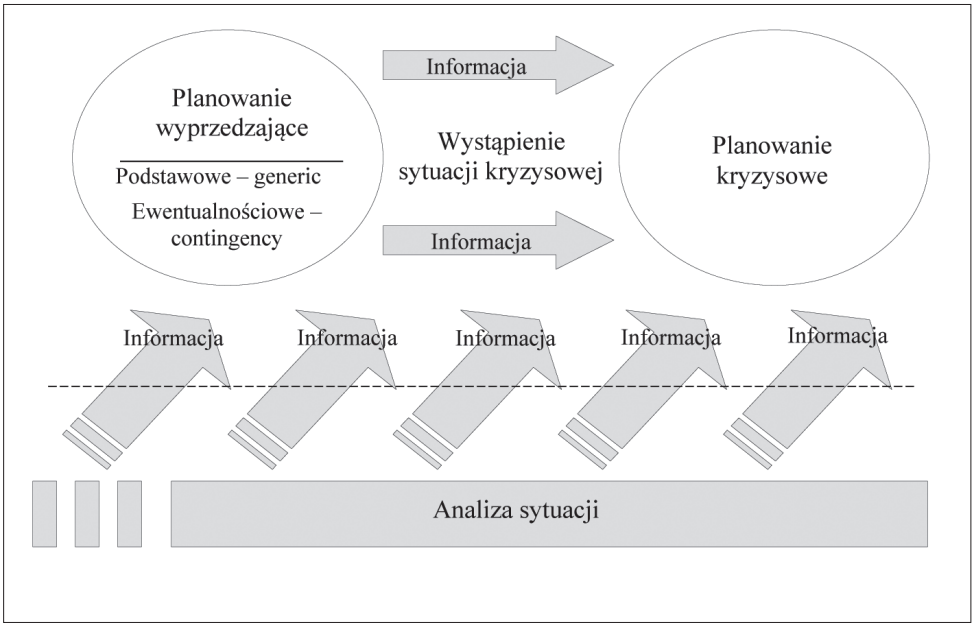

Źródło: Koncepcja planowania wojskowego na poziomie politycznym i strategicznym (European Union Concept for Military Planning at the Political and Strategic Level), Sztab Wojskowy Unii Europejskiej, Bruksela 2008.

Rys. 3. Proces planowania kryzysowego na poziomie polityczno-strategicznym

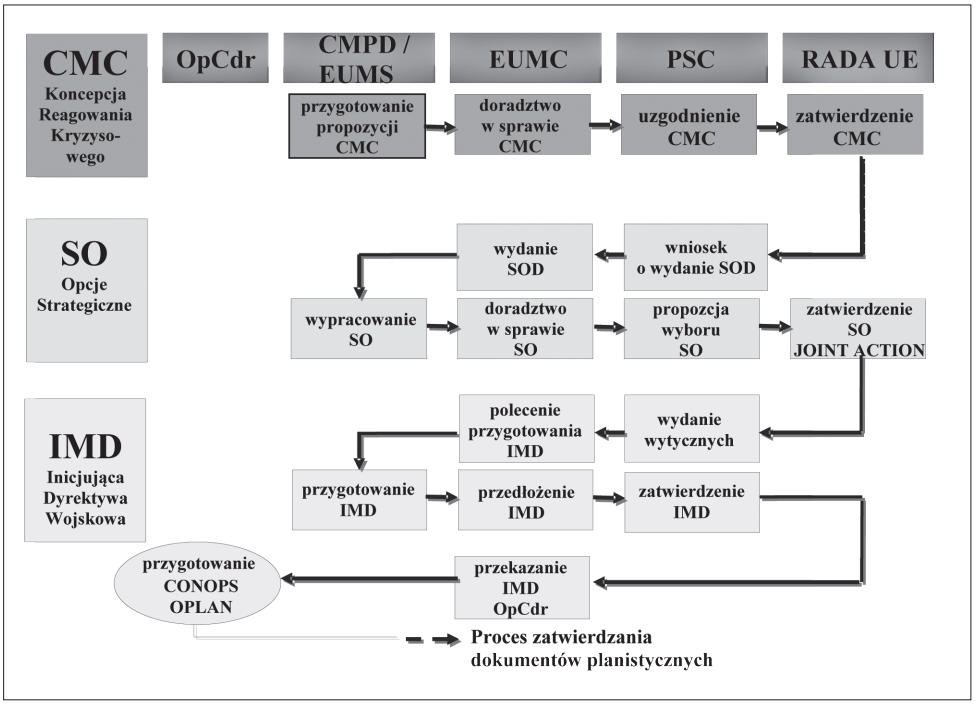

Źródło: Koncepcja planowania wojskowego na poziomie politycznym i strategicznym (European Union Concept for Military Planning at the Political and Strategic Level), Sztab Wojskowy Unii Europejskiej, Bruksela 2008.

służy skróceniu czasu reakcji Unii Europejskiej na powstałą sytuację kryzysową.

Prowadzenie planowania kryzysowego umożliwia Unii Europejskiej reagowanie na rzeczywiste sytuacje kryzysowe. Prowadzi się je, opierając się na wynikach planowania wyprzedzającego.

Planowanie kryzysowe rozpoczyna się w chwili stwierdzenia sytuacji kryzysowej. Prowadzi ono do wytworzenia koncepcji reagowania kryzysowego, na podstawie której powstają opcje strategiczne. Na podstawie tych dokumentów tworzy się kolejno koncepcję i plan operacji. Tak uporządkowany proces planowania uważa się raczej za idealny niż rzeczywisty. W praktyce często z powodu konieczności jak najszybszego rozpoczęcia operacji lub nieprzewidzianych zdarzeń, niektóre fazy planowania są pomijane, przez co proces ten staje się bardziej elastyczny.

Planowanie reagowania kryzysowego na poziomie polityczno-strategicznym nie kończy się w momencie przekazania dowódcy operacji dyrektywy inicjującej. W celu płynnego przejścia z poziomu planowania polityczno-strategicznego do poziomu strategicznego instytucje Unii Europejskiej stale zapewniają dowódcom odpowiednią pomoc i wsparcie.

We wszystkich fazach procesu reagowania Unia Europejska ściśle współpracuje z innymi międzynarodowymi organizacjami bezpieczeństwa, angażując się we wsparcie stabilizacji, wczesne ostrzeganie i zapobieganie konfliktom. Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa spaja założenia Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony i odgrywa główną rolę w realizacji odpowiedzi Unii Europejskiej na wszelkie kryzysy oraz sprawuje kontrolę polityczną i ukierunkowuje strategicznie planowane operacje reagowania kryzysowego.

Procedury, według których realizowany jest unijny proces reagowania kryzysowego, zostały opracowane w taki sposób, aby posługując się nimi, można było rozwiązywać kryzysy o najwyższym stopniu skomplikowania[11].

Opisany poniżej przebieg planowania reagowania kryzysowego zobrazować można w kontekście instytucjonalnym (rys. 3).

FAZA 1

PRZED WYSTĄPIENIEM KRYZYSU

Działania fazy 1 obejmują monitorowanie zagrożeń, analizę sytuacji i wczesne ostrzeganie. Na początku każdej prezydencji Rada Unii Europejskiej przyjmuje listę zagrożeń,

która jest okresowo uaktualniana przez Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa. Odpowiednie służby unijnych państw członkowskich oraz Komisja Europejska prowadzą regularny monitoring sytuacji w rejonach zainteresowania Unii Europejskiej, połączony z wymianą informacji na forum Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa oraz na innych forach, wynikających z geograficznego położenia państw i tematycznych grup roboczych.
Jednocześnie na forum Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej odbywają się konsultacje wojskowe w zakresie zapobiegania konfliktom i potencjalnej konieczności reagowania kryzysowego. Komitet Wojskowy Unii Europejskiej dokonuje ocen ryzyka wystąpienia sytuacji kryzysowych, zapewnia doradztwo wojskowe i przedstawia w tym zakresie swoje propozycje Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa.
W zakresie cywilnych, w tym policyjnych, aspektów sytuacji kryzysowych, funkcję doradczą dla Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa i innych organów Rady Unii Europejskiej sprawuje Komitet Cywilnych Aspektów Zarządzania Kryzysowego.
W zakresie potencjalnego wspólnego zaangażowania w rozwiązywanie sytuacji kryzysowych Unia Europejska prowadzi szerokie konsultacje z innymi organizacjami bezpieczeństwa, w szczególności z Paktem Północnoatlantyckim, Organizacją Narodów Zjednoczonych, a także z poszczególnymi państwami nienależącymi do NATO ani do Unii Europejskiej. Ponadto Rada Unii Europejskiej i Komisja Europejska, we współpracy ze Sztabem Wojskowym Unii Europejskiej, prowadzą stałe prace planistyczne i dokonują przeglądów i aktualizacji planów już istniejących.

FAZA 2

WYSTĄPIENIE SYTUACJI KRYZYSOWEJ. PROJEKT KONCEPCJI REAGOWANIA KRYZYSOWEGO

W chwili zaistnienia sytuacji kryzysowej zostaje zintensyfikowany proces pozyskiwania informacji. Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa określa szczególne obszary, których pozyskiwanie informacji ma dotyczyć. Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa posiada dostęp do wszystkich źródeł informacji, w tym Organizacji Narodów Zjednoczonych, NATO, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie i innych organizacji międzynarodowych, rozpatruje otrzymywane propozycje i inicjatywy dotyczące sytuacji kryzysowej.
Centrum Analiz Rozpoznawczych prowadzi selekcję i przetwarzanie informacji, a następnie przedkłada zbiorcze zestawienia Wysokiemu Przedstawicielowi ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa i innym unijnym instytucjom kompetentnym w zakresie reagowania kryzysowego.
Rada Unii Europejskiej i Komisja Europejska sporządzają bieżące analizy zagrożeń oraz okresowe oceny sytuacji. Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa analizuje całość dostępnych informacji, a następnie wypracowuje w sprawie kryzysu stanowisko polityczne i przygotowuje dalsze wytyczne.
Na wniosek Dyrektora Generalnego Sztabu Wojskowego Unii Europejskiej macierzyste dowództwo potencjalnego dowództwa operacji i inne instytucje o znaczeniu strategicznym zapewniają wsparcie i niezbędną pomoc przy pracach planistycznych nad przyszłą operacją.
Komisja Europejska informuje Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa o podjętych decyzjach lub przewidywanych zamiarach i rozważa możliwości zastosowania zastępczych środków zaradczych. Analogiczne działania realizują państwa członkowskie Unii Europejskiej, informując Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa o decyzjach podjętych na szczeblach narodowych.
Przygotowując wstępną ocenę polityczną, Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa zwraca się do Centrum Analiz Rozpoznawczych i Komisji Europejskiej o bieżące uzupełnianie informacji. Może on również zwrócić się do wybranych instytucji o dokonanie dodatkowych ekspertyz i analiz sytuacji.
Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa ma prawo wnioskować o powołanie zespołu złożonego z przedstawicieli Rady Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej do przeprowadzenia misji rozpoznawczej, która dokona sprawdzenia stanu przygotowań i nakreśli kierunki dalszych działań. Zintensyfikowane zostają spotkania i konsultacje między Unią Europejską i NATO. Wspólne działania toczą się od szczebla rodzajów wojsk do szczebli ministerialnych. Obie organizacje wymieniają spostrzeżenia i wnioski na temat sytuacji kryzysowej oraz przewidują jej dalszy rozwój i wpływ na bezpieczeństwo ogólne.
Zintensyfikowane zostają na wszystkich poziomach konsultacje z europejskimi państwami członkowskimi NATO nienależącymi do Unii Europejskiej oraz z państwami oczekującymi na akcesję. Konsultacje te zapewniają możliwość oceny sytuacji, wymiany poglądów i dyskusji dotyczących zagadnień podniesionych przez państwa, których konflikt dotyczy, a w szczególności, kiedy uznają one, że narażone jest ich bezpieczeństwo.
Po ponownym dokonaniu analizy sytuacji przez Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa i potwierdzeniu, że pożądane jest podjęcie działań przez Unię Europejską, rozpoczynają się prace nad wstępną koncepcją reagowania kryzysowego. Koncepcja ta jest przygotowywana przez doraźny zespół koordynacyjny reagowania kryzysowego.
W kolejnych etapach projektu koncepcji reagowania kryzysowego Rada Unii Europejskiej, we współpracy z Komisją Europejską, podejmuje niezbędne przygotowania do wypracowania wszechstronnych opcji strategicznych zawierających możliwości stosowania różnorodnych wariantów. W procesie tym Sztab Wojskowy Unii Europejskiej, pod kierownictwem Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej, przygotowuje analizy celów polityczno-wojskowych oraz po konsultacjach z państwami członkowskimi wskazuje i rekomenduje Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa potencjalne dowództwo operacji.
Projekt koncepcji reagowania kryzysowego jest przedstawiany Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa, który opiniuje dokument i opracowuje dalsze wytyczne. Komitet Wojskowy Unii Europejskiej doradza Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa w zakresie wojskowych aspektów opracowywanej koncepcji oraz sił i środków, których wstępne kontrybucje złożyły państwa członkowskie.
Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa ponownie uzgadnia szczegóły koncepcji, rozważa i opiniuje wypracowane opcje strategiczne, a następnie przesyła koncepcję do Rady Unii Europejskiej, sugerując przyjęcie jednej z proponowanych opcji, najodpowiedniejszej dla zaistniałej sytuacji kryzysowej.

FAZA 3

ZATWIERDZENIE KONCEPCJI REAGOWANIA KRYZYSOWEGO. WYPRACOWANIE OPCJI STRATEGICZNYCH

Na wniosek Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa Rada Unii Europejskiej zatwierdza koncepcję reagowania kryzysowego, a następnie komitet ten podejmuje działania zmierzające do zapewnienia spójności przygotowywanych opcji strategicznych:

1) zwraca się do Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej o przygotowanie dyrektywy wojskowych opcji strategicznych,
2) na wniosek Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa może wyznaczyć dowódcę operacji,
3) opracowuje wytyczne do działania instrumentów cywilnych, w tym ewentualnej misji policyjnej,
4) koordynuje strategię informacyjną, która ma zostać przyjęta przez prezydencję Rady Unii Europejskiej, Komisję Europejską i państwa członkowskie.

Opracowywane są trzy rodzaje opcji strategicznych: wojskowe, policyjne i cywilne. Są one sporządzane po przedstawieniu przez państwa członkowskie i państwa trzecie wstępnych kontrybucji narodowych do potencjalnej operacji.

Przygotowywane opcje strategiczne powinny zawierać ocenę zagrożeń, strukturę dowodzenia i kontroli wraz z wskazaniami dotyczącymi dowódcy i dowództwa operacji, dowódcy i dowództwa sił, przewidywanych potrzeb w zakresie rodzaju i wielkości sił oraz wskazaniem sił, które państwa członkowskie zadeklarowały do udziału w misji lub operacji.

Komitet Wojskowy Unii Europejskiej dokonuje oceny preferowanych wojskowych opcji strategicznych, Komitet Cywilnych Aspektów Zarządzania Kryzysowego ocenia policyjne i cywilne opcje strategiczne, a oceny przesyłane są Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa, który opiniuje otrzymane oceny, sprawdza spójność opcji i przedstawia je Komisji Europejskiej. Komisja, po zapoznaniu się z opcjami strategicznymi, przedstawia Radzie Unii Europejskiej projekt decyzji uwzględniający preferowane opcje.

FAZA 4

FORMALNA DECYZJA O PODJĘCIU DZIAŁAŃ. WYPRACOWANIE DOKUMENTÓW PLANISTYCZNYCH

Decyzja Rady Unii Europejskiej o podjęciu działań

Rada Unii Europejskiej podejmuje decyzję o podjęciu działań. W przypadku operacji Unii Europejskiej planowanej bez udziału sił i środków NATO, Rada Unii Europejskiej wykonuje między innymi następujące czynności:

1) powołuje komitet kontrybutorów,
2) zwraca się do państw członkowskich o przedstawienie opinii na temat wojskowych, policyjnych i cywilnych opcji strategicznych i podejmuje ostateczną decyzję w sprawie ich użycia,
3) podejmuje decyzję o ewentualnym dopuszczeniu państw trzecich do udziału w operacji,
4) wyznacza dowódcę i dowództwo operacji,
5) wyznacza dowódcę i dowództwo sił oraz dowództwa komponentów[12].

Wypracowanie i zatwierdzenie koncepcji operacji CONOPS

Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa przygotowuje wytyczne i zwraca się z wnioskiem do Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej o zlecenie Sztabowi Wojskowemu sporządzenia projektu inicjującej dyrektywy wojskowej. Przed autoryzacją dyrektywy przez Komitet Wojskowy Unii Europejskiej Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa musi dokonać jej aprobaty. Na jej podstawie dowódca operacji przygotowuje projekt koncepcji operacji, zasad użycia siły oraz wymagań operacyjnych SOR (ang. *Statement of Requirements*).

Komitet Wojskowy Unii Europejskiej we współdziałaniu ze Sztabem Wojskowym przedstawia Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa projekt koncepcji operacji. Po akceptacji projektu jest on przesyłany do zatwierdzenia przez Radę Unii Europejskiej.

Generacja sił

Zaangażowanie polityczne państw członkowskich, a w jego następstwie propozycje kontrybucji sił i środków, stanowią klucz do sukcesu każdej operacji i misji reagowania kryzysowego Unii Europejskiej. Bez znaczących kontrybucji państw członkowskich proces generacji sił nie może być zakończony, a operacja nie może się rozpocząć. Ograniczenia narodowe państw-kontrybutorów, dotyczące zaoferowanych sił i środków, również mogą wpłynąć negatywnie, a nawet uniemożliwić rozpoczęcie, a w etapie późniejszym prowadzenie operacji[13]. Stanem idealnym byłoby, gdyby wydzielane siły i środki nie były obwarowane żadnymi ograniczeniami narodowymi. Jednakże określenie warunków i zasad wydzielania sił i środków pozostaje ściśle w gestii narodowej. Niewątpliwym ułatwieniem byłoby możliwie najwcześniejsze poinformowanie o ograniczeniach, co zapobiegłoby konieczności modyfikacji dokumentów planistycznych i pozwoliłoby odpowiednio dostosować plany operacyjnego użycia sił. Proces generacji sił jest prowadzony pod przewodnictwem wyznaczonego wcześniej dowódcy operacji.

Porozumienie o statusie sił SOFA lub misji SOMA

Europejska Służba Działań Zewnętrznych opracowuje projekt porozumienia o statusie sił SOFA lub misji SOMA. Komitet Wojskowy Unii Europejskiej poprzez Sztab Wojskowy konsultuje ten projekt z dowódcą operacji, uwzględnia opinię Komitetu Cywilnych Aspektów Zarządzania Kryzysowego, a następnie przedstawia go do zatwierdzenia Radzie Unii Europejskiej.

Wypracowanie i zatwierdzenie planu operacji OPLAN

Dowództwo operacji lub misji opracowuje projekt planu operacji i zasad użycia siły. Komitet Wojskowy Unii Europejskiej po uwzględnieniu opinii Sztabu Wojskowego Unii Europej-

skiej przedkłada swoją rekomendację dotyczącą planu operacji Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa. Komitet Cywilnych Aspektów Reagowania Kryzysowego przedkłada swoją rekomendację na temat cywilnego planu operacji.
Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa analizuje przedstawione rekomendacje, rozważa ich uwzględnienie, a następnie przesyła plan operacji do zatwierdzenia przez Radę Unii Europejskiej.

Decyzja o rozpoczęciu operacji

Po spełnieniu wszystkich wymogów formalnych, Rada Unii Europejskiej zatwierdza plan operacji, zasady użycia siły i porozumienie o statusie sił oraz decyduje o rozpoczęciu operacji.

FAZA 5

REALIZACJA

Pod nadzorem Rady Unii Europejskiej Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa sprawuje kontrolę polityczną i ukierunkowuje strategicznie operację zarządzania kryzysowego oraz nadzoruje implementację środków i uzyskiwane efekty, a w razie potrzeby zaleca wprowadzenie stosownych zmian.
Za prowadzenie operacji odpowiada dowódca operacji, który składa meldunki do Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej. Komitet ten przy wsparciu Sztabu Wojskowego Unii Europejskiej nadzoruje przebieg operacji, a także regularnie przesyła informacje do Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa na temat jej przebiegu.

FAZA 6

REDUKCJA SIŁ I ZAKOŃCZENIE DZIAŁAŃ

Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa na bieżąco dokonuje analiz potrzeb redukcji sił operacji wojskowej Unii Europejskiej, w tym możliwości zakończenia działalności niektórych lub wszystkich jej elementów. Podjęcie takiej decyzji może spowodować potrzebę aktualizacji koncepcji reagowania kryzysowego.
Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa uzgadnia i kieruje do Rady Unii Europejskiej swoje zalecenia dotyczące proponowanej redukcji sił operacji wojskowej. Rada Unii Europejskiej decyduje o zakończeniu działalności niektórych lub wszystkich elementów sił. Następnie podejmuje decyzję o ewentualnych środkach zastępczych i występuje z wnioskiem do Komisji Europejskiej o spowodowanie podsumowania działań na poziomie państw członkowskich.

ZAKOŃCZENIE

Unia Europejska prowadzi aktywne działania na arenie światowego bezpieczeństwa. Od 10 lat zaangażowana jest w planowanie i prowadzenie operacji wojskowych i misji cywilnych o różnym charakterze i wielkości. Wszystkie te działania odbywają się z wykorzystaniem obowiązujących procedur reagowania kryzysowego.
Zarządzanie kryzysowe Unii Europejskiej jest procesem o dużym stopniu złożoności, który wynika między innymi z obowiązującej zasady osiągnięcia pełnej jednomyślności wśród państw członkowskich podczas prowadzenia procesu decyzyjnego.
Istniejące procedury i koncepcje podlegają uaktualnianiu i dostosowywaniu do potrzeb zmieniających się realiów i zagrożeń. Dziś wskazuje się w szczególności na potrzebę przyspieszenia procesu decyzyjnego w zarządzaniu kryzysowym i można oczekiwać, że w tym kierunku będą zmierzać przyszłe zmiany procedur. ❑

[1] B. Balcerowicz, *Bezpieczeństwo polityczne Rzeczypospolitej Polskiej*, AON, Warszawa 2003, s. 6.
[2] Tamże, s. 6.
[3] *Europejska Strategia Bezpieczeństwa* (*European Security Strategy*), Rada Unii Europejskiej, Bruksela 2003, s. 3.
[4] *Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską* (*Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community*), Unia Europejska, Bruksela 2007.
[5] EUCAP – EU Capacity Building – misja budowanie zdolności.
[6] EUAVSEC – EU Aviation Security – misja bezpieczeństwa lotniska.
[7] EUTM – EU Training Mission – misja szkoleniowa.
[8] EUBAM – EU Border Assistance Mission – misja asystencyjna przygraniczna.
[9] *Sugestie do realizacji procedur spójnego, przejrzystego zarządzania kryzysowego* (*Suggestions for procedures for coherent, comprehensive EU crisis management*), Rada Unii Europejskiej, Bruksela 2003.
[10] *Podręcznik koordynacji zarządzania kryzysowego* (*Manual on EU Crisis Coordination*), Rada Unii Europejskiej, Bruksela 2006, s. 10.
[11] *Sugestie do realizacji procedur spójnego, przejrzystego zarządzania kryzysowego*, s. 6.
[12] Tamże, s. 25.
[13] *Koncepcja generacji sił* (*European Union Concept for Force Generation*), Sztab Wojskowy Unii Europejskiej, Bruksela 2008, s. 7.

Summary

Planning process of the crisis management of the European Union

When the European Union member states in 1999 made a decision to establish the European Security and Defense Policy, they started to create adequate tools, being used for its accomplishment. They decided about appointing organs and institutions as well as the necessity to develop procedures, which would enable fast and precise decision making process, concerning planning and the conduct of operations in the area of safety and defence. The European Union plans and runs civilian missions and military operations of different character and the scale of the commitment. All these actions take place on the basis of applicable procedures of crises respond. Crisis respond of the European Union is a process of a large degree of the complexity, what derives, among others, from the principles of unanimity, obligatory among the Member States during the decision making process and the size as well as diversity of the EU institutions and committees. The present article contains the concise presentation of the implication of the entry into force of the Treaty from Lisbon, particularly the aspects of the European Security and Defense Policy. Hereinafter the author presents EU planning and implementation structures of the crisis management and the procedures of establishing the mission of crisis respond.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

PRZYSIĘGA WOJSKOWA

PRZYSIĘGALI SŁUŻYĆ OJCZYŹNIE

Katarzyna Mrozkowiak
Sekcja Wychowawcza
Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej

18 października w Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim odbyła się uroczysta zbiórka, podczas której żołnierze służby przygotowawczej Narodowych Sił Rezerwowych złożyli przysięgę wojskową. Do przysięgi stanęło 49 elewów, którzy 2 września 2013 r. rozpoczęli szkolenie w ramach służby przygotowawczej w Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej.

Przysięga wojskowa dla każdego żołnierza jest momentem szczególnie doniosłym. Stanowi ona symbol włączenia w szeregi Wojska Polskiego i rozpoczęcia służby w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – rozpoczęcie prawdziwej żołnierskiej drogi. Złożenie przysięgi wyraża dojrzałość do przyjęcia trudnych i odpowiedzialnych obowiązków oraz gotowość do poświęceń dla dobra Ojczyzny i Narodu. Wypowiadając słowa roty, żołnierze zobowiązują się do dochowania wierności Ojczyźnie i Narodowi w obronie niepodległości i suwerenności.
Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej od maja 2013 r. realizuje szkolenie służby przygotowawczej. Odbywający się obecnie turnus służby przygotowawczej podzielony jest na dwa etapy i będzie trwać do 20 grudnia 2013 r. Pierwszy okres to szkolenie podstawowe trwające około 3 miesiące, drugi – specjalistyczne trwające miesiąc. Przez cztery miesiące żołnierze nabędą niezbędne i podstawowe umiejętności oraz wiedzę z zakresu rzemiosła żołnierskiego. Jest to również okazja do sprawdzenia swoich możliwości i siły charakterów w trudnych warunkach.

Służba przygotowawcza to oferta dla osób, które dotychczas nie odbyły szkolenia wojskowego, a chciałyby je odbyć w trybie ochotniczym. Daje także możliwość połączenia cywilnej aktywności zawodowej z obowiązkami żołnierskimi, podczas służby w Narodowych Siłach Rezerwowych. Jest szansą do rozwoju własnych zdolności, zdobycia nowych umiejętności oraz poszerzenia wiedzy.
W uroczystości złożenia przysięgi wojskowej uczestniczyli: Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej Minister Czesław Mroczek, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej gen. dyw. dr Mirosław Rozmus, przedstawiciel Biura Bezpieczeństwa Narodowego Wiesław Molek, przedstawiciele Ministerstwa Obrony Narodowej, Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Prokuratury Wojskowej i Sądów Wojskowych, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, komendanci szkół Policji, z którymi Centrum Szkolenia ŻW współpracuje. Obecni byli również przedstawiciele władz powiatu i miasta Mińsk Mazowiecki, mińskiej policji, straży pożarnej,

a także szkół, z którymi Centrum Szkolenia podpisało porozumienie o współpracy.

Aktu zaprzysiężenia dokonał komendant Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej. *„Za chwilę wypowiecie tekst roty przysięgi wojskowej. Na ten moment czekaliście od dnia przekroczenia bramy jednostki. Moment złożenia przysięgi wojskowej jest najważniejszym dniem dla każdego żołnierza Wojska Polskiego. Każde słowo roty przysięgi jest zobowiązaniem dochowania wierności Ojczyźnie oraz podejmowania wyzwań dla dobra Narodu i Kraju”* – powiedział płk Piotr Płonka.

Złożeniem przysięgi na sztandar jednostki wyróżnieni zostali: szer. elew Agnieszka Makowiecka, szer. elew Michał Trojan, szer. elew Gabriel Koral oraz szer. elew Adrian Natora.

Następnie Minister Czesław Mroczek wraz z Komendantem Głównym Żandarmerii Wojskowej w towarzystwie Komendanta Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej wręczyli listy gratulacyjne wyróżnionym żołnierzom oraz rodzinom. Listy gratulacyjne są wyrazem uznania dla zdyscyplinowania oraz sumienności podczas odbywania szkolenia. Wyróżnieni listem gratulacyjnym zostali: szer. elew Justyna Łukasiewicz, szer. elew Mariusz Sas, szer. elew Marcin Grzywa oraz szer. elew Michał Trojan.

Uroczystość zakończyła defilada pododdziałów Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej. Goście mogli zapoznać się także z zaprezentowanym sprzętem i wyposażeniem Żandarmerii Wojskowej.

Przysięga była również okazją do wręczenia Odznak Pamiątkowych Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej wyróżnionym żołnierzom, pracownikom wojska oraz osobom szczególnie zasłużonym dla Centrum Szkolenia ŻW. Wyróżnieni Odznaką Pamiątkową zostali: Mirosława Tręda, Grzegorz Pudłowski, insp. dr Roman Stawicki – Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, insp. Jerzy Powiecki – Komendant Szkoły Policji w Pile, insp. Jarosław Gałuszka – Zastępca Komendanta ds. Dydaktycznych Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, mł. insp. Piotr Gaca – Zastępca Komendanta Szkoły Policji w Pile, prof. zw. dr hab. Elżbieta Ura – Kierownik Katedry Prawa Publicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Ponadto Minister Czesław Mroczek wraz z gen. dyw. Mirosławem Rozmusem wręczyli akt mianowania na stopień młodszego chorążego żołnierzowi rezerwy st. sierż. Marianowi Brzezińskiemu. Mianowanie to jest wyrazem uznania za wzorową służbę, aktywność społeczną, jak i aktywność w działalności Stowarzyszenia Żandarmerii Wojskowej „Żandarm”, oraz gotowość wspierania kolegów.

Data uroczystości była nieprzypadkowa. 16 października 2007 r. decyzją Ministra Obrony Narodowej sformowano Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej. Od tego czasu minęło 6 lat. Z tego względu 16 października to święto Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej. ❑

Summary

They swore to serve the homeland

The article is a report from the ceremonial military oath of soldiers of the preparatory service, as part of National Reserve Forces. The Military Gendarmerie Training Centre has implemented training courses of preparatory service since 2013. The purpose of the training course, lasting four months, is the acquisition of necessary and basic skills, as well as the knowledge in the scope of the soldier's craft. The military oath is the most important day in the life of a soldier. Expressing the words of an oath formula, they oblige themselves to remain faithful to the Homeland and the Nation in defence of the independence and sovereignty.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

zdj. por. B. Klepczyński

ZESPOŁY ANTYKONFLIKTOWE POLICJI I KONCEPCJA *LOW PROFILE POLICING* ORAZ STRATEGIA 3D

Inne spojrzenie na realizację przez Policję zadań z zakresu komunikacji społecznej, wykorzystywanej w efektywnym „kontrolowaniu tłumu"

mł. insp. Sławomir Cisowski
zastępca naczelnika
Wydziału Doskonalenia Zawodowego
Komendy Stołecznej Policji

Pełniąc w 2002 r. funkcję oficera łącznikowego polskiej Policji w trakcie operacji związanej z zabezpieczeniem Mistrzostw Świata w Lotach Narciarskich w Harrachowie, nie przypuszczałem, że wykonując zadania wśród polskich kibiców, realizuję coś, co zostanie nazwane *low profile policing*.

Obecność polskiego umundurowanego policjanta (i oznakowanego radiowozu) stanowiła tam element „deeskalacji" w wielu sytuacjach „kontaktu" z funkcjonariuszami czeskimi, którego dość zabawnym podsumowaniem było niewątpliwie wyznanie miłości „naszej" Policji oraz ucałowanie polskiego radiowozu przez fanów Adama Małysza. Gdy jednak w pewnej chwili strona czeska postanowiła „na wszelki wypadek" zamanifestować obecność sił wyposażonych „do tłumienia", w stronę tamtejszych mundurowych natychmiast posypały się „polskie"… śnieżki. Także gdy w 2004 r. wraz z Mariuszem Sokołowskim i Jackiem Zalewskim (ówczesnymi oficerami KSP) szliśmy przed wielką manifestacją antyglobalistów przez warszawskie ulice, żaden z nas raczej nie zakładał, że nasza obecność w tym miejscu, w bezpośrednim kontakcie z uczestnikami protestu, jest czymś na kształt Zespołu Antykonfliktowego. Zaś przygotowując w 2004 r., we współpracy z Małgorzatą Chmielewską (szefem psychologów KGP), wielojęzyczne komunikaty przeznaczone do wykorzystania w urządzeniach rozgłaszających[1] nie oczekiwałem jeszcze, że staną się elementem strategii *3D* (nie mylić z *3xT*).
Mówiąc jednak dzisiaj o „nowych" rozwiązaniach, „miękkim" czy „proaktywnym" podejściu Policji, trzeba pamiętać, że zagadnienia te nie pojawiły się „znikąd", a wywodzą się z policyjnej praktyki i stanowią obecnie efekt pewnej ewolucji działań formacji porządku publicznego w Europie, realizowanej na podstawie konkretnych doświadczeń, popartych wynikami badań naukowych.

TROCHĘ HISTORII...

Jak wiadomo, sukces ma wielu ojców, tak też jest w przypadku tworzenia koncepcji Zespołów Antykonfliktowych Policji, gdyż można mówić o kilku miejscach, gdzie idea ta była wdrożona w życie. Niewątpliwie pionierską inicjatywą było utworzenie w 1969 r. „zespołu negocjacyjnego" policji berlińskiej. Był to efekt działań podjętych po zastrzeleniu w 1968 r. uczestnika demonstracji. W latach osiemdziesiątych grupa ta była wykorzystywana w trakcie działań związanych z likwidacją squatów, które stały się dużym problemem w Berlinie Zachodnim, i w niektórych sytuacjach interwencje policyjne przeradzały się w potężne zamieszki. Grupa ta brała także udział w działaniach związanych z zapewnieniem porządku podczas manifestacji pierwszomajowych, gdyż w berlińskim Kreuzbergu stały się one synonimem starć skrajnej lewicy i prawicy. Działanie zespołu opierało się na udziale policjantów gotowych do rozmowy z uczestnikami demonstracji, gdzie chodziło o symboliczne „podanie ręki", pokazanie dobrej woli policji. Był to kierunek, który w 2005 r. doprowadził do stworzenia Zespołu Antykonfliktowego (*AntiKonfliktTeam*). Po raz pierwszy zafunkcjonował on na słynnym techno party, a jego członkowie prowadzili również intensywne działania w mieście (poza terenem obiektów sportowych) w czasie Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w 2006 r. Z kolei w Bawarii już w 1968 r. zwrócono uwagę na konieczność obecności policji w sferze informacyjnej i w związku z zabezpieczeniem wystąpień studenckich utworzono grupy „policjantów informacyjnych", których rola polega na aktywnej komunikacji z uczestnikami zgromadzeń. Podobnie, ale nie w oparciu o siły ludzkie, lecz z naciskiem na wykorzystanie środków techniki, postąpiono w Saksonii. Wykorzystuje się tam odpowiednio przygotowany „zespół informujący", który wygłasza komunikaty do osób biorących udział w zgromadzeniu, wykorzystując wysokiej jakości, specjalny system nagłaśniający, zainstalowany na pojeździe. „Klasyczne" podejście do kwestii działań antykonfliktowych narodziło się w policji Dolnej Saksonii, gdzie w 2001 r. stworzono grupę tzw. menedżerów konfliktu (*Konfliktmanagement*), wykorzystując doświadczenia policji szwedzkiej po zamieszkach antyglobalistów w Göteborgu. Powołanie zespołu było spowodowane wnioskami, jakie nasunęły się po „tradycyjnych" starciach z grupami „skrajnych" ekologów w związku z zabezpieczaniem transportu odpadów radioaktywnych „Castor". Inne niemieckie formacje tego typu to Zespół Komunikacji (*Kommunikations-Team*) z Hamburga, powstały w 2009 r. (co ciekawe – już w samej jego nazwie „odrzucono" słowo konflikt) oraz zespoły „komunikacyjne" w Hesji, Badenii-Wirtembergii i Turyngii.
Powstanie Zespołów Antykonfliktowych (*Antikonfliktni Tym*) w Czechach było związane z negatywną oceną działań pododdziałów prewencyjnych w czasie ogólnokrajowego techno party w 2005 r. Interwencja policyjna, a właściwie brak komunikacji z uczestnikami tego zgromadzenia, spotkały się wtedy z ostrą krytyką Rzecznika Praw Obywatelskich. Opinia ta zbiegła się z pracami nad reformą Policji Republiki Czeskiej

i zaowocowała utworzeniem lokalnych (wojewódzkich) zespołów w oparciu o model berliński.
Formacje „antykonfliktowe" rozwijają się również poza Niemcami i Czechami. Od 2008 r. w Szwecji funkcjonuje *Dialog Polis*, zaś w Wielkiej Brytanii *Protest Liaison Officer*, *z* kolei w Hiszpanii pracują *kryzysowi mediatorzy,* a austriaccy spottersi są szkoleni w zakresie *low profile policing* oraz strategii *3D*. W 2012 r., na bazie doświadczeń czeskich, powstały zespoły w Polsce i na Słowacji.

... NIEZBĘDNA TEORIA, ...

Nowe podejście do kwestii „kontroli tłumu" i idea *low profile policing,* które swego naukowego „zdefiniowania" doczekały się w związku z pracami Adanga i Scotta, tak naprawdę wywodzą się z wcześniejszych doświadczeń policyjnych, a właściwie połączenia praktyki z naukowymi wnioskami. Punktem wyjścia do współpracy obu naukowców stał się problem z… Brytyjczykami. Niektórzy zapewne pamiętają prezentowane pod koniec lat dziewięćdziesiątych, także w naszym kraju, deklaracje przedstawicieli policji Zjednoczonego Królestwa mówiące o „rozwiązaniu" problemu chuligaństwa na stadionach. Wprowadzenie wysokich grzywien i „magiczna" biała linia (za której przekroczenie na stadionie groziły surowe kary) miały jakoby być „lekarstwem na całe zło". Jednak goszcząc w 2000 r. w Holandii, w ramach wyjazdu studyjnego dotyczącego zabezpieczenia meczów piłkarskich, miałem okazję przekonać się, że holenderscy policjanci oceniają sytuację całkowicie odmiennie. Brytyjscy chuligani byli prawdziwą „zmorą" na kontynencie, a szczególnie uciążliwe i niebezpieczne były ich zachowania poza obiektami sportowymi. Na szczęście świadomość istnienia tego problemu spowodowała, że biorąc pod uwagę doświadczenia holendersko-belgijskiego EURO 2000, Home Office (brytyjski MSZ) wsparł projekt naukowy służący przygotowaniu portugalskich sił policyjnych do EURO 2004. Do projektu zaproszono między innymi Adanga i Scotta, naukowców, którzy od lat badali zachowania ludzi w trakcie zamieszek i których łączył odmienny od konwencjonalnego pogląd co do kwestii oceny zachowań tłumu i sposobów działania sił porządkowych.
Prof. dr Otto M.J. Adang z Holenderskiej Akademii Policyjnej jest specjalistą z zakresu behawiorystyki, badaczem zachowań agresywnych, prymitywnych i zbiorowych w kontekście zarządzania porządkiem publicznym. W okresie przygotowań do EURO 2000, jako specjalista od badań zachowań w trakcie zamieszek, uczestniczył w wypracowaniu nowego modelu podejścia holenderskiej policji – prewencyjnego i proaktywnego[2] (co ciekawe, w prowadzonych badaniach wykorzystał m.in. metodologię opracowaną na potrzeby obserwacji kolonii szympansów z ogrodu zoologicznego w Arnhem). W swoich pracach zwrócił uwagę na kwestie podejścia sił porządkowych, które może być bardziej zapobiegawcze (prewencyjne) i aktywne (*low profile*) lub bardziej represyjne i bierne (*hard profile*), przy czym wskazał na ryzyko zaistnienia i eskalacji aktów przemocy. Przeanalizował też ciekawy przykład kontroli zamieszek związanych z protestami przeciwko energetyce nuklearnej.
W trakcie blokady elektrowni atomowej w Almelo w 1981 r. zastosowano „model deeskalacji konfliktu" poprzez grupę uprzednio przygotowanych policjantów, która nawiązała bezpośredni, „nieanonimowy" kontakt z demonstrantami i w ten sposób „odblokowała" jedną z bram.
Dr Clifford Stott pracuje na Uniwersytecie w Liverpoolu, specjalizuje się w psychologii zamieszek i psychologicznej analizie zjawisk społecznych, bada procesy wpływające na zmianę postawy zbiorowisk ludzkich. Prowadził badania na temat gwałtownych zamieszek, w które przerodziły się początkowo pokojowe demonstracje przeciwników podatku pogłównego. Analiza zajść w Londynie w 1990 r. wykazała, że próba wyjaśnienia genezy i eskalacji przemocy nie jest możliwa, jeżeli nie weźmie się pod uwagę działania policji.
Pokojowe demonstracje przeciwników wprowadzenia podatku zgromadziły około 250 000 osób. Postawa funkcjonariuszy związana z manifestowaniem siły i środków przymusu wywołała oburzenie tłumu i skutkowała jego konsolidacją oraz oporem. W wyniku zajść obrażeń doznały setki ludzi (w tym 45 policjantów), a 340 osób zostało aresztowanych.
Klasyczne twierdzenie, które sformułował jeszcze „ojciec psychologii społecznej", Gustave Le Bon, patologizowało tłum, wskazując, że osoba traci w nim poczucie osobistej odpowiedzialności, działa impulsywnie, irracjonalnie i gwałtownie. Twierdzenie to dawało swoiste przyzwolenie dla „siłowego podejścia" w zakresie kontroli tłumu.
Adang i Scott odrzucili taki sposób „rozumienia tłumu" i wskazali, że przy uwzględnieniu znaczenia tożsamości społecznej, zachowanie ludzi można wytłumaczyć zwykłymi mechanizmami społecznymi, a sam tłum winien być postrzegany jako twór „neutralny". Prowadzone przez obu badaczy prace pozwoliły naukowo dowieść, że tłum pozytywnie reaguje na interakcję z policjantami, co pozwala na marginalizację jego „konfrontacyjnych" elementów.
W podejściu *low profile policing* główną zasadą jest nieprowokujący monitoring, w odróżnieniu od typowego *hard profile policing,* polegającego na manifestacji obecności sił gotowych do tłumienia. W praktyce oznacza to, że obecność policjantów, ich liczba i wyposażenie nie wzbudzają negatywnych emocji oraz nie świadczą o narastaniu konfliktu (między zgromadzonymi i siłami porządkowymi) czy bezpośrednim zamiarze interwencji. Zgromadzeni nie mają bezpośredniego kontaktu z funkcjonariuszami wyposażonymi w pałki, tarcze, hełmy i ochraniacze, gdyż siły te nie są widoczne, ale znajdują się dostatecznie blisko, aby w razie potrzeby móc wkroczyć. Chodzi o minimalną prezentację policyjnej siły przy jednoczesnym oczekiwaniu w gotowości.
Do podejścia *low profile policing* nawiązuje policyjna strategia *3D* (*1D – Discussion, 2D – Deescalation, 3D – Determination*), którą można tłumaczyć jako „Dialog, Deeskalację i Doraźną interwencję". Pierwszą jej fazą jest „dialog" oparty na monitoringu i komunikacji z uczestnikami zgromadzenia w celu ustalenia przyczyny zachowań „ryzykownych". Jednostki interwencyjne muszą wówczas pozostawać poza polem widzenia osób uczestniczących w zgromadzeniu.
W przypadku braku możliwości osiągnięcia oczekiwanego efektu drogą dialogu następuje druga faza – „deeskalacja", opierająca się na złagodzeniu i obniżeniu napięcia. Zgromadzone osoby są uprzedzane, że ich działanie może doprowadzić do przykrych konsekwencji. Informacje te kierowane są bezpośrednio do organizatorów czy nieformalnych przywódców zgromadzenia. Ewentualnie jednostki interwencyjne mogą znaleźć się w polu widzenia zgromadzonych.
Naturalnie, powyższe fazy dają też czas na stosowne przygotowanie czy też niezbędne przemieszczenie sił interwencyjnych. Jeśli wcześniejsze działanie nie przyniosło efektu, następuje „doraźna interwencja" wobec osób naruszających porządek publiczny. Musi być ona szybka, zdecydowana i dokładna oraz zgodna z dewizą *get and back*, czyli „wkrocz i odejdź". Po wykonaniu zadania siły prewencyjne powinny opuścić miejsce interwencji, aby uniknąć eskalacji napięcia oraz zapobiec wytworzeniu sytuacji „solidaryzowania" się uczestników zgromadzenia z zatrzymanym sprawcą naruszenia prawa.

... ASPEKT PRAKTYCZNY, ...

Prewencyjny cel zastosowania zespołu antykonfliktowego w ramach „kontroli tłumu" zgodnej z podejściem *low profile policing,* przy zastosowaniu strategii *3D*, najkrócej można zdefiniować jako:

- **monitoring** („nieprowokacyjne" rozpoznanie uczestników zgromadzenia i charakteru ich uczestnictwa),
- **informację** (uzyskiwanie i przekazywanie),
- **interakcję** (kontakt ze zgromadzonymi w celu tworzenia poczucia praworządności i marginalizowania roli osób/grup dążących do konfrontacji),
- **łagodzenie problemów i napięć** (przy zastosowaniu *low profile policing*),
- **komunikację** (określenie granic akceptowalnych zachowań zgromadzonych, wyjaśnianie działań podjętych przez policję).

... A KWESTIA BUDOWANIA „POLSKIEGO MODELU" ZAP

Koncepcja Zespołów Antykonfliktowych jest niewątpliwie efektem pracy i doświadczeń wielu funkcjonariuszy i badaczy z różnych krajów i – o czym nie wolno zapominać – funkcjonowanie tego narzędzia jest głęboko uwarunkowane lokalnie, gdyż jako swoista metoda komunikacji społecznej musi być ono dostosowane do konkretnych odbiorców (i problemów). Polskiej Policji najbliższe są rozwiązania naszych południowych sąsiadów, z socjologicznego punktu widzenia nasze społeczeństwa przeszły podobną drogę „do kapitalizmu" i borykają z podobnymi problemami. Pionierski, wielkopolski ZAP (utworzony jeszcze przed EURO 2012) oraz śląski ZAP czerpały i czerpią z doświadczeń czeskich specjalistów, podobną drogą podąża także ZAP Komendy Stołecznej Policji.

Stołeczny Wydział Doskonalenia Zawodowego we współpracy z Wydziałem Psychologów oraz Stołecznym Stanowiskiem Kierowania opracował program warsztatów dla kandydatów na członków ZAP. W jego realizacji wsparcia udzielą także specjaliści ZAP z Katowic i Poznania oraz eksperci Biura Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu m.st. Warszawy. Jednak rolą WDZ KSP jest dalsze doskonalenie zawodowe w tym zakresie, zarówno zespołu, jak też policjantów, którzy będą go zadaniować i z nim współdziałać. Ponieważ potrzebne jest wsparcie w obszarze tych zagadnień zarówno w „teorii", jak i w „praktyce", niezbędne było sięgnięcie do „źródeł" wiedzy oraz nawiązanie kontaktu z praktykami[3].

Polskie Zespoły Antykonfliktowe Policji działają pod egidą wydziałów sztabowych i składają się z policjantów pracujących w różnych jednostkach i komórkach na terenie całego garnizonu. Członkowie zostali wyłonieni spośród chętnych przez specjalnie powołaną komisję. Założeniem przy tworzeniu zespołu w KSP było wprowadzenie do działania Policji elementu dialogu i negocjacji, w alternatywie do rozwiązań siłowych. Zespoły powoływane są w przypadku wystąpienia zagrożeń lub sytuacji konfliktowych, takich jak: protesty społeczne, katastrofy, klęski żywiołowe czy też niektóre imprezy masowe. Ich zadaniem jest przekonywanie uczestników do rozwiązania konfliktu bez okazywania agresji oraz do respektowania poleceń wydawanych przez uprawnione służby, tak aby nie było konieczności używania oddziałów zwartych Policji lub też innego siłowego sposobu rozwiązania sytuacji. Członkowie zespołów występują w ubraniach cywilnych, na których noszą charakterystyczne kamizelki: niebieskie – Poznań i Warszawa, zielone – Katowice.

Praca Zespołów Antykonfliktowych ma mieć charakter działań zapobiegawczych przede wszystkim w trakcie zbiorowych wystąpień (protestów, pikiet i demonstracji), czyli wszędzie tam, gdzie zgromadzenie osób wiąże się z nagromadzeniem emocji, a podejmowane przez policjantów działania antykonfliktowe mogą pomóc w opanowaniu tych emocji, czyli – w efekcie – utrzymaniu porządku i zapewnieniu bezpieczeństwa.

Wdrażając model Zespołów Antykonfliktowych Policji w naszym kraju, trzeba jednak pamiętać, że zastosowanie tego „narzędzia" opiera się na podejściu *low profile policing* oraz strategii *3D.* Poza przygotowaniem samych ochotników – członków zespołów istotne jest także poznanie teoretycznego i praktycznego znaczenia powyższych zagadnień przez dowódców operacji i innych policjantów biorących udział w działaniach, w szczególności współdziałających z ZAP. Należy również zrozumieć, że członkowie ZAP, mimo że noszą kamizelki, to nie są to spottersi i mimo że rozmawiają z ludźmi, to nie są to negocjatorzy. Po prostu, inna filozofia oraz inny sposób i cel działania. Nie można stosować ZAP w każdej sytuacji i trzeba każdorazowo uwzględniać uwarunkowania miejscowe, co jest zauważalne nawet po wzięciu pod uwagę jeszcze skromnych, polskich doświadczeń. Należy bardzo ostrożnie podchodzić do prób uogólnień, gdyż patrząc na naszych sąsiadów z południa, kroki w tym kierunku można podjąć dopiero po kilku latach zdobywania lokalnych doświadczeń. Nie zmienia to faktu konieczności ewolucji pozwalającej na najlepsze dostosowanie „modelu wyjściowego" do polskich uwarunkowań. Jednak, jak uczy czeski przykład, należy to czynić wyłącznie, opierając się na wnioskach wynikających z praktycznego funkcjonowania ZAP w konkretnych sytuacjach.

Trzeba mieć świadomość, że cała idea ZAP opiera się na komunikacji, zaś istotą skuteczności narzędzia ZAP jest jego umiejętne używanie, wyłącznie w sytuacjach, gdy obecność i aktywność ZAP może być uzasadniona i efektywna. ❑

[1] Aktualną wersję komunikatów opracowałem w 2012 r., po konsultacji z Mariolą Wołoszyn-Siemion (Wydział Psychologów KGP). Zostały one nagrane w ramach przygotowań KSP do zabezpieczenia imprezy EURO, przy udziale native speakerów, w ośmiu językach europejskich.

[2] Takie „niekonfrontacyjne" podejście sił porządkowych, unikanie manifestowania obecności sił gotowych do tłumienia miałem właśnie okazję zaobserwować w czasie wizyty w Holandii w 2000 r.

[3] Efektem tych prac będzie w przyszłości publikacja w ramach „Biblioteczki Stołecznego Policjanta".

Bibliografia

www.politieacademie.nl; www.liv.ac.uk; www.mvcr.cz.

Summary

Anti-conflicting Police Teams and the low profiles policing concept as well as 3D strategy

In the article the issues concerning the proactive approach of the Police towards the actions associated with the protection of gatherings and mass events were discussed. There was presented the application of the low profile policing concept and 3D (Discussion, Deescalation, Determination) strategy, with the use of "get and back" tactics. There were presented conclusions developed by Prof. Otto M.J. Adanga and Dr. Clifford Scott, concerning the perception of the crowd as the "neutral" phenomenon, while being in the interaction with police officers. The article contains data on history and the present time of the concept of the communication of Anti-conflicting Police Teams in EU countries and on the current creation of this formation in Poland.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

STAN ZAGROŻENIA POSPOLITĄ PRZESTĘPCZOŚCIĄ KRYMINALNĄ W MIASTACH WOJEWÓDZKICH W LATACH 2000–2012

mgr Magdalena Adamczyk
absolwentka studiów doktoranckich
Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Celem artykułu jest ukazanie, jak kształtowało się w miastach wojewódzkich w latach 2000–2012 zagrożenie pospolitą przestępczością kryminalną. Omówione zostały podstawowe kategorie przestępczości kryminalnej w oparciu o powszechnie stosowane statystycznie kategorie oceny tych zjawisk w odniesieniu do wszystkich województw. Należy pamiętać, że nie tylko Policja, jako jedyny filar, jest odpowiedzialna za rozpoznawanie i zwalczanie wszelkich form przestępczości. Z uwagi na dane, jakie zostały udostępnione przez Komendę Główną Policji oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, autorka przeanalizowała dynamikę przestępstw stwierdzonych.

UWAGI WSTĘPNE

Przestępczość kryminalna jest szczególnie zauważalna i dokuczliwa dla obywateli, którzy zwykle nie mają do czynienia z przestępczością zorganizowaną czy gospodarczą, znacznie częściej natomiast spotykają się z kradzieżami, włamaniami, niszczeniem mienia czy bójkami.

Przestępstwa stwierdzone to takie przestępstwa, które zostały popełnione, a informacje o nich dotarły do organów ścigania poprzez zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa przez osobę poszkodowaną lub ze źródeł własnych organów ścigania.

W roku 2012 we wszystkich miastach wojewódzkich stwierdzono 27 476 przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu. Oznacza to spadek liczby przestępstw stwierdzonych ogółem o ok. 6% względem roku 2011. Od roku 2005 liczba stwierdzonych przestępstw nieznacznie maleje, po uprzednim wyraźnym wzroście zanotowanym w latach 2004, 2006–2007 i 2011. Liczba przestępstw stwierdzonych w roku 2012 jest niższa od zanotowanej w roku 2000 o 19% (wykres 1).

Stwierdzono, iż najwięcej przestępstw przeciwko mieniu zanotowano w roku 2000. Lata 2000–2008 to dynamika malejąca, następnie skokowy wzrost i utrzymujące się tempo wzrostu aż do roku 2011. Rok 2012 to spadek przestępczości osiągający 383 006 przestępstw. Badania dowiodły, że liczba przestępstw przeciwko mieniu zmalała w ciągu 13 lat o 47% (wykres 2).

Liczba przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz przeciwko mieniu ogółem w miastach wojewódzkich wyniosła w roku 2012 aż 410 482[1]. Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem w roku 2009 wynosiła 40 2537, w 2010 – 41 6016, w 2011 – 42

Wykres 1. Liczba przestępstw stwierdzonych przeciwko życiu i zdrowiu w Polsce w latach 2000–2012

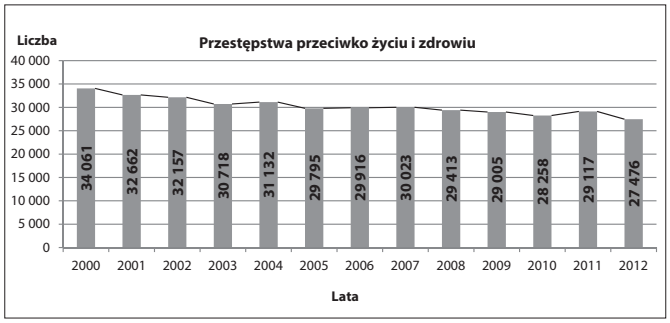

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Wykres 2. Liczba przestępstw stwierdzonych przeciwko mieniu w Polsce w latach 2000–2012

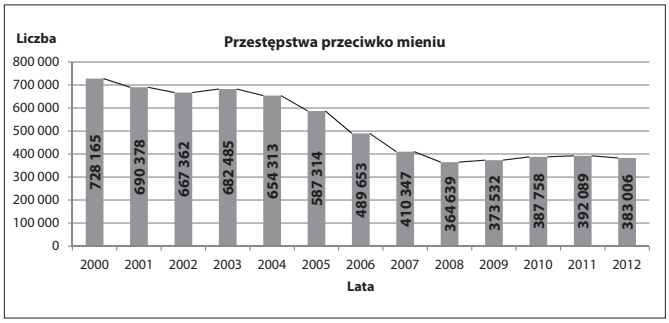

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ KRYMINALNĄ

Tabela 1. Wskaźnik zagrożenia poszczególnymi rodzajami przestępstw w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w Polsce w latach 2000–2012

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
zabójstwo (art. 148)	3,30	3,40	3,10	2,70	2,60	2,20	2,10	2,20	2,00	2,00	1,80	1,70	1,50
uszczerbek na zdrowiu (art. 156–157)	47,40	43,90	43,30	41,00	41,40	39,40	38,90	39,00	37,40	39,60	41,10	43,10	40,20
udział w bójce lub pobiciu (art. 158–159)	37,20	37,20	36,70	36,70	37,60	36,50	37,40	37,60	37,70	34,40	31,10	31,40	29,60
zgwałcenie (art. 197)	6,20	6,10	6,10	6,10	5,70	5,20	5,20	4,80	4,20	4,00	4,10	3,90	3,70
kradzież cudzej rzeczy (art. 275 art. 278, art. 279 – w tym kradzież samochodu)	801,80	814,70	815,20	880,10	888,10	849,40	736,10	632,60	562,50	554,80	557,30	602,70	598,80
kradzież z włamaniem (art. 279)	934,90	842,90	788,50	771,40	698,20	579,20	455,70	371,50	325,50	354,80	366,80	355,00	331,40
przestępstwa rozbójnicze	138,50	129,00	123,80	135,30	127,40	110,50	92,30	72,50	68,60	69,30	71,30	68,70	63,70

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Tabela 2. Zagrożenie przestępczością przeciwko mieniu oraz życiu i zdrowiu w roku 2012 z podziałem na województwa

Jednostka terytorialna (województwo)	Lata	Zabójstwa	Uszczerbek na zdrowiu	Udział w bójce lub pobiciu	Rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	Kradzież z włamaniem	Kradzież cudzej rzeczy
Dolnośląskie	2012	62	1337	896	3106	15510	26723
Kujawsko-pomorskie	2012	12	761	470	1034	7304	12083
Lubuskie	2012	20	554	394	607	3672	5979
Łódzkie	2012	43	823	726	1438	8301	15909
Lubelskie	2012	29	651	624	754	5472	8284
Mazowieckie	2012	30	626	740	1434	6671	9962
Małopolskie	2012	49	1092	677	3038	9048	18490
Opolskie	2012	17	445	264	271	3801	6426
Podlaskie	2012	16	533	370	488	2887	4156
Podkarpackie	2012	16	614	516	484	4022	6797
Pomorskie	2012	27	1284	610	1124	8892	15180
Śląskie	2012	78	2769	2122	5165	19497	33484
Świętokrzyskie	2012	14	424	346	735	2135	3972
Warmińsko-mazurskie	2012	26	772	562	622	4985	7529
Wielkopolskie	2012	39	1236	854	1689	8109	18299
Zachodniopomorskie	2012	44	831	591	1024	7566	11220

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Wykres 3. Dynamika przestępstw stwierdzonych przeciwko mieniu oraz przeciwko życiu i zdrowiu w latach 2000–2012

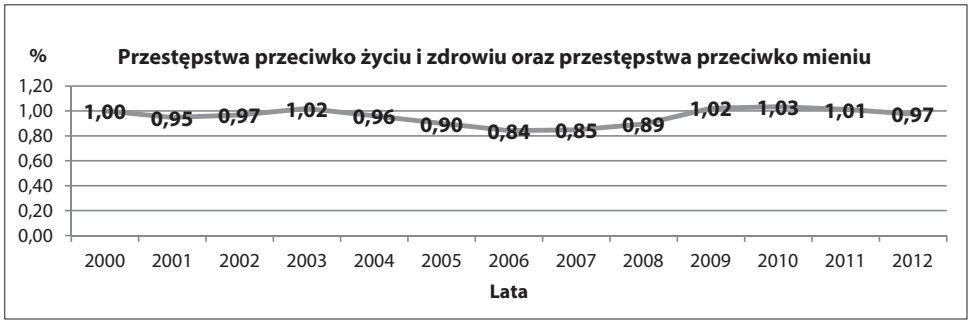

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

1206, co oznacza wzrost liczby przestępstw z tej kategorii. Zasadniczo najniższy wskaźnik zagrożenia przestępstwami ogółem w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców występuje w roku 2008. Natomiast najwyższe wartości wskaźnik ten osiąga w roku 2000. W roku 2012 dynamika o podstawie ruchomej[2] pokazała spadek o 3%. Najniższa dynamika wystąpiła w roku 2006.

Jak widać w tabeli 1, średnie zagrożenie przestępstwami pospolitymi w Polsce w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w roku 2012 wyniosło najmniej w kategorii zabójstw, tj. 1,50. Wskaźnik ten maleje wraz z liczbą stwierdzonych zabójstw (w roku 2011 wynosił 1,7, a w 2010 – 1,8). Z uwagi na stosunkowo niewielką liczbę tego typu przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu na przestrzeni ostatnich lat, wskaźnik zagrożenia zabójstwem dla każdego z województw oznacza w praktyce zagrożenie jednym lub dwoma, a maksymalnie trzema zabójstwami w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców. Wysokim wskaźnikiem charakteryzują się kradzież cudzej rzeczy oraz kradzież z włamaniem. Jednakże należy pamiętać, że to jest tylko statystyka, która nie zawsze jest wiarygodna z uwagi na fakty. Część przestępstw w danym roku nie zostaje wykryta i wówczas statystyka ulega zmniejszeniu, a w kolejnych latach znacznie wzrasta, co nie oznacza wzrostu przestępczości lecz wykrycie sprawcy i zakwalifikowanie go do roku bieżącego, pomimo że zdarzenie nastąpiło rok czy dużo wcześniej.

Analizując dynamikę przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz przeciwko mieniu ogółem, możemy zauważyć, że lata 2000–2003 to faza wzrostu, a kolejne lata 2004–2008 to spadek przestępczości. W roku 2008 liczba przestępstw zmalała o 11% względem roku 2000. Znacznie podwyższył się wskaźnik w latach 2009–2011, a w roku 2012 znowu uległ zmniejszeniu – o zaledwie 3%. Liczba przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz przeciwko mieniu była najniższa w latach 2006–2007 spośród lat objętych badaniem, tj. 2000–2012.

Statystyki Policji i innych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny nie odzwierciedlają w pełni stanu zagrożenia przestępczością. Istnieje bowiem tzw. ciemna liczba przestępstw, czyli zdarzeń, których nie zgłoszono organom ścigania[3].

Z badań wynika, że w roku 2012 w województwie kujawsko-pomorskim zanotowano najmniej przestępstw z kategorii zabójstw. Mając na uwadze wszystkie kategorie przestępstw, należy stwierdzić, iż w województwie opolskim zanotowano najniższy wskaźnik przestępstwa polegającego na udziale w bójce lub pobiciu oraz przestępstw rozbójniczych. Natomiast w województwie świętokrzyskim zarejestrowano najmniejszy wskaźnik przestępstwa spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, kradzieży cudzej rzeczy oraz kradzieży z włamaniem w latach objętych badaniem (2000–2012). Najwyższe wskaźniki przestępczości pospolitej zarejestrowano w województwie śląskim, co zostało przedstawione w tabeli 2.

Zabójstwo jest to świadome, zamierzone zachowanie skutkujące śmiercią innej osoby. Może być spowodowane silną determinacją wyładowania agresji, korzyściami majątkowymi sprawcy kosztem ofiary, efektem sprzecznych interesów zabójcy i ofiary lub aktem spowodowanym zaburzeniami psychicznymi (np. w wyniku choroby lub wpływu substancji psychoaktywnej). Zabójstwo to kategoria przestępstw kryminalnych kwalifikowana do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu. W myśl art. 148 kk:

§ 1. Kto zabija człowieka, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto zabija człowieka:

1) ze szczególnym okrucieństwem,
2) w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem,
3) w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie,
4) z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych, podlega karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo.

§ 4. Kto zabija człowieka pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10[4].

Liczba zabójstw zaprezentowana na rycinie 1 wskazuje, że przestępczość ta największe rozmiary przybrała w województwie dolnośląskim i śląskim. Ponadto jest niewiele województw, w których zabójstwa zostały zakwalifikowane do grupy o najniższym poziomie przestępczości. Badania dowiodły, że w latach

Rycina 1. Zabójstwa w miastach wojewódzkich w roku 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

2000–2012 najniższa dynamika o podstawie stałej wystąpiła w województwie kujawsko-pomorskim, osiągając zaledwie 26% przestępstw (spadek o 74%). Natomiast najwyższa przestępczość miała miejsce w województwie wielkopolskim i małopolskim, osiągając 68% (spadek o 32%). W dalszej części artykułu została zaprezentowana przestępczość polegająca na spowodowaniu ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w latach 2000–2012.

CIĘŻKI USZCZERBEK NA ZDROWIU

Art. 156 kk

§ 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci: 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Dynamika o podstawie ruchomej w roku 2012 była największa w sześciu województwach (pomorskie – wzrost o 12%, małopolskie – wzrost o 11%, świętokrzyskie – wzrost o 7%, opolskie i podkarpackie – wzrost o 4% oraz lubelskie – wzrost o 2%). W pozostałych województwach wystąpił poziom nieprzekraczający 100%, tj. poziom przestępczości w roku 2000 przyjęty jako podstawa. W województwie łódzkim, wielkopolskim, mazowieckim i lubelskim w roku 2012 zanotowano spadek przestępczości o ok. 15%.

Kolejnym omawianym przestępstwem stwierdzonym jest udział w bójce lub pobiciu. Przez **udział w bójce lub pobiciu** należy rozumieć udział w starciu przynajmniej 3 osób, z których każda jest jednocześnie napastnikiem i broniącym się (bójka) lub czynną napaść przynajmniej dwóch osób na inną osobę (pobicie). Najczęściej jest tak, że zdarzenie rozpoczyna się w formie napaści na drugą osobę, do którego to zdarzenia dołączają się inne osoby. Pobicie może przerodzić się w bójkę, a bójka w pobicie. Z uwagi na dynamikę zdarzenia bardzo często powstaje problem z zakwalifikowaniem udziału poszczególnych uczestników zajścia i ustaleniem ich roli. Jeżeli dochodzi do starcia dwóch osób „sam na sam", nie dochodzi do popełnienia przestępstwa z art. 158 kk. Także, gdy po stronie sprawcy atakującego „sam na sam" przyłączyła się inna osoba, która wspomogła go w agresywnych działaniach, ale bez jego wiedzy i zgody, nie można uznać, że wziął on udział w bójce lub pobiciu[5].

Patrząc na zestawienie dwóch map na rycinie 3, widać, że udział w bójce lub pobiciu w roku 2012 względem roku 2000 znacznie wzrósł w województwie śląskim (o 22%), w województwie mazowieckim zarejestrowało wzrost o 16%, a w województwie wielkopolskim nastąpił wzrost o 9%.

Rycina 2. Ciężki uszczerbek na zdrowiu w miastach wojewódzkich w roku 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Rycina 3. Udział w bójce lub pobiciu w miastach wojewódzkich w latach 2000 i 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Tabela 3. Dynamika zmian przestępstw stwierdzonych kradzieży w miastach wojewódzkich w latach 2000–2012

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
dolnośląskie	27 035	27 201	26 661	28 971	29 844	27 662	25 851	24 536	21 813	21 837	24 122	25 302	26 723
dynamika 2000=100	100,0%	100,6%	98,6%	107,2%	110,4%	102,3%	95,6%	90,8%	80,7%	80,8%	89,2%	93,6%	98,8%
kujawsko-pomorskie	14 991	15 488	15 767	17 168	17 776	16 035	14 067	11 549	10 426	10 479	11 259	11 370	12 083
dynamika 2000=100	100,0%	103,3%	105,2%	114,5%	118,6%	107,0%	93,8%	77,0%	69,5%	69,9%	75,1%	75,8%	80,6%
lubelskie	11 032	10 649	10 507	10 570	11 120	11 076	9 487	8 476	7 749	7 376	7 533	7 996	8 284
dynamika 2000=100	100,0%	96,5%	95,2%	95,8%	100,8%	100,4%	86,0%	76,8%	70,2%	66,9%	68,3%	72,5%	75,1%
lubuskie	9 701	8 663	8 171	8 586	8 516	7 983	7 829	6 630	6 022	5 807	6 036	6 111	5 979
dynamika 2000=100	100,0%	89,3%	84,2%	88,5%	87,8%	82,3%	80,7%	68,3%	62,1%	59,9%	62,2%	63,0%	61,6%
łódzkie	21 837	21 503	22 786	23 409	24 353	24 749	21 511	18 314	14 867	14 006	14 745	15 565	15 909
dynamika 2000=100	100,0%	98,5%	104,3%	107,2%	111,5%	113,3%	98,5%	83,9%	68,1%	64,1%	67,5%	71,3%	72,9%
małopolskie	22 242	21 795	22 651	25 238	26 288	25 771	22 207	18 959	17 017	16 982	17 728	18 532	18 490
dynamika 2000=100	100,0%	98,0%	101,8%	113,5%	118,2%	115,9%	99,8%	85,2%	76,5%	76,4%	79,7%	83,3%	83,1%
mazowieckie	15 287	15 279	13 268	14 668	15 010	14 408	12 856	10 267	9 064	8 843	9 142	9 631	9 962
dynamika 2000=100	100,0%	99,9%	86,8%	96,0%	98,2%	94,3%	84,1%	67,2%	59,3%	57,8%	59,8%	63,0%	65,2%
opolskie	6 768	6 897	7 184	7 972	7 668	7 442	6 655	5 948	4 911	4 962	5 427	5 850	6 426
dynamika 2000=100	100,0%	101,9%	106,1%	117,8%	113,3%	110,0%	98,3%	87,9%	72,6%	73,3%	80,2%	86,4%	94,9%
podkarpackie	6 593	7 335	7 235	7 648	8 074	7 776	6 925	6 437	6 074	5 801	5 805	6 347	6 797
dynamika 2000=100	100,0%	111,3%	109,7%	116,0%	122,5%	117,9%	105,0%	97,6%	92,1%	88,0%	88,0%	96,3%	103,1%
podlaskie	6 260	5 206	5 070	5 993	5 651	5 078	4 035	3 936	3 965	3 790	3 896	4 241	4 156
dynamika 2000=100	100,0%	83,2%	81,0%	95,7%	90,3%	81,1%	64,5%	62,9%	63,3%	60,5%	62,2%	67,7%	66,4%
pomorskie	29055	28748	28912	27871	25216	23152	19031	15817	15161	14279	14121	15314	15180
dynamika 2000=100	100,0%	98,9%	99,5%	95,9%	86,8%	79,7%	65,5%	54,4%	52,2%	49,1%	48,6%	52,7%	52,2%
śląskie	39 410	44 776	48 553	54 708	56 781	53 662	46 229	39 391	34 330	33 295	35 030	37 514	33 484
dynamika 2000=100	100,0%	113,6%	123,2%	138,8%	144,1%	136,2%	117,3%	100,0%	87,1%	84,5%	88,9%	95,2%	85,0%
świętokrzyskie	5 725	6 003	6 328	8 634	7 460	7 200	6 249	5 116	4 360	4 005	4 320	4 119	3 972
dynamika 2000=100	100,0%	104,9%	110,5%	150,8%	130,3%	125,8%	109,2%	89,4%	76,2%	70,0%	75,5%	71,9%	69,4%
warmińsko-mazurskie	10 492	10 872	10 221	10 079	10 489	9 280	8 390	7 221	6 550	6 528	7 152	7 458	7 529
dynamika 2000=100	100,0%	103,6%	97,4%	96,1%	100,0%	88,4%	80,0%	68,8%	62,4%	62,2%	68,2%	71,1%	71,8%
wielkopolskie	24 829	24 499	23 693	24 952	23 968	24 050	21 356	18 920	16 733	17 387	17 615	18 012	18 299
dynamika 2000=100	100,0%	98,7%	95,4%	100,5%	96,5%	96,9%	86,0%	76,2%	67,4%	70,0%	70,9%	72,5%	73,7%
zachodniopomorskie	17 154	18 797	17 308	17 907	18 241	16 779	13 931	11 673	10 324	10 569	11 382	11 753	11 220
dynamika 2000=100	100,0%	109,6%	100,9%	104,4%	106,3%	97,8%	81,2%	68,0%	60,2%	61,6%	66,4%	68,5%	65,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Ponadto są województwa, w których zanotowano znaczący spadek tego rodzaju przestępstw. W województwie świętokrzyskim wystąpił spadek udziału w bójce lub pobiciu o ok. 43%, w podlaskim o ok. 42%, lubelskim – 41%, mazowieckim – 40%, opolskim – 37%, małopolskim – 36%, kujawsko-pomorskim – 33%, dolnośląskim – 31%, warmińsko-mazurskim – 27%, zachodniopomorskim – 21%, podkarpackim – 20%, pomorskim – 19%, łódzkim – 17%, lubuskim – 16%. Z badania wynika, że najwyższy wskaźnik dynamiki o podstawie ruchomej wystąpił w roku 2011 oraz w latach 2004 i 2006. Rok 2011 cechował się najwyższym wzrostem przestępstw w tej kategorii spośród lat objętych badaniem.

Wykres 4. Liczba stwierdzonych przestępstw kradzieży z włamaniem w Polsce w latach 2000–2012

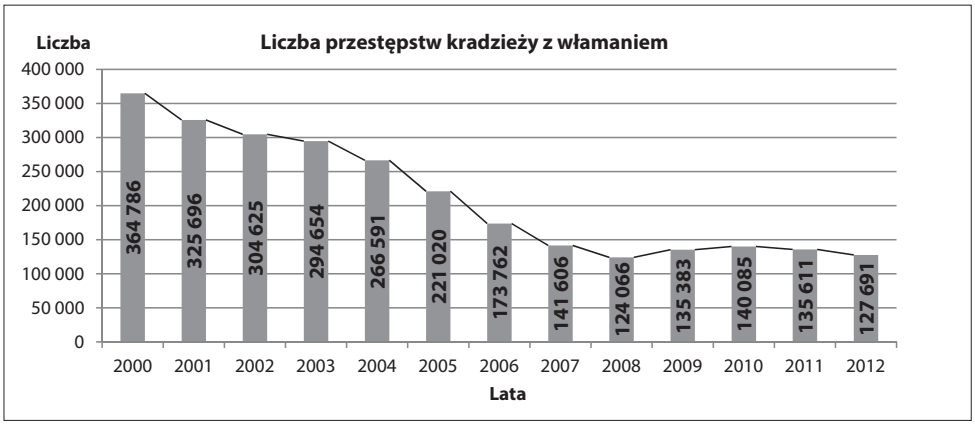

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

KRADZIEŻ

Art. 278 kk

§ 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

§ 5. Przepisy § 1, 3 i 4 stosuje się odpowiednio do kradzieży energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego[6].

Dynamika o podstawie stałej[7] przestępstw kradzieży w latach 2001–2004 była rosnąca w większości województw, co zostało zaprezentowane w tabeli 3. W latach 2005–2009 nastąpił spadek tego rodzaju przestępstw. Natomiast w latach 2010–2012 – nieznaczny wzrost. W roku 2012 dynamika o podstawie stałej wykazała wzrost tylko w województwie podkarpackim o ok. 3,1%. Pozostałe województwa miały wskaźnik niższy aniżeli w roku 2000 przyjętym jako bazę (100%). Największy spadek dynamiki przestępstw stwierdzonych kradzieży w latach 2000–2012 zanotowano w województwie pomorskim, tj. spadek o ok. 47,8%, w lubuskim o ok. 38,4%, mazowieckim o ok. 34,8%, zachodniopomorskim o ok. 34,6%, podlaskim o 33,6%, świętokrzyskim o 30,6%, warmińsko-mazurskim o 28,2%, łódzkim o 27,1%, wielkopolskim o 26,3%, lubelskim o 24,9%, kujawsko-pomorskim o 19,4%, małopolskim o 16,9%, opolskim o 5,1%, dolnośląskim o 1,2%.

Rycina 4. Kradzież z włamaniem w miastach wojewódzkich w latach 2000–2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

W roku 2012 stwierdzono 127 691 przypadków kradzieży z włamaniem. Oznacza to spadek liczby stwierdzonych włamań o 5,9% w porównaniu z rokiem 2011, kiedy to odnotowano ich 135 611. W latach 2000–2008 zauważalna jest tendencja spadkowa, kolejne lata 2009–2010 to wzrost liczby kradzieży z włamaniem. Natomiast w roku 2011 nastąpił spadek liczby stwierdzonych włamań o 3,2% względem roku 2010. Dynamika w roku 2012 przedstawia spadek przestępczości o ok. 8 tys. W roku 2012 najmniej kradzieży z włamaniem zanotowano w województwie świętokrzyskim – na poziomie 2135, a najwięcej w województwie śląskim – 19 497 przestępstw. Z badań wynika, że największa liczba kradzieży z włamaniem ma miejsce na południowym zachodzie Polski.

KRADZIEŻ Z WŁAMANIEM

Art. 279 kk

§ 1. Kto kradnie z włamaniem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli kradzież z włamaniem popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego[8].

ROZBÓJ

Art. 280 kk

1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Wykres 5. Liczba stwierdzonych przestępstw rozboju w Polsce w latach 2000–2012

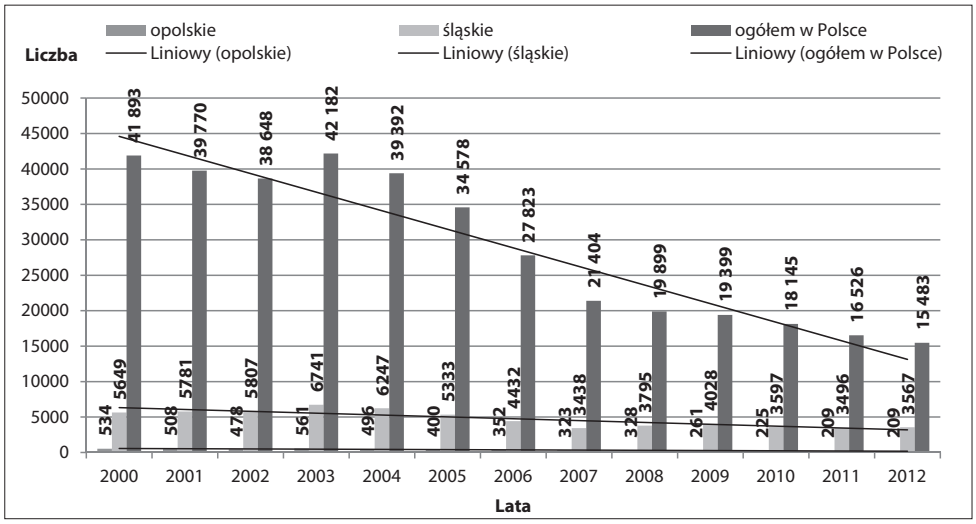

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Wykres 6. Rozbój w miastach wojewódzkich w latach 2000 i 2012

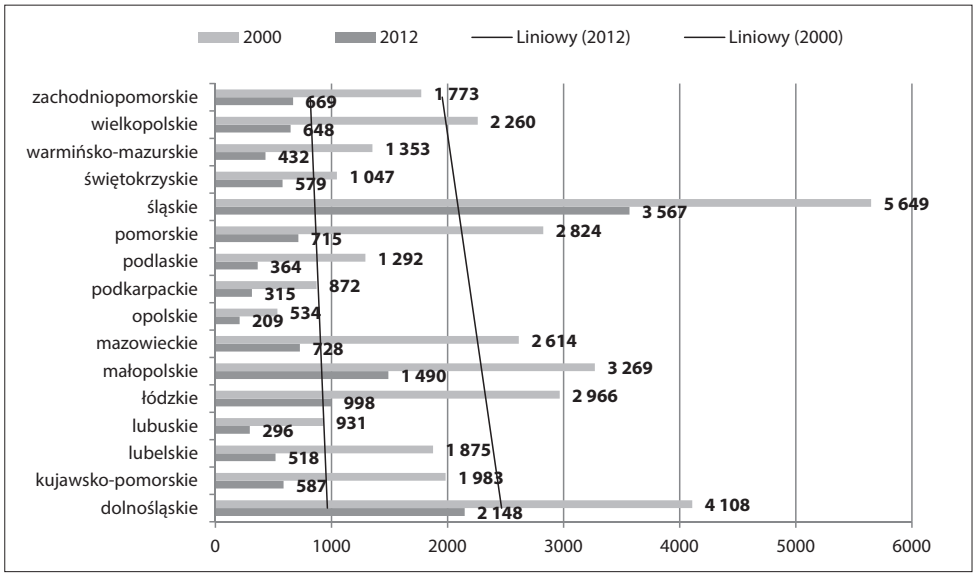

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

§ 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3[9].

Na wykresie 5 autorka zilustrowała dwa województwa, w których wystąpiła najwyższa przestępczość rozboju względem pozostałych województw. Z zebranych materiałów statystycznych widać, że przestępczość rozboju miała tendencję malejącą w skali nie tylko Polski, ale i dwóch niezależnych od siebie województw, z których wynika, że ich dynamika ma trend malejący. Lata 2000–2002 to dynamika malejąca, natomiast w roku 2003 widać wzrost o 3534 przestępstw z tej kategorii względem roku 2002, po czym w latach 2004–2012 liczba rozbojów zaczęła ulegać zmniejszeniu, osiągając w 2012 roku poziom 15 483 przestępstw. W latach 2000 i 2012 najmniejszy wskaźnik przestępstw wystąpił w województwie opolskim (rok 2000 – 534, rok 2012 – 209), największy – w województwie śląskim. Na wykresie zaprezentowano dwa województwa, w których wystąpiła największa i najmniejsza liczba przestępstw rozboju. Na przestrzeni 13 lat objętych badaniem zauważalny jest wzrost liczby przestępstw rozboju w województwie opolskim w latach 2003 i 2008.

Wykres 6 przedstawia zmieniającą się dynamikę rozboju w roku 2012 względem roku 2000. Ma on na celu pokazanie, jak przestępstwa rozboju uległy zmianie w okresie 13 lat. Zatem dynamika o najniższym wskaźniku przestępczości wystąpiła w województwie pomorskim, osiągając ok. 25% w roku 2012, czyli zanotowano spadek liczby rozbojów o ok. 75%, w lubelskim, podlaskim i mazowieckim nastąpił spadek o ok. 72%, w wielkopolskim o ok. 71%, w kujawsko--pomorskim o ok. 70%, w lubuskim i warmińsko-mazurskim o ok. 68%, w łódzkim o ok. 66%, w podkarpackim o ok. 64%, w zachodniopomorskim o ok. 62%, w opolskim o ok. 61%, w małopolskim o ok. 54%, w dolnośląskim o ok. 48%, w świętokrzyskim o ok. 45%, w śląskim ok. 37%. W powyższym wyliczeniu województwa uszeregowano według dynamiki – malejąco. Podczas analizowania danych statystyczne, należy wziąć pod uwagę liczbę stwierdzonych przestępstw rozboju we wszystkich latach, a także zmienne niezależne, jakie mogły się przyczynić do wzrostu liczby tego rodzaju przestępstw. Trzeba też mieć na względzie bezrobocie, liczbę osób zamieszkujących dane województwo oraz to, czy dane przestępstwo, które zaistniało w pewnym roku, zostało zakwalifikowane w roku zdarzenia, czy w innych latach – wówczas statystyka jest zróżnicowana. Ponadto bierze się pod uwagę, jakie są siły zabezpieczające i odpowiedzialne za poziom bezpieczeństwa w danym województwie. Na wykresie 6 widać, że w województwach położonych na południu kraju występuje zdecydowanie większa przestępczość. Nie powinniśmy zapominać, że to tylko statystyka, która ma pokazać stan bezpieczeństwa. Jednak należy mieć na względzie liczby stwierdzonych przestępstw, które zaistniały w danym województwie. Dynamika ma tylko na celu pokazanie, jak kształtuje się przestępczość w konkretnych latach, czy nastąpił wzrost, spadek czy stagnacja. Liczby natomiast pokazują rozmiary przestępstw.

W dalszej części została zaprezentowana korelacja pomiędzy kradzieżą, kradzieżą z włamaniem oraz przestępstwami rozbójniczymi.

Tabela 4. Poziom zależności pomiędzy przestępstwami przeciwko mieniu w latach 2000–2012

Korelacje (BAZA – przestępstwa stwierdzone). Oznaczone współczynniki korelacji są istotne z p < ,05000 N=208					
	Średnia	Odchylenie standardowe	Rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	Kradzież z włamaniem	Kradzież
Rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	2071,50	1557,17	1,000000	0,903468	0,915506
Kradzież w włamaniem	12066,84	8797,55	0,903468	1,000000	0,892309
Kradzież	15045,20	10260,98	0,915506	0,892309	1,000000

Źródło: opracowanie własne w programie Statistica na podstawie danych z Komendy Głównej Policji.

Tabela 5. Siła związku pomiędzy kradzieżą z włamaniem a kradzieżą oraz przestępstwami rozbójniczymi w miastach wojewódzkich w latach 2000–2012

Podsumowanie regresji zmiennej zależnej: kradzież w włamaniem (BAZA – przestępstwa stwierdzone) R= ,91787925 R 2= ,84250231 Popraw. R2= ,84096575 F(2,205)=548,30 p						
	b*	Błąd standardowy z b*	b	Błąd standardowy z b	t(205)	p
Wyraz wolny (wyraz bez zmiennych, zawsze uwzględniamy w pomiarach statystycznych)			613,3300	432,5144	1,418057	0,157693
Rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	0,534782	0,068898	3,0213	0,3893	7,761973	0,000000
Kradzież cudzej rzeczy	0,402713	0,068898	0,3453	0,0591	5,845091	0,000000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Patrząc na tabelę 4, można zauważyć, że występuje pełna zależność. Dodatni związek oznacza, że wzrostowi wyników jednej zmiennej towarzyszy wzrost wyników drugiej zmiennej. Skoro istnieje duża siła związku, należy zatem przedstawić regresję pozwalającą zbadać siłę związku pomiędzy wielkościami danych.

Na podstawie wyliczonych wartości należy stwierdzić, że dla zmiennej zależnej kradzież z włamaniem istotne znaczenie mają zmienne niezależne, tzn. kradzieże oraz przestępstwa rozbójnicze. Przystępując do analizy t studenta, widać, że zachodzi związek liniowy między zmiennymi, ponieważ wszystkie współczynniki b_1 są mocno istotne, więc należy odrzucić hipotezę zerową (Ho). Parametry zmiennej – rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze $b_0 = 3{,}0213$, co oznacza, że jeśli wartość tych przestępstw zwiększy się o trzy jednostki, to oczekujemy, że kradzież z włamaniem zwiększy się o 3,0213. Natomiast parametr – kradzież cudzej rzeczy $b_0 = 0{,}3453$, co oznacza, że jeśli wartość tego przestępstwa zwiększy się o trzy dziesiętne jednostki, to oczekujemy, że kradzież z włamaniem zwiększy się o 0,3453. Wyliczone współczynniki regresji b_0 i b_1 są oszacowaniami współczynników regresji dla całej populacji. *Nasuwa się więc pytanie, jakim błędem są obciążone?* Średni błąd szacunku parametru (odchylenie standardowe reszt) stanowi oszacowanie średniej rozbieżności między parametrami modelu a jego możliwymi ocenami. Oceny parametru b_0 odchylają się od tego parametru $Sb_1 = 0{,}3893$ dla zmiennej rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze oraz $Sb_1 = 0{,}0591$ dla zmiennej kradzież. Szacując współczynnik kierunkowy na poziomie 3,0213, a także 0,3453, mylimy się średnio o 0,3893 i o 0,0591 (odpowiednio dla zmiennych przestępstwa rozbójniczego i kradzieży). Dla parametru b_1 błąd szacunku stanowi około 0,6%. Najbardziej znaną metodą statystyczną jest współczynnik determinacji, który informuje o tym, jaka część zmienności wyjaśniona przez regresję została wyjaśniona przez model[10]. W zmiennej zależnej kradzież z włamaniem współczynnik ten wynosi 0,84250231, mówiąc, że model wyjaśnia 84,25% zaobserwowanej zmienności, a nie wyjaśnia 15,75% zmienności.

Według art. Kodeksu karnego **kradzież rozbójniczą** popełnia ten „kto w celu utrzymania się w posiadaniu zabranej rzeczy, bezpośrednio po dokonaniu kradzieży, używa przemocy wobec osoby lub grozi natychmiastowym jej użyciem albo doprowadza człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności”[11]. Kradzież rozbójnicza zachodzi w razie zaatakowania przez uciekającego złodzieja osoby próbującej odebrać mu skradzioną rzecz[12].

Z zebranych materiałów statystycznych widać, że liczba przestępstw stwierdzonych kradzieży rozbójniczej w latach 2000–2012 osiągała coraz to niższą wartość. Najwyższy wskaźnik zanotowano w roku 2003, co zostało zaprezentowane na wykresie 7. Ponadto dynamika o podstawie stałej wskazuje, że w latach objętych badaniem (2000–2012) wystąpiła dynamika rosnąca tylko w trzech województwach w roku 2008: śląskim – wzrost o 35%, lubelskim – 12% i w opolskim 11%, wszystkie pozostałe województwa nie przekroczyły 100%. W latach 2001–2002 nastąpiło przekroczenie 100% w 9 województwach, kolejne lata 2003–2004 to już wzrost w 13 województwach, następnie w latach 2005–2006 to kolejny wzrost w 12 województwach. Ponadto należy wskazać, że pomimo wzrostu w poszczególnych województwach, to i tak wystąpiła dynamika malejąca w roku 2006 względem roku 2000. W roku 2007 zanotowano tylko 8 województw, w których to dynamika przekroczyła 100%. W roku 2009 nastąpił wzrost

Wykres 7. Liczba stwierdzonych przestępstw kradzieży rozbójniczej w latach 2000–2012

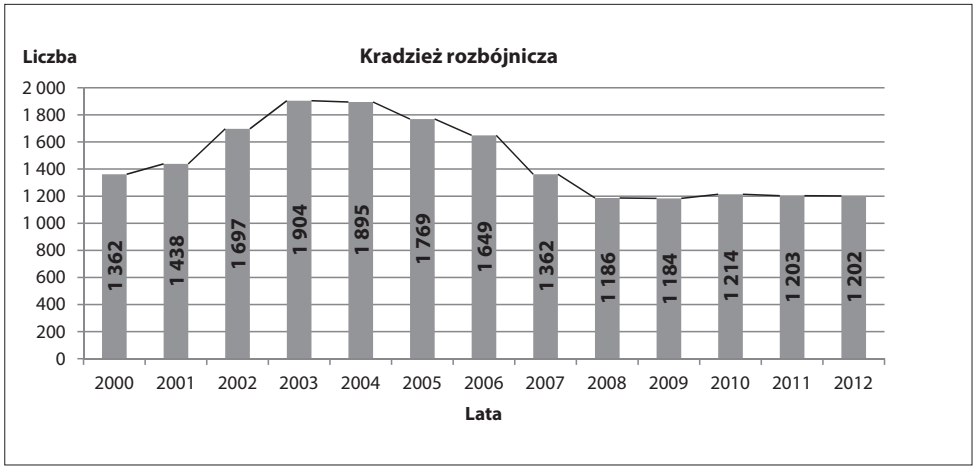

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Wykres 8. Liczba stwierdzonych przestępstw wymuszenia rozbójniczego w Polsce w latach 2000–2012

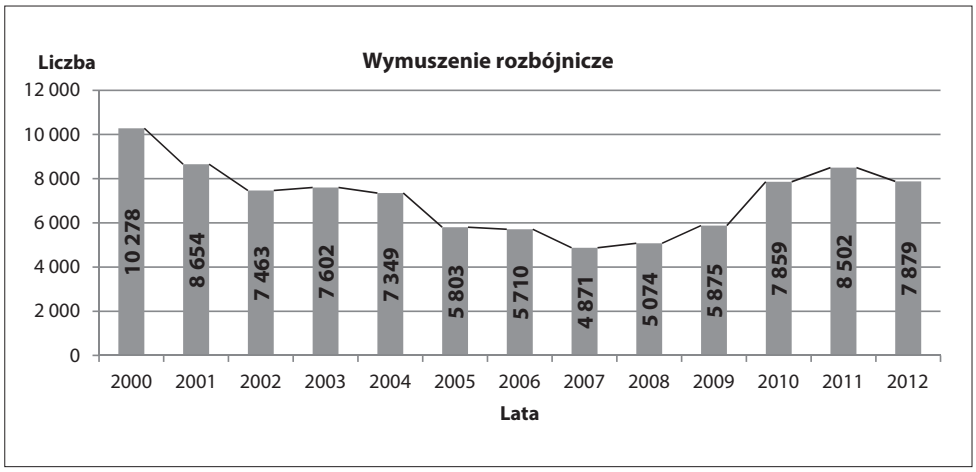

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Rycina 5. Dynamika zmian wymuszenia rozbójniczego w miastach wojewódzkich w roku 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Głównej Policji i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

w 9 województwach. Kolejny rok – 2010 – to wzrost przestępczości w 5 województwach. Lata 2011–2012 to poziom średnio 7 województw i zarazem spadek przestępstw kradzieży rozbójniczej o 12% względem roku 2000. Reasumując powyższe wskaźniki, należy stwierdzić, że dynamika była wysoka w latach 2003–2006 w stosunku do lat objętych badaniem.

Ostatnią kategorią przestępstw przeciwko mieniu jest wymuszenie rozbójnicze, które zostało przestawione poniżej.

WYMUSZENIE ROZBÓJNICZE

Art. 282 kk

Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, przemocą, groźbą zamachu na życie lub zdrowie albo gwałtownego zamachu na mienie, doprowadza inną osobę do rozporządzenia mieniem własnym lub cudzym albo do zaprzestania działalności gospodarczej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10[13].

Wymuszeń rozbójniczych w roku 2012 stwierdzono łącznie 7879. Liczba przestępstw stwierdzonych w tej kategorii w roku 2012 jest o 7% niższa w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy to stwierdzono 8502 takich przestępstw. W latach 2005–2009 liczba stwierdzonych wymuszeń rozbójniczych utrzymywała się na podobnym poziomie, znacząco niższym niż w latach 2000–2004 i 2010–2012. Trend rosnący zaczął się od roku 2008 i skończył na roku 2011. Z badań wynika, że największa liczba stwierdzona pośród wszystkich województw poddanych badaniu przypadała na lata 2000–2001 oraz 2010–2011. W województwie małopolskim wystąpiła najwyższa liczba stwierdzonych wymuszeń rozbójniczych – 1718 w roku 2011, natomiast najniższą liczbę stwierdzonych przestępstw z tej kategorii – 37 – miało województwo opolskie w roku 2012, tj. o 80,3% zmalała przestępczość. W województwie podlaskim w roku 2012 liczba stwierdzonych wymuszeń rozbójniczych była na poziomie 81 przestępstw, a ich dynamika zmalała o 59% względem roku 2011 i 90% względem roku 2000. Dynamika o podstawie stałej w roku 2012 została zaprezentowana na rycinie 5.

Z zebranych materiałów statystycznych widać, że najwyższy wskaźnik dynamiki o podstawie stałej w roku 2012 wystąpił w województwach: wielkopolskim, lubuskim, dolnośląskim, śląskim i małopolskim (powyżej 100%). W pozostałych 11 województwach w roku 2012 odnotowano spadek przestępczości z tej kategorii. Śledząc dynamikę stałą wymuszenia rozbójniczego, możemy zauważyć, że w latach 2000–2008

miała tendencję malejącą, znacznie zaczęła rosnąć w latach 2009–2012.

Nasilenie przestępczości pospolitej przeciwko mieniu oraz przeciwko życiu i zdrowiu jest w Polsce nadal dość duże. Popełniono 762 226 przestępstw w roku 2012, najwięcej spośród lat objętych badaniem 2000–2012. Lata 2005–2012 to trend rosnący. W roku 2004 wystąpiła najniższa liczba stwierdzona przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz przeciwko mieniu osiągnęła 394 052.

ZAKOŃCZENIE

Analiza materiału empirycznego pozwala na sformułowanie poniższych uogólnień.

1. Liczba przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu zmalała w roku 2012 o 19,3% względem roku 2000. Jest to najniższy wskaźnik dynamiki zanotowany w całym okresie badanym 2000-2012.
2. Nastąpił spadek liczby przestępstw przeciwko mieniu o 47,4% w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2000. Ponadto w latach 2000–2012 zauważalna była tendencja trendu malejącego.
3. Najniższy wskaźnik zagrożenia przestępczością w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców w Polsce wystąpił w kategorii zabójstw – 1,5. Natomiast najwyższy wskaźnik przestępstw wystąpił w przypadku kradzieży – aż 598,8.
4. W województwie śląskim w roku 2012 wystąpiła największa przestępczość przeciwko życiu i zdrowiu oraz przeciwko mieniu.
5. Ponadto największa dynamika o podstawie stałej wymuszeń rozbójniczych w roku 2012 wystąpiła w województwie wielkopolskim ok 99% względem roku 2000.
6. Liczba rozbojów w Polsce zmalała o ok. 63% w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2000. Na wykresie 6 widać, jak przebiega linia trendu.
7. Występuje bardzo duża zależność pomiędzy przestępstwami rozbójniczymi a kradzieżą a także wysoka siła związku tych przestępstw.

Abstract

The analysis of empirical material allows you to make the following generalizations:

1. Crimes against life and health declined in 2012 by 19.3% compared to 2000. This is the lowest rate of growth recorded over the investigation period 2000–2012.
2. Crimes against property is a decrease in this type of crime by 47.4% in 2012 compared to 2000. Moreover, in the years 2000–2012 there was a clear trend of decreasing trend.
3. The lowest rate of risk of crime per 100,000 inhabitants in Poland occurred in the category of killings of 1.5. However, most of the offenses occurred in the case of theft, up 598.8.
4. In Silesia region in 2012 was highest crime against the person and against property.
5. In addition, the highest growth rate of the constant predatory extortion in 2012, the highest occurred in Greater about 99% compared to 2000.
6. Robbery in Poland decreased by ok. 63% in 2012 compared to 2000. 10 The graph shows how the trend line.
7. There is a very high correlation between crime and theft extortion and the high intensity of the relationship of these crimes. ❑

[1] Wszystkie wskaźniki zagrożenia przestępczością na 100 tys. mieszkańców zaokrąglono do pełnych liczb.

[2] Miary dynamiki o podstawie ruchomej (łańcuchowe) określają zmiany, które występowały w kolejnym okresie w odniesieniu do okresu bezpośrednio go poprzedzającego. M. Adamczyk, *Kształtowanie się przestępczości pospolitej w Polsce w latach 2000–2009*, „Nauka i Gospodarka" 2011, nr 2(9), s. 65.

[3] Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w roku 2011, s. 27.

[4] M. Adamczyk, *Zabójstwa przed i po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, „Nauka i Gospodarka" 2012, nr 12, s. 1–2.

[5] http://www.cywilne-karne.pl/udzial-w-bojce-lub-pobiciu/47.html (dostęp: 07.04.2011).

[6] http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63961/Kradziez_art_278.html.

[7] Miary dynamiki o podstawie stałej (jednopodstawowe) określają zmiany, które występowały w kolejnych okresach w odniesieniu do okresu przyjętego jako podstawę.

[8] http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63963/Kradziez_z_wlamaniem_art_279.html.

[9] http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63964/Rozboj_art_280.html.

[10] http://pl.wikipedia.org/wiki/Wsp%C3%B3%C5%82czynnik_determinacji (30.06.2012).

[11] http://prawoity.pl/wiadomosci/kradziez-rozbojnicza-art-281-kodeksu-karnego, (25.01.2011).

[12] http://pl.wikipedia.org/wiki/Kradzie%C5%BC_rozb%C3%B3jnicza.

[13] http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63972/Wymuszenie_rozbojnicze_art_282.html.

Bibliografia

Adamczyk M., *Kształtowanie się przestępczości pospolitej w Polsce w latach 2000–2009,* „Nauka i Gospodarka" 2011, nr 2(9).

Adamczyk M., *Zabójstwa przed i po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, „Nauka i Gospodarka" 2012, nr 12.

Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w roku 2011.

http://www.cywilne-karne.pl/udzial-w-bojce-lub-pobiciu/47.html.

http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63961/Kradziez_art_278.html.

http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63963/Kradziez_z_wlamaniem_art_279.html.

http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63964/Rozboj_art_280.html.

http://pl.wikipedia.org/wiki/Wsp%C3%B3%C5%82czynnik_determinacji.

http://prawoity.pl/wiadomosci/kradziez-rozbojnicza-art-281-kodeksu-karnego.

http://pl.wikipedia.org/wiki/Kradzie%C5%BC_rozb%C3%B3jnicza

http://statystyka.policja.pl/portal/st/1118/63972/Wymuszenie_rozbojnicze_art_282.html.

Summary

State of threat with common crime in provincial cities in the years 2000–2012

The purpose of the article is to show how the threat with common crime in provincial cities developed in the years 2000–2012. Basic categories of crime were discussed, based on universally used statistical categories of the evaluation of these occurrences, with reference to all provinces. One should remember that the Police are not the only pillar responsible for the recognition and combating all forms of crime. Due to data, which were made available by the National Police Headquarters and the Ministry of Interior, the author analysed the dynamics of confirmed crimes.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

zdj. M. Mazewski

CENTRALNY DOBÓR PSÓW DO SŁUŻBY W POLICJI

podinsp. Mariusz Prokopczyk
wykładowca
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

Zgodnie z poleceniem I Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztofa Gajewskiego z dnia 3 stycznia 2013 r. centralny dobór psów do służby w Policji jest realizowany przez Zakład Kynologii Policyjnej CSP w Sułkowicach.

Komisję do realizacji centralnego doboru psów do służby w Policji powołał Komendant Centrum Szkolenia Policji. Do zadań komisji należą m.in.:
- wyszukiwanie i typowanie psów do tresury,
- nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z hodowcami lub innymi właścicielami, zainteresowanymi sprzedażą psów,
- kwalifikowanie psów do tresury poprzez przeprowadzanie prób ich charakteru,
- sprawdzanie psów pod względem zdrowotnym,
- wycenianie wartości psów na podstawie przyznawanych punktów podczas przeprowadzanych prób polowych oraz oceny zdrowia.

Dopuszcza się samodzielne przeprowadzenie procesu doboru psa do tresury przez KWP/KSP, jednakże wytypowany pies musi przejść procedurę kwalifikacyjną prowadzoną przez komisję.

DOBÓR PSÓW

Każdy pies kwalifikowany do tresury w Policji musi wykazać się predyspozycjami w zależności od kategorii, w jakiej ma być tresowany oraz spełniać wymogi zdrowotne. Kryteria te są zawarte w załączniku nr 4 do zarządzenia nr 296 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia.

Zmiany organizacyjne w służbie kynologicznej spowodowały konieczność dostosowania zapisów ww. zarządzenia do obecnego stanu faktycznego. Zmiany te dotyczą m.in. procedury doboru psów do służby w Policji. Psy do służby w Policji przyjmowane są w wieku od roku do dwóch lat, o budowie i szacie zgodnej z wzorcem rasy, w odpowiedniej kondycji psychicznej i fizycznej. Właściciele psów oferujących psy do sprzedaży muszą posiadać dokumenty potwierdzające pochodzenie i stan zdrowia. Zgodnie z art. 10a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013 r. poz. 856) należy przedstawić dokument potwierdzający pochodzenie psa, tj. metrykę lub rodowód wydany przez ogólnokrajową lub międzynarodową organizację, której statutowym celem jest działalność związana z hodowlą psów rasowych.

Ponadto sprzedający psa musi również dostarczyć:
- aktualne zaświadczenie o szczepieniu przeciwko wściekliźnie,
- wynik badania w kierunku dysplazji stawów biodrowych,
- pełną dokumentację weterynaryjną, jeżeli pies (w okresie od dnia kwalifikacji do dnia dostarczenia na kurs) poddawany był leczeniu lub dodatkowym badaniom.

W związku z coraz częstszymi przypadkami stwierdzenia u dużych ras psów dysplazji stawów łokciowych, do projektowanego zarządzenia zaproponowano dodanie wymogu przedstawienia wyników badań rtg. również w tym kierunku. Ze względu na rozbieżność w ocenie dysfunkcji stawów biodrowych i łokciowych przez lekarzy opisujących badania, celowe jest, aby w opisie badań w kierunku dysplazji zawarte było stwierdzenie o tym, że pies jest wolny od dysplazji obydwu stawów. Zaproponowano też, aby zrezygnować z konieczności okazania przez właściciela urzędowego świadectwa zdrowia psa. Podyktowane jest to tym, że psy przed dostarczeniem do ZKP często przebywają w kilku różnych hodowlach i dostarczenie świadectwa z ostatniego miejsca pobytu nie odzwierciedla stanu faktycznego.
Obowiązujące przepisy oraz zaproponowane zmiany do zarządzenia dadzą podstawę do odrzucenia psa ze względów zdrowotnych podczas kwalifikacji, gdy zostaną stwierdzone:
1) rażące odstępstwa od wzorca rasy;
2) widoczne blizny i duże uszkodzenia skóry, w szczególności wyłysienia i odbarwienia, nawet po zaleczeniu, a także blizny lub inne ślady w okolicy szyi lub lewego ucha, mogące świadczyć o próbach usunięcia oznakowania elektronicznego lub tatuażu;
3) wady urody w postaci całkowitej lub częściowej amputacji uszu lub ogona;
4) zły stan higieny psa, a w szczególności:
   a) silne zabrudzenia skóry i sierści,
   b) inwazja egzopasożytów,
   c) nieprawidłowa pielęgnacja sierści u psów ras wymagających specjalnych zabiegów takich jak strzyżenie lub trymowanie;
5) wady i choroby oczu, uszu, nosa;
6) wady i braki uzębienia;
7) budowa nietypowa dla danej rasy (wzrost, waga, proporcje, kątowanie);
8) uszkodzenia poduszek łap i pazurów.

W przypadku stwierdzenia jednego z powyższych uchybień decyzję o odrzuceniu danego psa z dalszej kwalifikacji podejmuje komisja kwalifikacyjna, w skład której wchodzi lekarz weterynarii. Ewentualna dyskwalifikacja powinna zależeć od stopnia nasilenia wyszczególnionej wady oraz jej wpływu na tresurę w danej kategorii.
Psa do tresury w Policji zdyskwalifikują również:
1) wady psychiczne i choroby neurologiczne objawiające się m.in.:
   a) nadpobudliwością ruchową,
   b) otępiałością,
   c) innymi atypowymi reakcjami na bodźce zewnętrzne;
2) wady budowy i postawy;
3) wady i choroby układu kostno-stawowego (w tym dysplazja);
4) dysfunkcje ruchowe;
5) nieprawidłowa szata oraz uszkodzenia sierści i skóry;
6) wady i choroby narządów wzroku i słuchu;
7) zaburzenia przemiany materii, objawiające się m.in.:
   a) wychudzeniem,
   b) otyłością.

Ponadto do służby nie kwalifikuje się psów, u których stwierdzono:
1) przepuklinę;
2) wnętrostwo;
3) chorobę transportową;
4) ciążę;
5) ciążę urojoną.

Po zakwalifikowaniu psa pod względem zdrowotnym, w celu sprawdzenia i oceny predyspozycji do tresury, poddaje się go polowym próbom charakteru, które w zależności od kategorii w jakiej pies będzie szkolony, obejmują:
– aportowanie,
– szukanie przedmiotu z naniesionym nośnikiem zapachowym,
– reakcję na strzał,
– obronę przewodnika,
– czujność i popęd do samoobrony.

Próba aportowania ma na celu sprawdzenie predyspozycji psa do pracy węchowej, obejmuje aportowanie różnych przedmiotów (np. drewnianego klocka, piłeczki, plastikowej rurki). Aportowanie przeprowadza się na smyczy bądź luzem, w terenie otwartym lub w pomieszczeniach z wyko-

rzystaniem różnorodnego podłoża. Przede wszystkim należy sprawdzić zachowanie psa na śliskich nawierzchniach. Pies podczas tej próby musi wykazać się pasją do aportowania różnych przedmiotów, radością z zabawy i pewnością w zachowaniu.

Kolejną próbą mającą na celu potwierdzenie predyspozycji psa do pracy węchowej w określonej specjalizacji jest wyszukiwanie ukrytych przedmiotów z naniesionym zapachem (narkotyków, materiałów wybuchowych lub zwłok ludzkich). Próbę tę przeprowadza się również w terenie otwartym i w pomieszczeniach. Pies musi mieć możliwość zapoznania się z ukrywanym przedmiotem przede wszystkim poprzez krótką zabawę. Aport powinien być wynoszony i ukrywany, tak aby pies, wyszukując go, pracował z wiatrem. Po odnalezieniu przedmiotu pies powinien w sposób zdecydowany podjąć próbę zdobycia go. Podczas aportowania w terenie otwartym przeprowadza się próbę odporności na strzał. Celem tej próby jest sprawdzenie reakcji psa na gwałtowny hałas. Pożądanym zachowaniem psa jest brak jego reakcji na strzały, spokój i równowaga. Niedopuszczalna jest jakakolwiek reakcja lękowa, objawiająca się chęcią ucieczki lub spadkiem zainteresowania próbą, w której pies uczestniczy lub też zachowania agresywne.

Dodatkowym elementem sprawdzanym u psów typowanych do służby w Policji w kategorii patrolowe i patrolowo-tropiące jest próba obrony przewodnika i popędu do ścigania osoby uciekającej. Celem jej jest zbadanie zdolności obrończych psa, jego pewności i zdecydowania w ataku. Próbę przeprowadza się w taki sposób, że pozorant ubrany w strój ochronny i uzbrojony w miękką pałkę, z odległości około trzech metrów (wcześniej pozostając w ukryciu) atakuje opiekuna psa w sposób zdecydowany, zachowując jednocześnie środki ostrożności. Jeśli pies podejmie obronę przewodnika (zaatakuje), pozorant powinien mu ustępować, żeby pies wyszedł wygrany z potyczki. Na sygnał sprawdzającego opiekun przytrzymuje psa, umożliwiając ucieczkę pozorantowi na odległość co najmniej dziesięciu metrów. Na sygnał sprawdzającego opiekun zdejmuje psu kaganiec i puszcza go luzem w kierunku uciekającego pozoranta, analogicznie jak podczas obrony przewodnika w momencie, kiedy pies zaatakuje, pozorant powinien dać mu wygrać oraz nie może uderzać go pałką. Pies podczas próby musi wykazać się pasją do atakowania osoby i wytrwałością ataku. Ostatnim elementem sprawdzanym w zakresie ćwiczeń obrończych jest próba samodzielności i czujności. Celem próby samodzielności i czujności jest sprawdzenie u psa reakcji w sytuacji zagrożenia pod nieobecność opiekuna. Opiekun pozostawia przywiązanego psa w kagańcu lub bez. Następnie oddala się na odległość co najmniej 10 m. Po upływie ok. 1 minuty pozorant ubrany w strój ochronny i uzbrojony w pałkę zbliża się do psa i z wzrastającą intensywnością atakuje go, zachowując jednocześnie środki ostrożności. Pozorant nie może uderzać psa pałką, a po ataku psa musi mu ustępować. Pies podczas próby musi wykazać się czujnością, samodzielnością, ostrością oraz popędem do samoobrony. W obydwu opisanych powyżej próbach niedopuszczalna jest reakcja lękowa psa, objawiająca się między innymi chęcią ucieczki lub brakiem reakcji obronnej w stosunku do pozoranta.

Powyżej opisano kryteria doboru psów do Policji, uwzględniając zmiany, które zostały zaproponowane w zmienianym zarządzeniu w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia.

Reasumując, zaproponowano następujące zmiany dotyczące procedury doboru psów do tresury w Policji:

1) wprowadzenie obowiązku dostarczenia badania rtg. w kierunku dysplazji stawów łokciowych psa oraz zawarcia w opisie stwierdzenia o tym, że pies jest wolny od dysplazji obydwu stawów;
2) rezygnacja z obowiązku okazywania przez właściciela urzędowego świadectwa zdrowia psa;
3) dodanie wymogu, aby w momencie zakupu sprzedający psa okazał dokument potwierdzający pochodzenie psa, tj. metrykę lub rodowód wydany przez ogólnokrajową lub międzynarodową organizację, której statutowym celem jest działalność związana z hodowlą psów rasowych;
4) spowodowanie, aby wystąpienie poniższych wad nie powodowało obligatoryjnej dyskwalifikacji psa z dalszej procedury kwalifikacyjnej, a decyzja uzależniona była od wpływu danej wady na proces tresurowy w danej kategorii:
   - choroby oczu, uszu, nosa,
   - budowa nietypowa dla danej rasy (wzrost, waga, proporcje, kątowanie),
   - uszkodzenia poduszek łap i pazurów,
   - wady i braki uzębienia.

Osoby posiadające psy spełniające powyższe kryteria i chcące je sprzedać do służby w Policji mogą się kontaktować z Zakładem Kynologii Policyjnej. Do kontaktu zaprasza się zarówno hodowców, jak i osoby indywidualne. Dane kontaktowe do Zakładu Kynologii Policyjnej można znaleźć na stronie internetowej:
www.csp.edu.pl/portal/csp/4/10/Zaklad_Kynologii_Policyjnej.html

Bieżące informacje na temat doboru psów można znaleźć również na stronie CSP
www.csp.edu.pl
w zakładce CENTRALNY DOBÓR PSÓW DO SŁUŻBY W POLICJI.

Summary

Central selection of dogs for the service in the Police

In the article a current system of the selection of dogs for the service in the Police was described. Proposed changes in the instruction No. 296 of the Commandant-in-chief of the Police from 20 March 2008 on methods and forms of the performance of tasks with the use of service dogs, detailed principles of their training and nutrition norms, were also included.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

DOSKONALENIE SPRAWNOŚCI UŻYTKOWEJ PSÓW SŁUŻBOWYCH DO WYSZUKIWANIA ZAPACHÓW MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH

podinsp. Mariusz Prokopczyk
wykładowca
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

W polskiej Policji, zgodnie z zarządzeniem nr 296 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia (Dz. Urz. KGP Nr 7, poz. 46, z późn. zm.), występuje 8 kategorii psów w służbie prewencyjnej oraz jedna w służbie kryminalnej. Psy do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych są umiejscowione w służbie prewencyjnej.

Podczas kursów realizowanych w Zakładzie Kynologii Policyjnej CSP w Sułkowicach są wyrabiane u psów odruchy warunkowe w postaci: wyszukiwania, rozpoznawania i zaznaczania obecności zapachów materiałów wybuchowych. **Odruch warunkowy** jest to zespół wyuczonych czynności organizmu, które uruchamiają się pod wpływem bodźca w określonych sytuacjach. Odruchy te jednak ulegają zanikowi, jeśli w dłuższym okresie sytuacje wywołujące je przestają występować. Właściwość zanikania odruchów warunkowych wymaga od przewodników psów służbowych regularnego powtarzania elementów tresurowych ze swoimi podopiecznymi, stąd właśnie w ww. zarządzeniu jest zawarty obowiązek doskonalenia sprawności użytkowej psów służbowych. **Doskonalenie sprawności użytkowej psa** są to ćwiczenia mające na celu podwyższanie umiejętności psa lub co najmniej utrzymywanie go w pełnej sprawności użytkowej.

Zmiany organizacyjne w kynologii policyjnej spowodowały konieczność dostosowania zapisów ww. zarządzenia. Projektowane zarządzenie przewiduje m.in. zmiany w obszarze doskonalenia sprawności użytkowej psów służbowych. Założono zmniejszenie liczby przysługujących przewodnikowi dni tresurowych. Zaproponowano, aby szkolenia odbywały się z częstotliwością jednego dnia na dwa tygodnie, a nie jak dotychczas jednego dnia tygodniowo. Wśród przewodników psów służbowych oraz koordynatorów służby kynologicznej KWP pojawiły się wątpliwości, czy jest to wystarczająca licz-

ba zajęć, aby utrzymać odpowiedni poziom sprawności użytkowej psów służbowych.
Odnosząc się do powyższych wątpliwości, należy zauważyć, że przy prawidłowym zorganizowaniu zajęć, przeprowadzanie ich raz na dwa tygodnie w zupełności zaspokoi potrzeby tresurowe. Trzeba dodać, że autorzy przepisu pozostawili możliwość zwiększenia liczby przysługujących dni tresurowych za zgodą Komendanta Wojewódzkiego/Stołecznego Policji do jednego dnia tygodniowo. Można założyć, że częstsze zajęcia będą wskazane tylko w przypadkach, kiedy u psa stwierdzi się obniżenie sprawności użytkowej lub gdy będzie często wykorzystywany podczas prewencyjnych sprawdzeń pirotechnicznych. Należy dodać, że psy ww. kategorii są używane w dwóch rodzajach działań – podczas sprawdzeń pirotechnicznych przed wizytami VIP-ów lub imprezami masowymi – tzw. przeszukania prewencyjne, lub do sprawdzeń w sytuacjach wymuszonych, czyli kiedy istnieje informacja o możliwości podłożenia lub występowania ładunku lub urządzenia wybuchowego – tzw. przeszukania wymuszone. Podczas pierwszego rodzaju sprawdzenia przeważnie nie dochodzi do odnalezienia zapachów materiałów wybuchowych (w związku z tym, że materiałów wybuchowych tam nie ma). O ile dla bezpieczeństwa publicznego jest to dobra wiadomość, o tyle ze względów tresurowych dla psa jest to niestety niekorzystne. Dla psa każde przeszukanie, czy jest ono przeprowadzane w warunkach ćwiczebnych czy realnych działań policyjnych, zawsze jest tylko wyszukiwaniem aportu i pies może go zdobyć tylko po odnalezieniu i prawidłowym zaznaczeniu źródła zapachu materiału wybuchowego. Jeżeli takie puste przeszukania będą się zdarzały często, np. kilka razy dziennie, to pies może stracić motywację do pracy. Spadek jakości pracy psów zdarza się również w przypadkach, kiedy takie puste przeszukania będą prowadzone wielokrotnie w tym samym miejscu.
Dlatego też doskonalenie sprawności użytkowej psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych powinno być przeprowadzane w sposób permanentny i zróżnicowany, tak samo pod względem jakości, ilości materiałów wybuchowych, jak i różnorodności miejsc przeszukiwanych.
Dotychczas w wielu przypadkach doskonalenie sprawności użytkowej psów z zakresu pracy węchowej przewodnicy realizowali przy użyciu pochłaniaczy zapachowych nasączonych zapachem materiałów wybuchowych. Jednak tego rodzaju zamienniki nie sprawdzają się w dłuższej perspektywie czasu. Na tych nośnikach zapach utrzymuje się bardzo krótko i jest zbyt słaby, aby w pełni spełniał wymogi prawidłowego doskonalenia sprawności użytkowej psa. Innym sposobem organizowania doskonalenia sprawności użytkowej psów były zajęcia prowadzone raz w tygodniu podczas przysługujących dni tresurowych, przy współpracy z pirotechnikami policyjnymi. Taki system doskonalenia zapewniał, że pies miał kontakt z naturalnymi zapachami materiałów wybuchowych praktycznie tylko w dniach tresurowych, natomiast w pozostałe dni były prowadzone puste przeszukania. Ważne jest natomiast, aby podczas każdego przeszukania pies miał możliwość odnalezienia zapachu. Stanie się to możliwe tylko wtedy, gdy przewodnik będzie posiadał na własnym wyposażeniu próbki materiałów wybuchowych, które będzie mógł podkładać w trakcie przeszukań prewencyjnych np. w pobliżu sprawdzanych obiektów. Po zakończeniu rozpoznania minersko-pirotechnicznego będzie można doprowadzić psa do ukrytej próbki zapachowej. Dzięki takiemu działaniu każde przeszukanie stanie się ćwiczeniem podtrzymującym motywację psa do pracy.
W tym miejscu należy wspomnieć o drugim novum w projektowanym zarządzeniu, czyli zapisie, aby szkolenie, testowanie oraz doskonalenie sprawności użytkowej psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych odbywały się wyłącznie z wykorzystaniem naturalnych próbek zapachowych. Poprzez próbki zapachowe oczywiście rozumie się materiały wybuchowe. Warto przy tej okazji zająć się kwestią posiadania przez przewodników psów służbowych walizek specjalistycznych wraz z próbkami materiałów wybuchowych.
Powyższa kwestia uregulowana jest w zarządzeniu nr 13 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie określenia norm wyposażenia jednostek, komórek organizacyjnych Policji i policjantów oraz szczegółowych zasad jego przyznawania i użytkowania (Dz. Urz. KGP Nr 11, poz. 70, z późn. zm.) – załącznik nr 2, zestaw nr 6 „wyposażenia do tresury psów policyjnych" Niestety, w tej chwili nie wygląda to najlepiej. Obecnie tylko w jednym województwie przewodnicy psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych posiadają przedmiotowe walizki.
Aktualne przepisy mówią, że policjantami upoważnionymi do posługiwania się materiałami wybuchowymi są ci, którzy posiadają uprawnienia do samodzielnych prac minersko-pirotechnicznych w Policji. Często zatem powstają wątpliwości, czy przewodnicy psów służbowych do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych, nieposiadający powyższych uprawnień, są upoważnieni do posiadania i używania próbek materiałów wybuchowych.
Założenia organizacyjno-programowe dla kursu specjalistycznego dla przewodników psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych narzucają obowiązek ukończenia przez kandydatów kursu dla nieetatowych grup rozpoznania minersko-pirotechnicznego. Podczas szkolenia z tego zakresu słuchacze zapoznawani są między innymi z przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa podczas transportowania czy posługiwania się materiałami wybuchowymi. Dodatkowo podczas przedmiotowego szkolenia są prowadzone zajęcia praktyczne z wysadzania kostki trotylu. W związku z tym Zakład Kynologii Policyjnej stoi na stanowisku, że przewodnicy psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych spełniają warunki, aby używać próbek materiałów wybuchowych w celu prowadzenia doskonalenia sprawności użytkowej psów służbowych.
Mając powyższe na uwadze, podczas prac nad zmianami decyzji nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 lipca 2005 r. w sprawie gospodarowania uzbrojeniem i sprzętem techniczno-bojowym w Policji zostały zaproponowane przez Zakład Kynologii Policyjnej rozwiązania dotyczące zaopatrywania, posiadania, używania i rozliczania próbek materiałów wybuchowych wykorzystywanych do doskonalenia sprawności użytkowej psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych.
Niewątpliwie taka organizacja doskonalenia sprawności użytkowej psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych przyczyni się do zachowania pełnej sprawności użytkowej psów przez cały okres służby. Wpłynie to również na jakość wykonywanych zadań służbowych, a co za tym idzie – na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego. ❑

Summary

Improvement of the functional fitness of explosives detection service dogs

A need for the systematic performance of exercises with service dogs was indicated in the article. There was also stressed the necessity to possess a certain category of suitcases with samples of explosives by dog handlers. Legal grounds resolving the above issue were also considered.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

OGLĘDZINY POJAZDU JEDNOŚLADOWEGO NA PRZYKŁADZIE MOTOCYKLA HONDA CBX 750

podinsp. Krzysztof Zaranek
wykładowca
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Umiejętność przeprowadzenia oględzin pojazdu po zdarzeniu drogowym to czynność, która wymaga od policjanta określonego postępowania, wiadomości z zakresu techniki motoryzacyjnej i techniki kryminalistycznej, jak również rzetelności i skrupulatności w działaniu – najczęściej tuż po zaistniałym wypadku lub kolizji drogowej. Metodyka pracy wraz z sumiennością oraz zasadami prowadzenia tej czynności procesowej w odniesieniu do pojazdu biorącego udział w wypadku drogowym nabierają tu szczególnego znaczenia.

WSTĘP

Pojazdy jednośladowe, szczególnie motocykle, to grupa pojazdów, która w coraz większej liczbie pojawia się na miejscach zdarzeń. Dlatego też oczekuje się od policjantów obsługujących zdarzenia na drodze profesjonalnego przeprowadzenia czynności, w tym oględzin motocykla.

Celem autora tego artykułu jest wskazanie, jak poprawnie przeprowadzić oględziny motocykla Honda CBX 750 w ujęciu kryminalistycznym i technicznym, na które elementy wyposażenia technicznego i urządzenia zwrócić szczególną uwagę, jak sporządzić protokół z tej czynności, jakiego słownictwa – technicznego i kryminalistycznego używać w tym dokumencie, w jaki sposób sfotografować pojazd i jego poszczególne uszkodzenia oraz występujące na nim ślady kryminalistyczne, czemu ma służyć wykonana dokumentacja techniczna (fotograficzna). Uwrażliwienie czytelnika w tych kwestiach staje się rzeczą oczywistą i bardzo pożądaną zarazem.

OGLĘDZINY W ASPEKCIE KRYMINALISTYCZNYM I TECHNICZNYM

Powypadkowe badanie pojazdu prowadzi się zazwyczaj w dwóch kierunkach: kryminalistycznym i technicznym.

Czynność ta powinna być przeprowadzana na miejscu zdarzenia zaraz po zaistnieniu wypadku drogowego, przy udziale policjanta ruchu drogowego posiadającego odpowiednie przeszkolenie specjalistyczne lub innego policjanta przy współudziale biegłego z zakresu rekonstrukcji zdarzeń drogowych. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy na miejscu zdarzenia nie ma uprawnionych osób do przeprowadzenia tej czynności, pojazd powinien być zabezpieczony na parkingu strzeżonym lub na terenie jednostki Policji, i należy odnotować ten fakt w protokole oględzin miejsca wypadku drogowego.

Są również sytuacje, kiedy organ procesowy powinien postanowieniem powołać biegłego określonej specjalności w celu wydania opinii dotyczącej np. stanu technicznego pojazdu przed zaistniałym wypadkiem.

> Badania kryminalistyczne przeprowadza się dla ujawnienia i procesowego udokumentowania istniejących na pojeździe śladów, mogących przyczynić się do odtworzenia oraz wyjaśnienia okoliczności i przebiegu zdarzenia drogowego.

Badania te mają dostarczyć przesłanek do ustalenia, jaki był mechanizm powstania uszkodzeń i śladów na pojeździe, pochodzących z wypadku, i jakie dane, co do okoliczności i przebiegu wypadku, można ustalić na podstawie rozkładu, rozmiarów i innych charakterystycznych cech tych śladów i uszkodzeń. W szczególności należy podjąć próbę ustalenia na podstawie śladów:

– jakie było wzajemne usytuowanie pojazdów lub pojazdu względem przeszkody;

– jaki był kierunek i punkt przyłożenia na pojazd wektora impulsu uderzenia;
– jaka była topografia i rozmiary odkształceń elementów wyposażenia motocykla powstałych po zderzeniu;
– co działo się z pojazdem w czasie kolizji i pokolizyjnego ruchu pojazdu.

Badania techniczne mają na celu ustalenie:
– jaki był stan techniczny pojazdu po wypadku, stan sprawności technicznej oraz indywidualne cechy pojazdu;
– czy w czasie bezpośrednio poprzedzającym wypadek pojazd był sprawny technicznie; jeśli nie, to które ze stwierdzonych po wypadku wad, usterek i uszkodzeń powstały lub istniały przed wypadkiem, a które są następstwem zdarzenia drogowego;
– czy te wady, usterki i uszkodzenia, które nie są następstwem wypadku, miały lub mogły mieć wpływ na powstanie zdarzenia drogowego;
– czy istniejące przed wypadkiem wady, usterki i uszkodzenia objawiały się w taki sposób, że kierujący mógł i powinien odpowiednio zareagować i tym samym przy zachowaniu należytej staranności mógł zapobiec ich powstawaniu[1].

Należy podkreślić, że oględziny (badanie) kryminalistyczne pojazdu zawsze należy przeprowadzać przed sprawdzeniem stanu technicznego jednośladu. Policjant na miejscu wypadku drogowego powinien szczególnie zwracać uwagę na ślady w postaci:
– wgnieceń,
– zagięć,
– ubytków lakieru,
– pęknięć,
– skręceń,
– deformacji,
– rozerwań,
– przeszczepów lakierów,
– otarć,
– naniesienia substancji koloru jasno- i ciemnoczerwonego (krwi),
– włosów, naskórka, zgilotynowanych części ludzkiego ciała,
– włókien,
– części garderoby itp.

Ślady umożliwiające identyfikację osoby, która prowadziła jednoślad (daktyloskopijne, biologiczne, osmologiczne), należy zabezpieczać w pierwszej kolejności.

Trzeba zwrócić uwagę na to, aby przed dokonaniem jakichkolwiek zmian w pojeździe (zmiana pozycji, uruchomienie, demontaż itp.) w pierwszej kolejności utrwalić stan wyjściowy. Osoba dokonująca oględzin nie powinna pochopnie w sposób subiektywny dokonywać selekcji istniejącego, zastanego układu śladów i uszkodzeń na motocyklu. Jak najbardziej znajduje tu zastosowanie zasada obiektywizmu przy przeprowadzaniu czynności procesowej. Zaznaczyć trzeba również, że wyniki tych czynności i spostrzeżenia mają służyć także innym uczestnikom postępowania dowodowego, którzy obiektu badań w stanie pierwotnym na ogół nie będą już mogli sami zobaczyć. Dlatego opis śladów kryminalistycznych, uszkodzeń, zjawisk i faktów powinien być zredagowany czytelnie, precyzyjnie, z zastosowaniem nomenklatury techniczno-kryminalistycznej z jednoczesnym wsparciem (uzupełnieniem) fotografią kryminalistyczną, a niekiedy i szkicem.

Przegląd układów mających wpływ na bezpieczeństwo pojazdu i jego zachowanie na drodze w czasie ruchu oraz zasadność wypełniania poszczególnych rubryk protokołu oględzin pojazdu dotyczących stanu technicznego jednośladu zostaną omówione w dalszej części artykułu.

NA CO ZWRÓCIĆ SZCZEGÓLNĄ UWAGĘ

Zasadniczym celem powypadkowych oględzin pojazdu jest stwierdzenie, w jaki sposób bezpośrednio przed i w trakcie wypadku drogowego działały urządzenia mające wpływ na bezpieczeństwo jazdy. Oprócz tego ważną rolę rekonstrukcyjną mogą odgrywać elementy opcjonalnego wyposażenia. Dlatego w sposób szczególny – dokładny i rzetelny powinny być poddane oględzinom następujące układy i urządzenia, w które jest wyposażony jednoślad:
– dźwignia zmiany biegów,
– kierownica (m.in. luz ułożyskowania główki ramy),
– hamulec koła przedniego,
– hamulec koła tylnego,
– instalacja elektryczna,
– lusterka wsteczne,
– koła pojazdu (obręcze i opony),
– łańcuch, wałek lub pasek napędowy,
– podnóżki,
– kufry boczne, sakwy,
– rury ochronne, tzw. gmole,
– manetka otwarcia przepustnicy,
– rury wydechowe.

Dokonując oględzin układu hamulcowego, należy skrupulatnie obejrzeć poszczególne elementy, tj. zbiorniczki z płynem hamulcowym, przewody hamulcowe, tarcze hamulcowe. Wszelkie uszkodzenia, rozłączenia, wycieki płynu hamulcowego, stan tarcz hamulcowych, deformacje klamek – trzeba dokładnie opisać, przedstawiając stan zastany. To samo dotyczy urządzeń obsługujących hamulce mechaniczne – stan linek, dźwigni, cięgien. Ocena na miejscu zdarzenia dokonywana jest na podstawie sprawdzeń manualno-wzrokowych.

Koła motocykla mogą posiadać uszkodzenia w postaci: wyboczeń osiowych, zagięć obręczy, deformacji szprych (ubytków) itp. Bardzo dokładnie trzeba zlustrować opony – czoło bieżnika, boki, mocowanie i osadzenie w obręczy. Wszelkie uszkodzenia – rozwarstwienia, rozerwania, zsunięcia poza obręcz, miejscowe starcia opon itp. należy precyzyjnie opisać w protokole oględzin i sfotografować.

Istotną kwestią jest ocena punktu TWI na oponie – granicznego zużycia bieżnika opony.

PROTOKÓŁ OGLĘDZIN POJAZDU – PRZEGLĄD STANU TECHNICZNEGO I REJESTRACJA ZMIAN POWSTAŁYCH PO ZDARZENIU DROGOWYM

Protokół oględzin pojazdu to podstawowy dokument dotyczący stanu technicznego pojazdu po wypadku, którego sporządze-

OGLĘDZINY POJAZDU JEDNOŚLADOWEGO

Ułożenie listwy pomiarowej (wyskalowanie co 10 cm)

Usytuowanie uszkodzonych przewodów elektrycznych

Wypięcie lampy tylnej z mocowania

Usytuowanie substancji koloru czerwonego na zbiorniku paliwa

Usytuowanie uszkodzenia lewej manetki pojazdu

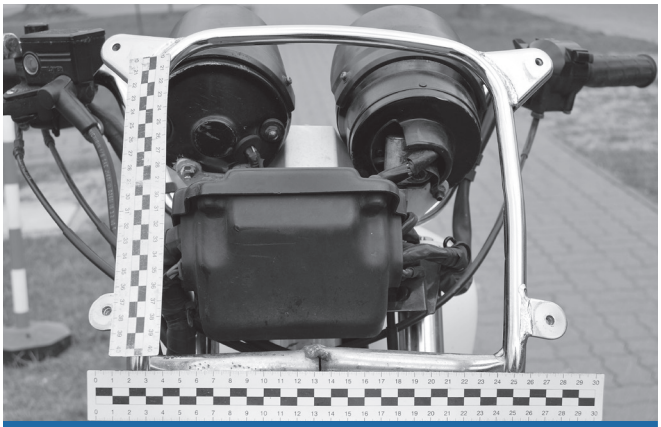
Brak szyby owiewki

Uszkodzenie lewej manetki i brak dźwigni sprzęgła

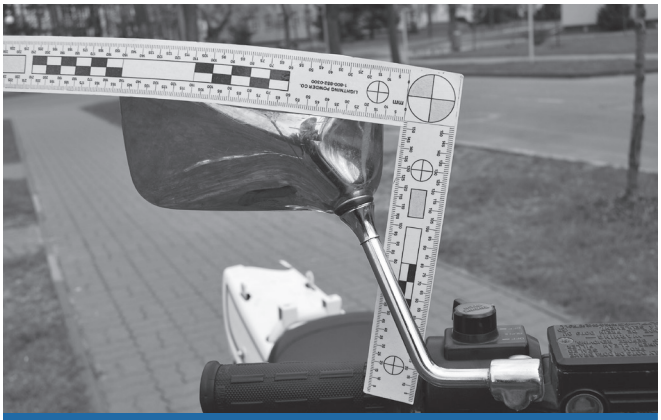
Otarcia na obudowie prawego lusterka

Usytuowanie uszkodzenia prawego zegara kontrolnego motocykla

Usytuowanie ubytku lakieru lewej części zbiornika paliwa

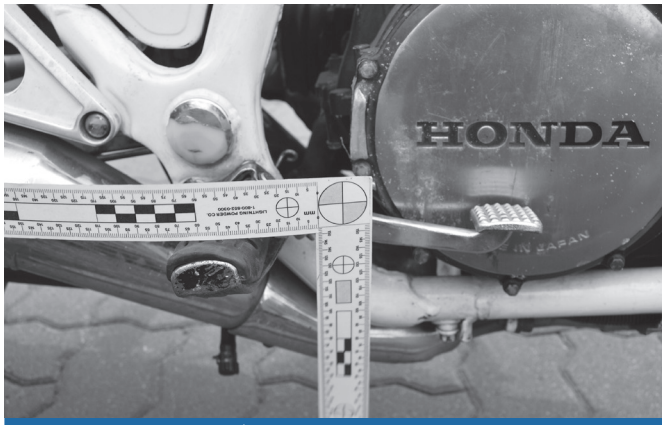

Uszkodzony prawy podnóżek

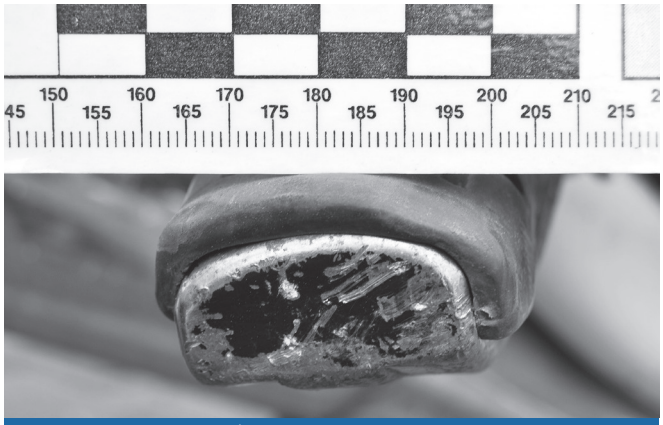

Uszkodzony prawy podnóżek

Umiejscowienie uszkodzenia (wgniecenia) na lewej rurze wydechowej

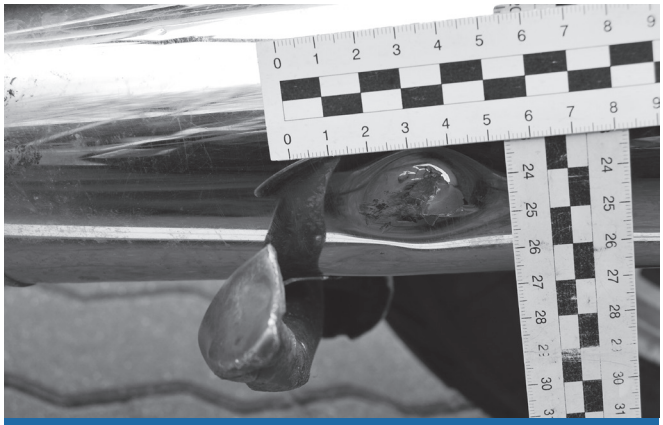
Wgniecenie na lewej rurze wydechowej

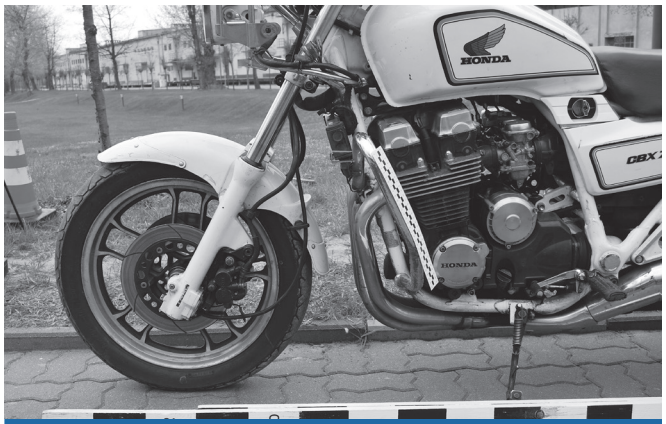

Usytuowanie uszkodzenia (starcia) na lewym gmolu

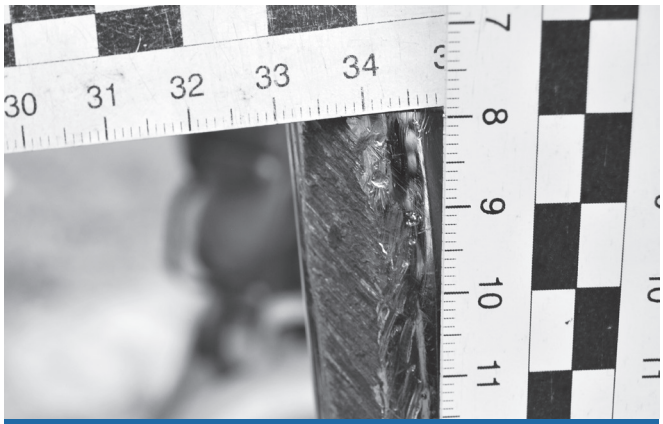

Otarcia lewego gmola – zastosowanie dwóch przymiarów skalowych

nie wymaga chociaż częściowej znajomości budowy pojazdu i technicznego języka, a przede wszystkim dokładności opisu odkształceń części pojazdu powstałych w kontakcie z innym pojazdem i ich zwymiarowaniu, zarówno nad poziomem ziemi, jak i w trzech wymiarach – długości, szerokości i głębokości. Pozwoli to biegłemu wyliczyć przybliżony zasób pracy włożonej w powstanie odkształceń nadwozia, a w przypadku czołowego uderzenia pojazdu, przy braku śladów hamowania na jezdni, pozwoli odtworzyć przybliżoną prędkość pojazdu w chwili zderzenia.

Protokół oględzin każdego pojazdu samochodowego, sporządzany przez funkcjonariuszy policji drogowej, ponieważ jest pisany odręcznie w miejscu oględzin pojazdu, powinien być przede wszystkim czytelny. Powinna go cechować, jeśli nie jednolitość w wysławianiu się autora tego dokumentu, to przynajmniej podobieństwo do języka technicznego i znajomość nomenklatury technicznej opisywanych części pojazdu, a w szczególności nadwozia[2].

Budowa i specyfika wyposażenia motocykla wymuszają na dokonującym czynność i wypełniającym druk protokołu, aby jego wnikliwość i konsekwencja w stosowanym opisie były poparte zarazem skrupulatnością i rzetelną rejestracją faktów.

Należy dodać, że protokół oględzin jest dowodem pochodnym, a znajdujący się w nim opis śladu uwypukla istotne jego cechy. Opis śladu to także jego ochrona prawna. Jest ona tym lepsza, im bardziej protokół jest komunikatywnie napisany. Ponieważ każde oględziny są czynnością niepowtarzalną, protokół oględzin musi być spisany właściwie (pod względem merytorycznym i formalnym), obiektywnie i wiernie, z uwzględnieniem:

- zasady bezpośredniości – protokół oględzin należy spisać podczas oględzin (w szczególnie uzasadnionych przypadkach można odstąpić od tej reguły),
- zasady dokładności – w protokole podaje się opis spostrzeżeń i wszystkich wykonanych czynności oraz ich wyniki,
- zasady komunikatywności – w protokole należy zachować:
  - jednolitość nazewnictwa,
  - zgodność informacji,
  - zwięzłość opisu,
  - poprawność gramatyczną,
  - jednolitość jednostek[3].

Przedstawiony w niniejszym artykule przykładowy protokół oględzin pojazdu jednośladowego – motocykla Honda CBX 750 – ma zaprezentować możliwość wpisów w poszczególne rubryki i odniesienie się tym samym do określonych podzespołów i elementów technicznego wyposażenia pojazdu.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA JAKO OBRAZOWE UZUPEŁNIENIE PROTOKOŁU OGLĘDZIN POJAZDU JEDNOŚLADOWEGO

Nieodłącznym dokumentem towarzyszącym oględzinom pojazdu powinna być szczegółowa dokumentacja fotograficzna stwierdzonych uszkodzeń[4]. Materiał ilustracyjny (zdjęcia fotograficzne) – odpowiednio skomponowany – zwany również materiałem poglądowym, jest uzupełnieniem opisu przebiegu czynności dowodowej i jej wyników. W dużym stopniu ułatwia zrozumienie treści opisu, dostarcza odbiorcy więcej informacji o uszkodzeniach i faktycznym stanie technicznym (powypadkowym) pojazdu. Zdjęcia (naklejone według logicznego porządku, ponumerowane, opisane i opieczętowane) na tablicach poglądowych, dołączone do protokołu oględzin pojazdu stają się dokumentacją techniczną. Konieczna staje się również informacja, jakim aparatem wykonano zdjęcia, na jakim nośniku zarejestrowano obraz, kto jest autorem dokumentacji.

Podstawową zasadą prawidłowego wykonania zdjęć pojazdu jest takie ustawienie aparatu fotograficznego, aby oś optyczna obiektywu była prostopadła do fotografowanej części motocykla. Przede wszystkim należy wykonać zdjęcia, na których byłyby widoczne: przód, tył oraz oba boki jednośladu. Te cztery podstawowe zdjęcia powinny być wykonane zawsze, niezależnie od uszkodzeń pojazdu.

W celu udokumentowania szczegółów uszkodzeń powinno się wykonać zdjęcia z przymiarem skalowym, zachowując prostopadłość osi obiektywu do fotografowanego detalu. Należy pamiętać o poprawnym kadrowaniu poszczególnych uszkodzeń (śladów). Zdjęcia powinny być tak zestawione, aby nie było wątpliwości, jaki szczegół jest przedstawiany. Jako zasadę należy przyjąć, że oprócz zdjęcia dokumentującego jakiś szczegół wykonuje się zdjęcie ogólne obejmujące ten szczegół oraz odpowiednio duży, łatwo rozpoznawalny fragment pojazdu.

Należy dążyć do wykonywania zdjęć ukazujących szczególnie przód, tył i boki pojazdu z zastosowaniem łat niwelacyjnych, z których można odczytać wymiary. Umożliwia to określenie usytuowania i wielkości deformacji oraz wyskalowanie zdjęcia.

Trzeba pamiętać, że każde zdjęcie musi być opisane, czyli muszą się znaleźć podstawowe informacje, co jest przedstawione na zdjęciu.

Zdjęcia powinny być zrobione obiektywem o ogniskowej 50 mm, należy unikać wykonywania zdjęć obiektywami o znacznie mniejszej ogniskowej. Obiektyw o ogniskowej 50 mm zapewnia najmniejsze błędy (zniekształcenia obrazu). W przypadku aparatów cyfrowych z obiektywami o zmiennej ogniskowej należy wybrać ogniskową 50 mm, a w przypadku braku takiej opcji – ustawić obiektyw w przybliżeniu takiej wartości[5].

Przed podniesieniem motocykla do pozycji pionowej konieczne jest sfotografowanie zastanej pozycji powypadkowej przedstawiającej usytuowanie pojazdu względem przeszkody, innego pojazdu, części drogi, innych śladów kryminalistycznych.

Instrukcja wypełniania protokołu: dotyczy nagłów i litter wyróżnionych dużymi literami: PRAWIDŁOWE SFORMUŁOWANIE OBWIEŚĆ PROSTOKĄTEM. POZOSTAŁE PRZEKREŚLIĆ

PROTOKÓŁ OGLĘDZIN POJAZDU

Wypełnić na miejscu zdarzenia oddzielnie dla każdego pojazdu jednośladowego!

Legionowo dnia *4.05.2013 r.* godz. 10.00 (czas rozpoczęcia oględzin)

podinsp. Krzysztof Zaranek (imię i nazwisko) z *CSP Legionowo* (stanowisko, jednostka Policji albo Prokuratury)

Działając w celu utrwalenia śladów i dowodów przestępstwa na mocy: ARTYKUŁU 207 k.p.k. I ZGODNIE Z ART. 143 § 1 pkt 3 k.p.k., ~~ARTYKUŁU 43 k.p.w. I ZGODNIE Z ART. 37 § 1 k.p.w.~~

Na polecenie: ~~PROKURATORA, SĄDU:~~ .....

przy udziale protokolanta *asp. Marek Janowski* (imię i nazwisko)

..... (imię i nazwisko)

funkcjonariusza techniki kryminalistycznej ..... (stopień, imię i nazwisko)

biegłego ..... (imię i nazwisko, rodzaj specjalności) zam. w .....

oraz w obecności: 1 ..... zam. w .....

2 ..... zam. w .....

dokonał oględzin pojazdu *motocykla - Legionowo, Zegrzyńska 121* (wpisać miejsce oględzin)

A

Pojazd: SOLO, ~~Z WÓZKIEM BOCZNYM~~ *Honda CBX 750* (marka i typ) nr rej. *bez tablicy rej.*

kolor *biały a* rok produkcji *nie ustalono* stan licznika *19315*

nr ramy *RC 18-2304319* (VIN) nr silnika *RC17E-4304318*

data badania stanu technicznego: ostatniego *brak dokumentów* następnego .....

B

Pozycja dźwigni zmiany biegów: *bieg czwarty*

C

Kierownica (sprawdzić, czy nie występuje blokowanie, luz w ułożyskowaniu główki ramy) *blokowanie nie występuje, brak wyczuwalnego luzu w ułożyskowaniu główki ramy.*

D

Hamulec koła przedniego: MECHANICZNY, HYDRAULICZNY, BRAK

Sprawdzić stan linek *nie dotyczy. Przewody hydrauliczne bez widocznych uszkodzeń* albo,

Szczelność układu (wycieki - w tym ze zbiorniczka) *bez widocznych wycieków.*

Stan elementów ciernych *grubość tarczy lewej - 0,3 cm, grubość tarczy prawej - 0,5 cm. obie tarcze z widocznym rdzawym nalotem. Klocki hamulcowe - brak możliwości oceny.*

Czy występuje siła hamująca na kole: TAK, NIE

Hamulec koła tylnego: MECHANICZNY, ~~HYDRAULICZNY, BRAK~~

Sprawdzić stan linek *cięgno hamulcowe bez widocznych uszkodzeń* albo,

Szczelność układu (wycieki - w tym ze zbiorniczka) .....

Stan elementów ciernych *brak możliwości sprawdzenia, z uwagi na konstrukcję bębnową.*

Czy występuje siła hamująca na kole: TAK, NIE

E

Uszkodzenia pojazdu: ~~NIE MA~~, SĄ

Opis: *Ubytek tworzywa sztucznego w części tylnej - nad błotnikiem koła tylnego o wymiarach 11 x 3 cm, brak prawego gmola, brak dźwigni sprzęgła, brak szyby owiewki centralnej, zarysowanie obudowy lusterka prawego o wymiarach 8 x 2 cm, otarcie zewnętrzne na obudowie obrotomierza o długości 3,5 cm. Ubytek lakieru na długości 10 cm z lewej strony zbiornika paliwa (szerokość ubytku 1 cm), otarcie powierzchni bocznej podnóżka prawego na długości 4 cm (szerokość 1 cm), wgięcie na lewej rurze wydechowej o wymiarach 3 x 2 cm, głębokość wgięcia 0,5 cm, otarcie na lewym gmolu o wymiarach 11 x 1 cm.*

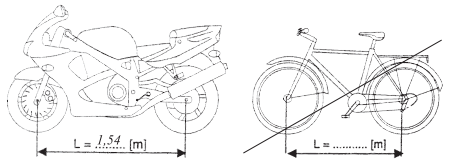

Uwagi: - należy zmierzyć faktyczną odległość między osiami pojazdu,
- wykonać zdjęcia, stojąc twarzą do poszczególnych boków (stron) pojazdu.

Zdjęcia wykonano: NIE, TAK - liczba *39* Rejestracja wideo: NIE, ~~TAK~~

F

Instalacja elektryczna: *rozpięta wiązka przewodów elektrycznych z lewej strony motocykla w okolicy lewej rury nośnej amortyzatora przedniego. Akumulator odłączony przez PSP Legionowo.*

Sygnał dźwiękowy: ~~SPRAWNY, NIESPRAWNY, BRAK~~

Oświetlenie: wpisać pozostałe światła

światło		jedno	dwa lewe	dwa prawe	opis uszkodzeń
mijania		Ś, N	Ś, N	Ś, N	*brak możliwości sprawdzenia*
drogowe		Ś, N	Ś, N	Ś, N	
światło hamowania		Ś, N	Ś, N	Ś, N	*odcięte źródło zasilania*
pozycyjne (dotyczy także roweru)	przód	Ś, N	Ś, N	Ś, N	
	tył	Ś, N	Ś, N	Ś, N	
		Ś, N	Ś, N	Ś, N	
		Ś, N	Ś, N	Ś, N	
kierunkowskazy	przód	Ś, N			
	tył	Ś, N			

Ś - świeci, N - nie świeci

Gdy w czasie wypadku były lub miały być włączone światła zabezpieczyć żarówki!

Rodzaj reflektorów głównych: KONWENCJONALNY, ~~SOCZEWKOWY~~;

Szkło: RYFLOWANE, ~~GŁADKIE~~

Jeśli reflektor został rozbity ustalić materiał szyby: SZKŁO, TWORZYWO SZTUCZNE

Żarówki reflektorów głównych: ~~BILUX, H1, H2, H3~~, H4, ~~H7~~

Pozycja włącznika reflektorów głównych: WYŁĄCZONE, ~~MIJANIA, DROGOWE~~

W przypadku roweru opisać, czy światła pozycyjne zasilane są dynamem (czy jest włączone, czy jest sprawne), czy z baterii. Czy tylne światło pozycyjne jest stałe, czy jest migające.

G

Stan świateł:

Szkła reflektorów głównych: CZYSTE, ~~BRUDNE, POPĘKANE, BRAK~~

Światło odblaskowe tylne: ~~CZYSTE, BRUDNE, POPĘKANE, BRAK~~

Światła odblaskowe w pedałach: ~~CZYSTE, BRUDNE, POPĘKANE, BRAK~~ (dotyczy roweru i motoroweru)

gdy do zdarzenia doszło podczas ciemności udokumentować, wykonując zdjęcia z lampą błyskową

(uwagi do świateł)

Lusterka wsteczne: *Brak lusterka lewego. Wkład lusterka prawego zmatowiony, poza tym lusterko prawe poluzowane na mocowaniu do kierownicy.*

(uwagi do lusterek)

H

Pasy bezpieczeństwa: NIE MA, SĄ

Układ ABS: ~~NIE MA, JEST - DZIAŁA, NIE DZIAŁA, BRAK MOŻLIWOŚCI USTALENIA~~

Układ inny (jaki?) *nie ustalono* ~~DZIAŁA, NIE DZIAŁA, BRAK MOŻLIWOŚCI USTALENIA~~

(uwagi do pasów i układów)

I

Koła pojazdu

koło	Rozmiar opony, wzór Bieżnika	Bieżnik	Ciśnienie	Stan i uszkodzenia
przednie	*110/90 - 18*	D (N)	(P) M, B	
tylne	*130/90 B16*	(D) N	P, (M) B	
koło wózka		~~D, N~~	~~P, M, B~~	

D - głębokość powyżej 1,5 [mm], N - głębokość poniżej 1,5 [mm]
P - optycznie dobre, M - wyraźnie za małe, B - brak ciśnienia

J

Jazda próbna *brak możliwości wykonania odłączony akumulator i uszkodzenia ww. pojazdu.*

(wnioski z jazdy próbnej)

Jeśli pojazd jest niesprawny, to należy go zabezpieczyć!

K

Przyczepka: NIE MA, ~~JEST - opis w punkcie L~~

Połączenie z pojazdem ciągnącym:

Mechaniczne (dyszel): ~~NIEROZŁĄCZNE, ROZŁĄCZNE~~

Elektryczne (przewody): ~~NIE MA, JEST - USZKODZONE, NIEUSZKODZONE~~

Wózek boczny: NIE MA, ~~JEST - opis w punkcie L~~

Połączenie z pojazdem ciągnącym:

Mechaniczne: ~~NIEROZŁĄCZNE, ROZŁĄCZNE~~

Elektryczne (przewody): ~~NIE MA, JEST - USZKODZONE, NIEUSZKODZONE~~

L

Opis stanu technicznego i uszkodzeń w zakresie, który nie został ujęty w poprzednich punktach

Na prawej stronie zbiornika paliwa ujawniono zaschniętą substancję koloru czerwonego o wymiarach 8 x 3 cm.

L

W przypadku żądań (wynikających z art. 148 § 2 k.p.k., art. 37 § 5 k.p.w.) osób biorących udział w czynnościach, uwzględnić je w punkcie L protokołu

Uwagi dodatkowe: .....

Przy sporządzaniu protokołu użyto wkładki: NIE, ~~TAK - liczba~~ .....

Pojazd zabezpieczono: NIE, TAK - miejsce zabezpieczenia *Parking strzeżony CSP Legionowo ul. Zegrzyńska 121*

Andrzej Borecki (imię i nazwisko osoby przyjmującej pojazd) *podpis* (podpis osoby przyjmującej pojazd)

Na tym protokół zakończono dnia *4.05.2013 r.* o godz. *11.00*

który po odczytaniu podpisano:

Janowski (protokolant) *Zaranek* (prowadzący oględziny)

obecni przy oględzinach:

1. .....

2. .....

WZÓR: Instytut Ekspertyz Sądowych - Kraków, Zakład Badania Wypadków Drogowych

Opis położenia powinien być zawarty w protokole oględzin miejsca wypadku drogowego.
Prawidłowa i szczegółowa dokumentacja techniczna w postaci tablic poglądowych ze zdjęciami, w zestawieniu z opisem uszkodzeń zawartych w protokole oględzin pojazdu jednośladowego, staje się nieodzownym elementem oceny wielkości strefy zdeformowanej pojazdu. Taka dokumentacja jest niezbędna dla biegłego dokonującego rekonstrukcji zdarzenia, który wykonuje swoją pracę po dość znacznym upływie czasu, gdy brak jest już możliwości ponownych oględzin pojazdu i dokonania stosownych pomiarów. Ustalenie głównych wymiarów strefy zdeformowanej pozwala na oszacowanie ubytku energii kinetycznej pojazdu w czasie zderzenia, co ma znaczący wpływ na ustalenie prędkości pojazdu w chwili zderzenia z przeszkodą[6].
Załączona dokumentacja fotograficzna pojazdu jednośladowego – Honda CBX 750 – ukazuje możliwości technicznej rejestracji obrazu ze szczególnym uwzględnieniem powstałych uszkodzeń oraz właściwy opis zdjęć.

ZAKOŃCZENIE

W tym miejscu autor pragnie pokusić się o podsumowanie tego zagadnienia, mimo że na pewno nie zostało wyczerpane, niemniej jednak zwrócono uwagę na istotne kwestie kryminalistyczno-techniczne, z którymi policjant może się spotkać na miejscu zdarzenia drogowego.
Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia można określić jako zespół powiązanych ze sobą działań o charakterze procesowym i pozaprocesowym zmierzających do wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności badanego zdarzenia i zebrania materiału dowodowego ujawnionego na miejscu zdarzenia[7]. W ramach tej czynności można, między innymi, przeprowadzić oględziny pojazdu. Dokonując oględzin motocykla, należy pamiętać o najważniejszych – zdaniem autora – elementach poprawnego postępowania, które zostały wymienione w poniższym podsumowaniu.

PODCZAS OGLĘDZIN MOTOCYKLA

Zabezpiecz miejsce zdarzenia.

Sprawdź, czy utrwalono powypadkową pozycję jednośladu na zdjęciach, na szkicu, w protokole oględzin miejsca wypadku drogowego.

Przed podniesieniem motocykla sprawdź, czy nic ci nie grozi – wycieki paliwa, stan instalacji elektrycznej (wstępnie), ostre elementy rozdzielonych części i wyposażenia, niestabilny podnóżek centralny lub boczny itp.

Wykonaj zdjęcia pojazdu z czterech stron oraz zdjęcia szczegółowe ujawnionych śladów kryminalistycznych oraz uszkodzonych podzespołów.

Wypełniając druk protokołu oględzin pojazdu jednośladowego, odnoś się do kolejnych, poszczególnych nagłówków rubryk tego dokumentu.

Szczególnej staranności przy oględzinach wymagają opony i obręcze oraz układy hamulcowe pojazdu.

Zwracaj uwagę na stan ułożyskowania główki ramy, gdyż jest to najważniejsze łożysko podwozia motocykla[8] (źle wyregulowane lub uszkodzone może powodować zachwiania równowagi, niestateczność pojazdu na zakrętach lub drgania kierownicy).

Z rozwagą i ostrożnością podchodź do kwestii jazdy próbnej. Motocykl powypadkowy jest bardzo niebezpieczny przy tej ewentualnej czynności!

Jeśli to możliwe, współpracuj na miejscu zdarzenia z biegłym.

Problemy z nazewnictwem części, uszkodzeń i śladów kryminalistycznych niweluj poprzez konsultacje z biegłym, pracownikiem serwisu motocyklowego, bardziej doświadczonym policjantem.

Nigdy nie ma dwóch takich samych zdarzeń drogowych, nigdy nie ma takich samych uszkodzeń na pojeździe. Nie działaj rutynowo. ❑

[1] J. Wierciński, A. Reza, *Wypadki drogowe. Vademecum biegłego sądowego*, Instytut Ekspertyz Sądowych 2002, s. 389–390.
[2] R. Zahorski, *Dowody w rekonstrukcji wypadku drogowego*, Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2012, s. 35–36.
[3] *Technika kryminalistyczna*, red. W. Kędzierski, tom 1, Szczytno 2007, s. 112.
[4] K. Pawelec, T. Diupero, *Rekonstrukcja wypadku i zdarzenia drogowego*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006, s. 154.
[5] A. Reza, *Nowe wzory protokołów oględzin* (część 3). *Protokół oględzin pojazdu wielośladowego*, „Paragraf na drodze" 2005, nr 8, Instytut Ekspertyz Sądowych 2005, s. 55–56.
[6] K. Pawelec, T. Diupero, *Rekonstrukcja wypadku i zdarzenia drogowego*, s. 154.
[7] *Vademecum technika kryminalistyki*, red. J. Mazepa, Wolters Kluwer Polska, 2009, s. 14.
[8] M. Pfeiffer, *Sam naprawiam motocykl*, Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, 2003, s. 89.

Summary

Examination of the two-wheeled vehicle on the example of the motorcycle CBX 750 Honda

Examination of the two-wheeled vehicle, in this case a motorcycle, is a procedural-forensic activity the aim of which is to reveal and preserve forensic traces as well as to evaluate the technical condition of the vehicle, which participated in the traffic incident. Both the survey report of the vehicle and taken photographs, which later on form a photographic documentation, create the documentary set, letting for the reconstruction of a road traffic accident, in the defined scope. The police officer conducting the vehicle examination, should both in the forensic as well as technical aspect, scrupulously and diligently, keeping safety measures, perform these activities, preserving principles of the forensic practice and in accordance with provisions of law.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

VADEMECUM POLICJANTA

WSKAZÓWKI I KOMENTARZE OPRACOWANE PRZEZ WYKŁADOWCÓW CSP

ZAKŁAD RUCHU DROGOWEGO

ROWERZYSTA POD WPŁYWEM ALKOHOLU – nowe regulacje prawne

Od 9 listopada 2013 r. obowiązują nowe przepisy dotyczące kierujących pod wpływem alkoholu pojazdami innymi niż mechaniczne. Zmiany w Kodeksie wykroczeń i Kodeksie karnym wynikają z ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1247).

W związku z tym, że w Kodeksie karnym w art. 178a uchylony został § 2, kierowanie pojazdem niemechanicznym, np. rowerem, w stanie nietrzeźwości nie jest już przestępstwem. Nie oznacza to jednak, że sprawcy tego rodzaju czynów mogą liczyć na bezkarność, ponieważ pozostają one czynami zabronionymi przez prawo. W Kodeksie wykroczeń do art. 87 dodano § 1a, zgodnie z którym zachowanie dotychczas kwalifikowane jako przestępstwo, tj. prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny po drodze publicznej, w strefie zamieszkania czy w strefie ruchu, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego – kwalifikowane będzie jako wykroczenie.

NOWE BRZMIENIE ART. 87 KODEKSU WYKROCZEŃ
§ 1. Kto, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, prowadzi pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, podlega karze aresztu albo grzywny nie niższej niż 50 złotych.
§ 1a. Tej samej karze podlega, kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka, prowadzi na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu inny pojazd niż określony w § 1.
§ 2. Kto, znajdując się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, prowadzi na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu inny pojazd niż określony w § 1, podlega karze aresztu do 14 dni albo karze grzywny.
§ 3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1 orzeka się zakaz prowadzenia pojazdów.
§ 4. W razie popełnienia wykroczenia określonego w § 1a lub 2 można orzec zakaz prowadzenia pojazdów innych niż określonych w § 1.

W przypadku skierowania sprawy do sądu za kierowanie rowerem w stanie nietrzeźwości grozi kara aresztu od 5 do 30 dni albo grzywny od 50 do 5000 zł. Natomiast osobie, która kierowała rowerem, będąc w stanie po użyciu alkoholu, grozi kara aresztu do 14 dni albo grzywny od 20 do 5000 zł. W obu przypadkach obok kary sąd może orzec środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, innych niż mechaniczne, na okres od 6 miesięcy do 3 lat.

Niezmiennie za niestosowanie się do zakazu sądowego grozi kara pozbawienia wolności do lat 3 (art. 244 Kk). Nie uległa również zmianie odpowiedzialność w przypadku spowodowania wypadku drogowego przez nietrzeźwego rowerzystę. Odpowie on za przestępstwo określone w art. 177 Kk w zw. z art. 178 Kk.

„Zmiany wprowadzone ustawą […] powodują, iż za wykroczenia określone w nowym art. 87 § la, a także dotychczasowym art. 87 § 2 Kw, dopuszczalne będzie nałożenie grzywny w drodze mandatu karnego. Tym samym, za te czyny policjanci będą uprawnieni do nakładania grzywien w drodze mandatów karnych na ogólnych zasadach.

Zważyć ponadto należy, iż znowelizowany przepis art. 87 § 3 Kw oraz dodany przepis § 4 stanowią, że za wykroczenia określone w § la i 2 sąd może orzec jedynie zakaz prowadzenia pojazdów innych niż mechaniczne, co w praktyce oznacza, że zatrzymanie prawa jazdy w takim przypadku staje się bezcelowe. W sprzeczności z dokonanymi zmianami pozostaje zatem przepis art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy – Prawo o ruchu drogowym w zakresie odnoszącym się do kierowania pojazdami innymi niż mechaniczne, który stanowi, że policjant zatrzyma prawo jazdy za pokwitowaniem w razie uzasadnionego podejrzenia, że kierujący znajduje się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu.

Komenda Główna Policji zainicjowała już prace nad zmianą rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie wysokości grzywien nakładanych w drodze mandatów karnych zmierzające do rozszerzenia katalogu naruszeń określonych w załączniku do rozporządzenia o naruszenia stypizowane w art. 87 § la i 2 Kw, a także nad zmianą przepisu art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a Prd, ograniczając jego brzmienie do kierujących pojazdami mechanicznymi. […] do czasu wprowadzenia nowych przepisów w tzw. „taryfikatorze mandatów" oraz ustawie – Prawo o ruchu drogowym należy rozważyć możliwość spowodowania, by każdorazowo w przypadku ujawnienia wykroczenia określonego w art. 87 § la Kw kierowane były sprawy do Sądu wraz z wnioskiem o orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów (innych niż mechaniczne)[…]"[1].

[1] Pismo l.dz. ER-2185/13 z dnia 6 listopada 2013 r. Pierwszego Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Krzysztofa Gajewskiego.

kom. Agnieszka Sałkowska, wykładowca

ZMIANY W PRZEPISACH DOTYCZĄCYCH UMOWY AETR

sporządzonej przez Europejską Komisję Gospodarczą Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie 1 lipca 1970 r.

Pierwotny tekst umowy AETR sporządzonej w Genewie 1 lipca 1970 r., który m.in. określa wiek kierowcy, czas prowadzenia pojazdu, przerwy, czas odpoczynku kierowcy, obowiązek montowania i używania urządzenia kontrolnego – tachografu, został w dniu 20 września 2010 r. zmieniony i ujednolicony z niektórymi uregulowaniami rozporządzenia (WE) nr 561/2006.

Nie wszystkie państwa (w tym Polska) będące stronami tej umowy przyjęły i ratyfikowały umowę w nowym brzmieniu. Warunkiem bezpośredniego stosowania umowy międzynarodowej w polskim systemie prawnym jest jej ratyfikacja i ogłoszenie w Dzienniku Ustaw. Nie możemy uznać, że umowa w zakresie objętym nowelizacją stanowi źródło prawa na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Brak wprowadzenia zmian rodzi konkretne sytuacje praktyczne dla kierujących pojazdami w ruchu międzynarodowym, gdyż w przypadku opuszczenia terytorium Polski i znajdując się na terytorium każdej innej umawiającej się strony (sygnatariusza), która ratyfikowała zmiany, kierowcy muszą się liczyć z koniecznością dostosowania do nowych regulacji prawnych zawartych w umowie. Służby kontrolne w Polsce, które sprawdzają czas pracy kierowców, stosują przepisy wydane w oświadczeniu rządowym z dnia 30 sierpnia 1999 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Umowy europejskiej dotyczącej pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy drogowe (AETR) – Dz. U. Nr 94, poz. 1087.

Wprowadzone zmiany niewiele się różnią od przepisów zawartych w rozporządzeniu (WE) 561/2006, w którym widnieje oświadczenie, że Komisja i Państwa Członkowskie dołożą wszelkich starań, aby w okresie dwóch lat od wejścia w życie rozporządzenia przepisy umowy zostały dostosowane do przepisów niniejszego rozporządzenia.

Umowa AETR została sporządzona w celach:

- rozwoju i usprawnienia międzynarodowych przewozów drogowych pasażerów i ładunków;
- zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- uregulowania niektórych warunków zatrudnienia w międzynarodowym transporcie drogowym zgodnie z zasadami Międzynarodowej Organizacji Pracy;
- wspólnego ustalenia niektórych środków zapewniających jej przestrzeganie.

Umowa AETR ma zastosowanie na terytoriach wszystkich stron sygnatariuszy przy wykonywaniu międzynarodowego przewozu drogowego pojazdem zarejestrowanym na terytorium jednej z umawiających się stron.

WYBRANE RÓŻNICE W STOSOWANIU UMOWY AETR

AETR	AETR po zmianie w 2010 r.
1. Zakres obowiązywania Zastosowanie na całej trasie pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi innymi niż Szwajcaria lub państwami będącymi stronami porozumienia o EOG albo podczas przejazdu przez takie państwo.	**1. Zakres obowiązywania** Zastosowanie na całej trasie pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi innymi niż Szwajcaria lub państwami będącymi stronami porozumienia o EOG albo podczas przejazdu przez takie państwo.
2. Odpoczynek regularny 11 h	**2. Odpoczynek regularny** 11 h
3. Odpoczynek dzielony 8 h + [ ] [ ] = 12 h min. 1 h	**3. Odpoczynek dzielony** 3 h + 9 h = 12 h co najmniej
4. Odpoczynek tygodniowy 45 h 36 h 24 h Rekompensata łącznie z okresem **8 h**.	**4. Odpoczynek tygodniowy** co najmniej 45 h nie mniej niż 24 h Rekompensata łącznie z okresem co najmniej **9 h**.

AETR	AETR po zmianie w 2010 r.
5. Załogi pojazdów Na **30 h** każdy z kierowców minimum **8 h** odpoczynku.	**5. Załogi pojazdów** Na **30 h** każdy z kierowców co najmniej **9 h** odpoczynku.
6. Przerwa 45 min → lub 30 min → + 15 min → lub 15 min → + 15 min → + 15 min Przy podziale przerw każda z części powinna wynosić co najmniej 15 min.	**6. Przerwa** 45 min → lub 15 min → + 30 min Przy podziale przerw pierwsza część powinna wynosić co najmniej 15 min, a druga co najmniej 30 min.
7. Podróż promem, pociągiem – przerwanie dziennego okresu odpoczynku prom — max 1 h — postój na lądzie **Odpoczynek wydłuża się o 2 h** ▪ nie jest dokładnie wyjaśnione, od jakiej wartości przyjmować wydłużenie od 9 h (odpoczynek skrócony) czy od 11 h (odpoczynek regularny). Biorąc pod uwagę przepisy rozporządzenia 561/2006 oraz nowelizację umowy AETR, należy przyjąć, iż przerwany w ten sposób odpoczynek musi mieć wymiar odpoczynku dziennego regularnego, tj. 11 h.	**7. Podróż promem, pociągiem – przerwanie regularnego dziennego okresu odpoczynku** prom — postój na lądzie **Odpoczynek przerywany:** ▪ tylko regularny (11 h), 2 razy i łącznie nie może przekraczać 1 h.
8. Odpoczynek dzienny skrócony Trzy razy w tygodniu do dziewięciu godzin **3 x 9 h**.	**8. Odpoczynek dzienny skrócony** Co najmniej **9 h**, ale krócej niż **11 h**, najwyżej trzy razy pomiędzy dwoma tygodniowymi okresami regularnego odpoczynku.
9. Rekompensata za odpoczynek dzienny skrócony Godziny ze skróceń muszą być odebrane do końca 2 tygodnia następującego po tygodniu, w którym dokonano skrótów.	**9. Rekompensata za odpoczynek dzienny skrócony** Nie zostało określone, czyli kierowca nie musi odbierać godzin ze skrótu.
10. Okres podlegający kontroli Z bieżącego tygodnia i za ostatni dzień tygodnia poprzedzającego, w którym był prowadzony pojazd.	**10. Okres podlegający kontroli** Tachograf analogowy – kontrola: bieżący tydzień oraz wykresówki używane z poprzednich 15 dni kalendarzowych. Tachograf cyfrowy – kontrola: bieżący dzień oraz poprzednie 28 dni kalendarzowych.

Bibliografia

Oświadczenie rządowe z dnia 30 sierpnia 1999 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Umowy europejskiej dotyczącej pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy drogowe (AETR), sporządzonej w Genewie dnia 1 lipca 1970 r., oraz ogłoszenie jednolitego tekstu tej umowy (Dz. U. Nr 94, poz. 1087).

Rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz.U.UE.L. Nr 102, poz. 1, z późn. zm.).

Ustawa z 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. Nr 39, poz. 443, z późn. zm.).

nadkom. Andrzej Przekaziński, starszy wykładowca
podkom. Mariusz Jackowski, młodszy wykładowca

AUKCJA ELEKTRONICZNA

Anna Baranowska
kierownik
Zespołu Zamówień Publicznych i Funduszy Pomocowych CSP

Aukcja elektroniczna pojawiła się w ustawie Prawo zamówień publicznych w maju 2006 r. Żaden z przepisów ustawy nie definiuje jej pojęcia. Jest fakultatywną dogrywką w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonych w formie „tradycyjnej", zwanej także papierową.

Aukcja elektroniczna w Centrum Szkolenia Policji prowadzona jest na bezpłatnej platformie aukcyjnej Urzędu Zamówień Publicznych, która zapewnia odpowiednie bezpieczeństwo transakcji oraz zgodność aukcji z ustawą.
Wymagania techniczne urządzeń informatycznych w przypadku korzystania z platformy aukcyjnej Urzędu Zamówień Publicznych:

1. Do obsługi systemu niezbędny jest dowolny komputer klasy PC z systemem operacyjnym Windows lub Linux oraz dostępem do sieci Internet. Administrator gwarantuje w pełni prawidłową współpracę z przeglądarkami:
   – Mozilla Firefox w wersji 2.0 lub wyższej,
   – Opera w wersji 9.0 lub wyższej,
   – Google Chrome w wersji 3.0 lub wyższej.
2. Ze względu na brak kompatybilności przeglądarki Internet Explorer ze standardami przyjętymi w systemie aukcyjnym (powszechnie wykorzystywanymi w Internecie) oraz pojawiające się problemy związane z bezpieczeństwem, nie zaleca się korzystania z tej aplikacji podczas użytkowania Portalu Aukcji.
3. Z uwagi na fakt, że postąpienia, które wykonawcy są zobligowani podpisać elektronicznie, są generowane w postaci dokumentu PDF (Portable Document Format), wykonawcy biorący udział w aukcji elektronicznej winni dysponować oprogramowaniem umożliwiającym odczytywanie plików w ww. formacie. Oprogramowanie takie wykonawcy mogą pobrać bezpłatnie ze strony internetowej http://get.adobe.com/reader/.
4. Wykonawca chcący składać oferty w toku aukcji elektronicznej musi dysponować urządzeniami technicznymi oraz oprogramowaniem służącymi do obsługi podpisu elektronicznego.
5. Wykonawcy składający postąpienia są obowiązani podpisywać oferty składane w toku aukcji (postąpienia) za pomocą oprogramowania dostarczanego przez wystawcę podpisu elektronicznego – struktura generowanych przez platformę ofert nie pozwala na podpisywanie ich bezpośrednio z poziomu programu Adobe Reader.
6. Oferty winny być podpisane w formacie Xades – tylko dokumenty z takim podpisem będą przyjęte przez platformę aukcyjną jako prawidłowe. Dokumenty mogą być podpisane zarówno podpisem wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Celem uniknięcia problemów w toku aukcji wykonawcy winni wprowadzić odpowiednie ustawienia do oprogramowania obsługującego składanie przez nich podpisu elektronicznego jeszcze przed rozpoczęciem aukcji elektronicznej.
7. Oferty generowane przez system aukcyjny nie umożliwiają wprowadzenia podpisu elektronicznego przy użyciu funkcji programu Adobe Reader (funkcja wykorzystywana m.in. w podpisywaniu deklaracji podatkowych). Opatrzenie oferty podpisem elektronicznym wymaga posłużenia się oprogramowaniem dostarczonym przez wystawcę podpisu elektronicznego (centrum certyfikacji).

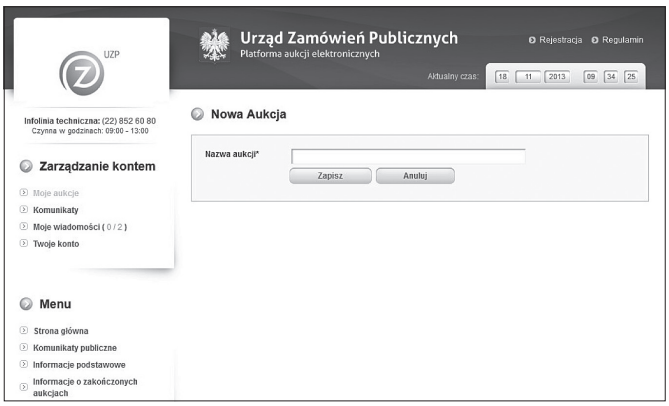

Zasady organizowania i przeprowadzenia aukcji elektronicznej są określone w art. 91 a–c ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 907, z późn. zm.). Zgodnie z art. 91a przywołanej ustawy, jeżeli postępowanie jest prowadzone w trybie przetargu nieograniczonego, ograni-

czonego lub negocjacji z ogłoszeniem, a aukcja elektroniczna przewidziana była w ogłoszeniu o zamówieniu, zamawiający po dokonaniu badania i oceny ofert w celu wyboru najkorzystniejszej oferty może ją przeprowadzić. Warunkiem jest złożenie co najmniej trzech ofert niepodlegających odrzuceniu. Zamawiający może stosować aukcję elektroniczną w postępowaniach, których przedmiotem zamówienia są dostawy, usługi i roboty budowlane.

Aukcji elektronicznej nie stosuje się do zamówień w zakresie działalności twórczej lub naukowej, a także w przypadku zamówień, w których cena nie jest ceną ryczałtową. Ze względu na charakter aukcji elektronicznej, w jej zastosowaniu nie ma ograniczeń kwotowych. Kryteriami oceny ofert w toku aukcji elektronicznej są wyłącznie kryteria umożliwiające automatyczną ocenę oferty bez ingerencji zamawiającego, wskazane w specyfikacji istotnych warunków zamówienia, na podstawie których dokonano oceny ofert w wersji papierowej. Oznacza to, że w aukcji elektronicznej kryteriów oceny ofert nie można zmienić.

Nie można także zmienić algorytmu punktacji oceny ofert (wzoru, według którego ofertom przyznawane były punkty). Kryteriami umożliwiającymi automatyczną (systemową) punktację ofert mogą być np.: cena, termin realizacji zamówienia, okres gwarancji czy czas reakcji na awarię.

Aukcję otwiera się w terminie określonym w zaproszeniu. Poziomem wyjściowym są dla każdego wykonawcy punkty uzyskane w pisemnej części postępowania. W toku aukcji wykonawcy składają kolejne, korzystniejsze postąpienia, poprawiając swoje oferty i uzyskując wyższą punktację (jeśli jedynym kryterium jest cena, to im niższą cenę zaproponuje wykonawca, tym bardziej zwiększają się jego szanse na zdobycie najwyższej liczby punktów), a tym samym zamawiający zwiększa swój zysk.

W toku aukcji elektronicznej każdemu wykonawcy biorącemu w niej udział na bieżąco przekazywana jest informacja o pozycji złożonej przez niego oferty i otrzymanej punktacji oraz o punktacji najkorzystniejszej oferty. Każdy z wykonawców zaczyna aukcję od liczby punktów, którą uzyskała jego oferta w wersji papierowej.

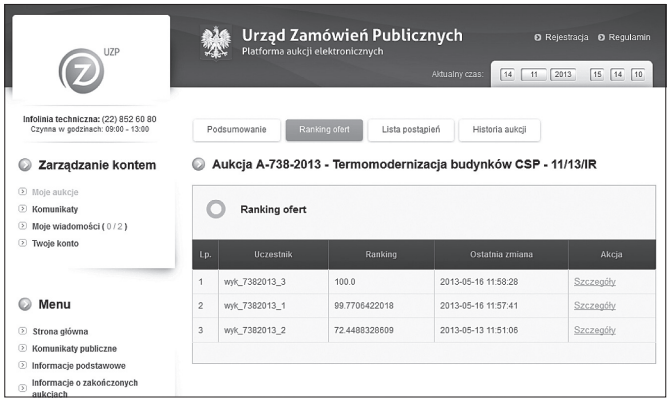

Postąpienia składane w toku aukcji muszą być opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu.

Prawidłowe korzystanie z tego systemu przyczynia się do uzyskania znaczących oszczędności w wydatkowaniu środków publicznych, a także poprawia przejrzystość i jawność procedur.

Przykładowe aukcje elektroniczne przeprowadzone przez Zespół Zamówień Publicznych i Funduszy Pomocowych w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie:

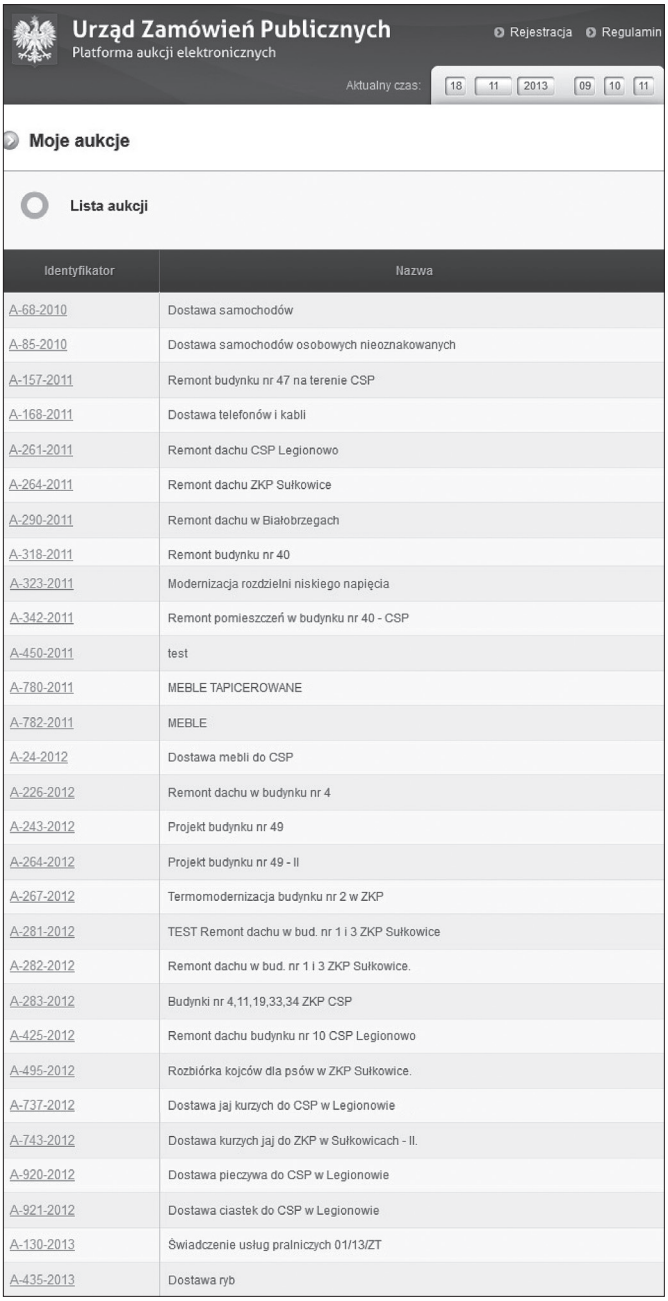

Identyfikator	Nazwa
A-68-2010	Dostawa samochodów
A-85-2010	Dostawa samochodów osobowych nieoznakowanych
A-157-2011	Remont budynku nr 47 na terenie CSP
A-168-2011	Dostawa telefonów i kabli
A-261-2011	Remont dachu CSP Legionowo
A-264-2011	Remont dachu ZKP Sułkowice
A-290-2011	Remont dachu w Białobrzegach
A-318-2011	Remont budynku nr 40
A-323-2011	Modernizacja rozdzielni niskiego napięcia
A-342-2011	Remont pomieszczeń w budynku nr 40 - CSP
A-450-2011	test
A-780-2011	MEBLE TAPICEROWANE
A-782-2011	MEBLE
A-24-2012	Dostawa mebli do CSP
A-226-2012	Remont dachu w budynku nr 4
A-243-2012	Projekt budynku nr 49
A-264-2012	Projekt budynku nr 49 - II
A-267-2012	Termomodernizacja budynku nr 2 w ZKP
A-281-2012	TEST Remont dachu w bud. nr 1 i 3 ZKP Sułkowice
A-282-2012	Remont dachu w bud. nr 1 i 3 ZKP Sułkowice.
A-283-2012	Budynki nr 4,11,19,33,34 ZKP CSP
A-425-2012	Remont dachu budynku nr 10 CSP Legionowo
A-495-2012	Rozbiórka kojców dla psów w ZKP Sułkowice.
A-737-2012	Dostawa jaj kurzych do CSP w Legionowie
A-743-2012	Dostawa kurzych jaj do ZKP w Sułkowicach - II.
A-920-2012	Dostawa pieczywa do CSP w Legionowie
A-921-2012	Dostawa ciastek do CSP w Legionowie
A-130-2013	Świadczenie usług pralniczych 01/13/ZT
A-435-2013	Dostawa ryb

Bibliografia

M. Szymczak, *Aukcja elektroniczna. Praktyczny poradnik dla użytkowników Platformy Aukcji Elektronicznej*, Urząd Zamówień Publicznych, Warszawa 2009.

Summary

Electronic auction

Electronic auction – a type of an extra time in the proceedings of providing public contract, possible to apply in case of the implementation of proceedings in an open tender, the limited tender or negotiations with the announcement.

Principles of the implementation of an auction are provided by regulations of Art. 91a-91c of the act from 29 January 2004 Public contract law. It can be applied, provided it was stated in the announcement about the order and at least three offers, which are not subjected to rejection, were submitted. It is run on the electronic platform, and contractors, who submitted offers in proceedings, can submit more advantageous offers for an ordering subject from those stated in the offer submitted earlier.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

HUMAN RIGHTS AND POLICE ETHICS

SPRAWOZDANIE

z uczestnictwa w kursie CEPOL nr 62/2013 pt. „Human Rights and Police Ethics"

podinsp. Kamila Zimoń
ekspert Wydziału Analiz i Nadzoru
Biura Spraw Wewnętrznych KGP

W dniach 24–28 czerwca 2013 r. uczestniczyłam w kursie „Human Rights and Police Ethics", który został zorganizowany przez Europejską Akademię Policyjna CEPOL w Portugalii. W przedsięwzięciu uczestniczyło 29 przedstawicieli policji z 22 europejskich krajów (Polski, Portugalii, Hiszpanii, Szwecji, Danii, Szwajcarii, Norwegii, Finlandii, Irlandii, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Litwy, Łotwy, Węgier, Rumunii, Bułgarii, Cypru, Grecji, Estonii, Belgii, Czech, Włoch). Zajęcia miały charakter wykładów oraz warsztatów.

W dniu 24 czerwca w godzinach popołudniowych przywitano uczestników oraz przedstawiono program. Każdy uczestnik przedstawił się, omówił przebieg swojej służby, wykonywane zadania, swoje zainteresowania oraz oczekiwania względem kursu. Kolejnego dnia kursu zajęcia rozpoczęto prezentacją szefa szkoły policyjnej – Manuela Silvy, który przedstawił zagadnienia z zakresu praw człowieka i etyki policyjnej obowiązujące w Portugalii. Omówił podstawy prawne, w tym niektóre kwestie dotyczące postępowań skargowych w oparciu o tzw. żółtą książkę (*yellow book*), która jest prowadzona na podstawie rezolucji Rady Ministrów we wszystkich służbach publicznych. Prelegent wskazał, że specyfiką w policji portugalskiej jest to, że przepisy dyscyplinarne dotyczą również policjantów przebywających na emeryturze (np. istnieje możliwość wymierzenia kary dyscyplinarnej, w tym np. zdegradowanie w stopniu). Następnie przedstawił portugalski *Plan zapobiegania korupcji*. Prezentując możliwości kontroli działalności policji, prelegent wymienił kontrolę zewnętrzną prowadzoną przez Generalną Inspekcję Wewnętrzną, która podlega bezpośrednio MSW (w każdej sprawie ma uprawnienie wglądu do dokumentów); kontrolę wewnętrzną prowadzoną przez Inspekcję Spraw Wewnętrznych (która dokonuje szybkich ewaluacji – m.in. w ciągu 3 dni od zdarzenia oceny zasadności użycia broni palnej przez funkcjonariusza). M. Silva omówił również kwestie holistycznego podejścia do interwencji policyjnych, wskazując m.in. na perspektywę integralności każdego poziomu interwencji, i zaznaczył, że podstawą powinna być normalna sytuacja bezpieczeństwa wytworzona w ramach policji środowiskowej, natomiast pierwszym poziomem policyjnego działania zawsze powinno być zapobieganie.

Kolejnym prelegentem był Robert Sumi ze Słowenii, który wygłosił wykład pt: „Integrity, Ethics and Human Rights" (*Integralność, etyka i prawa człowieka*). Na początku wskazał, że w celu wzmacniania policyjnej integralności niezbędne są szkolenia, m.in.: specjalistyczne treningi dotyczące umiejętności społecznych (*teambuilding*), specjalny osobny przedmiot z zakresu etyki zawodowej oraz pozytywne działania służące wzmacnianiu dobrze pojętej solidarności. Trening powinien obejmować: etykę i moralność; integralność; „prowadzenie" innych poprzez dawanie osobistego przykładu; obowiązki lidera; odpowiedzialność przed społeczeństwem; kodeks etyczny, policyjny kodeks milczenia (*blue code of silence*); natomiast metody powinny opierać się na analizowaniu przypadków (*case study)* oraz warsztatach. W kwestii pojęcia integralności prelegent wskazał, że nie ma uniwersalnej definicji, natomiast w kontekście służby w policji należy przyjąć, że jest to spójność pomiędzy słowami i czynami; zachowania moralne (brak zachowań nieetycznych), zestawienie różnych cnót (np. uczciwość, rzetelność). Następnie prelegent zaprezentował wykres dotyczący integralności i przywództwa. Przedstawił wizję organizacji i wartości, które tylko dzięki integralności mogą być realizowane w codziennej służbie. Jeżeli zabraknie integralności w instytucji, to nie będzie możliwe wdrożenie wielu decyzji, strategii, dyrektyw. Brak integralności tworzy tzw. podwójne standardy i rozrzuconą odpowiedzialność. Prelegent wskazał, że integralność jest kamieniem milowym dobrego przywództwa.

Przywództwo służebne (*Servant Leadership*) wymienione zostało jako jeden z typów przywództwa etycznego opartego na: integralności lidera i moralnego zachowania, dbaniu o potrzeby pracowników, dbaniu o moralny rozwój pracowników, dbałości o społeczność (wg R. Greenlaf, *The servant as a Leader*). Cechy przywództwa transformacyjnego (na pierwszym miejscu służenie, później przywództwo; koncentrowanie się na potrzebach pracowników i ich osobistym lub moralnym rozwoju, *Graham 1991*); najpierw troska o innych, w drugiej kolejności o siebie. Następnie prelegent zaprezentował badania przeprowadzone w 2010 r. w policji słoweńskiej na temat wpływu stylu zarządzania na integralność na trzech poziomach

(centralnym, regionalnym, lokalnym). Respondenci mieli wybrać tylko jednego przełożonego lidera i ocenić jego/jej styl zarządzania. Z wyników badań wynika m.in., że integralność szefa wpływa na jego styl zarządzania; troska o ludzi powinna zostać zwiększona, w szczególności na najniższym poziomie lokalnym funkcjonowania policji.

Kolejnym tematem była analiza strategicznych dokumentów dotyczących ochrony praw człowieka. Zaprezentowano międzynarodowe konwencje i umowy międzynarodowe (ONZ, Rada Europy, UE).

Dużym zainteresowaniem cieszyła się praca w grupach, podczas której uczestnicy kursu dyskutowali i przedstawiali własne oceny prezentowanych zdarzeń. Odbyła się również projekcja krótkich filmów dotyczących interwencji policyjnych, a następnie dyskusja na temat zachowania policjantów pod kątem przestrzegania praw człowieka.

Kolejną prelegentką była Anita Wieman, która zaprezentowała tematykę dotyczącą praw człowieka i etyki policyjnej w Holandii. Podczas swojego wystąpienia omówiła projekt EDPOL – European Diversity In Policing (Europejska różnorodność w Policji), realizowany w kilku krajach europejskich (Holandii, Austrii, Niemczech, Albanii, Rumunii, Irlandii, Wielkiej Brytanii, Belgii, Hiszpanii, Czechach, Norwegii), współfinansowany przez UE, którego jest menadżerką. Główne cele projektu to: promocja przestrzegania podstawowych praw człowieka; zwalczanie dyskryminacji, rasizmu, ksenofobii, antysemityzmu, romanofobii i islamofobii; walka z homofobią – poprzez wzmacnianie zrozumienia i tolerancji; wymiana wiedzy – promowanie sieci wymiany. Projekt jest skoncentrowany na dwóch głównych obszarach: do wewnątrz, tj. kadry wyższego i średniego szczebla; kadry zarządzającej zasobami ludzkimi; systemu edukacji; pracowników oraz na zewnątrz, co wiąże się z wdrażaniem umiejętności ponadkulturowych na poziomie operacyjnym – jako istotnym elementem do osiągnięcia efektywnej i pragmatycznej policji. Prelegentka podkreśliła, że obecnie tendencją w Europie w ramach zarządzania różnorodnością jest umundurowanie policjanta bez widocznych symboli religijnych, etnicznych etc.

Na uwagę zasługuje fakt, że w ramach projektu EDPOL prowadzone są treningi samoświadomości w celu wywołania własnej refleksji i świadomości na temat różnorodności na świecie. Osoby uczestniczące w kursie zadają sobie pytania: dlaczego myślą w dany sposób? co wpłynęło na ich uprzedzenia? Uświadamiają sobie fakt, że każdy ma uprzedzenia, ważne natomiast jest to, aby być tego świadomym. Według tzw. kanadyjskiej góry lodowej modelu kultury – w części widocznej występuje działanie (tj. ok. 10% całej góry lodowej); w części niewidocznej – na pierwszym poziomie – myślenie, a na najgłębszym – uczucia. Ten model pomaga lepiej zrozumieć kulturę i odkodować pewne zachowania. Głównym celem tego programu jest otrzymanie przez społeczność lepszej obsługi policyjnej, zredukowanie napięcia pomiędzy służbami porządku publicznego a specyficznymi zagrożonymi grupami oraz zapewnienie stosowania litery i ducha prawa. Grupą docelową szkolenia są kolejno: policja jako organizacja, społeczność, poszczególni policjanci, każda osoba. Prelegentka przedstawiła przykładowe testy i pytania w ramach treningów samoświadomości. Następnie zaprezentowała najczęściej spotykane dylematy dotyczące zachowania policjanta w określonych sytuacjach (zmaganie się z kwestiami różnorodności, takimi jak m.in.: homoseksualizm, preferencje polityczne, religia, pochodzenie etniczne). Prelegentka przypomniała fakt, że społeczeństwo wciąż się zmienia, a policja z racji swoich zadań jest ściśle z nim połączona, zatem powinna szanować, akceptować innych oraz być wrażliwa na kwestie różnorodności. Kolejnym aspektem prezentacji był pokaz filmu oraz dyskusja na temat zachowania policjantów wobec nielegalnych imigrantów. Jeden z przykładów ćwiczenia pt.: „Bądź połączony ze społeczeństwem":

Jako funkcjonariusz policji otrzymujesz informację o grupie nielegalnych imigrantów będących ofiarami kilku poważnych przestępstw. Jedna z tych ofiar była poważnie postrzelona; kobieta została zgwałcona, a w kilku przypadkach wystąpiły oznaki przemocy domowej. Te wszystkie ofiary były zbyt wystraszone, aby pójść na policję i zawiadomić o tych przestępstwach, gdyż obawiały się aresztowania za nielegalny pobyt. Jakbyś się zachował?

Kolejno zostały omówione kwestie związane z relatywizmem i pluralizmem kulturowym oraz uniwersalizmem.

Dużą aktywność uczestników kursu wzbudziła dyskusja związana z orzeczeniami wydanymi przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu (sprawa Gäfgen v. Germany; Lautsi v. Italy i inne). Dyskutowano nad dylematem stosowania tortur w celu ratowania życia – w obliczu tzw. tykającej bomby. Zgodnie z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka zakaz stosowania tortur jest bezwzględny i nie podlega żadnym wyjątkom. Zakaz ten ma charakter absolutny i wyklucza tortury, nieludzkie lub poniżające traktowanie albo kary. Trybunał zaznaczył, że już sama groźba zastosowania tortur, która jest wystarczająco realna do spełnienia, będzie niezgodna z Konwencją. W sprawie Gäfgen groźby kierowane pod jego adresem były wystarczająco realne i gwałtowne, by uznać je za sprzeczne z art. 3 Konwencji. Ustalono, że groźby te stosował oficer policji w toku wykonywania obowiązków służbowych i w celu zmuszenia zatrzymanego do zeznań. Trybunał podkreślił, że w świetle całkowitego zakazu stosowania tortur – niezależnie od zachowania danej osoby, a nawet w obliczu powszechnego niebezpieczeństwa zagrażającemu istnieniu narodu, a zatem i konkretnej osoby – żadne okoliczności nie usprawiedliwiają uzyskania zeznań przy wykorzystaniu zabronionych metod, choćby miało to na celu uratowanie czyjegoś życia. Gdyby doszło do realizacji gróźb, można by mówić o torturach. Natomiast przesłuchanie trwało dziesięć minut i, jak ustalono w trakcie postępowania karnego przeciw policjantom, przebiegało w nerwowej atmosferze, a funkcjonariusze policji byli przekonani, że mają jedynie kilka godzin, by uratować życie konkretnej osoby. Trybunał uznał, że w toku śledztwa zatrzymany został poddany nieludzkiemu traktowaniu zabronionemu przez art. 3 Konwencji. Jednak analiza całości stanu faktycznego sprawiła, że Trybunał uznał kroki poczynione przez niemieckie sądy za wystarczającą rekompensatę za traktowanie sprzeczne z art. 3. Sąd uznał oskarżonych funkcjonariuszy policji za winnych stosowania niedozwolonego przymusu, natomiast w trakcie procesu karnego przeciwko skarżącemu sąd zdecydował, że ze względu na groźby, jego wyjaśnienia nie mogły być wykorzystane jako dowód w sprawie.

W dalszej części kursu uczestnicy debatowali również nad kwestią obecności symboli religijnych w miejscach publicznych, w tym również w komendach policji. W konkluzji wskazano na możliwy negatywny wpływ takich symboli i wywołanie poczucia wykluczenia osób, w szczególności w społeczeństwach zróżnicowanych kulturowo, światopoglądowo i religijnie. Konsekwencje psychologiczne wpływu symboli dominującej kultury i religii zbadali naukowcy z zespołu Michaela T. Schmitta z Uniwersytetu Simona Frasera w Kanadzie. Wykazali oni istotny i zróżnicowany wpływ takich symboli na funkcjonowanie psychiczne człowieka, w tym m.in. na nastrój, poczu-

cie własnej wartości i integrację – u chrześcijan, wyznawców innych religii i ateistów. Zatem należy stwierdzić, że miejsca publiczne, w szczególności mające służyć całemu społeczeństwu, które jest zróżnicowane, będą sprzyjające wówczas, gdy pozostaną neutralne.

Następnie odbyła się praca w grupach, która została zakończona interesującą dyskusją na temat faktycznych zdarzeń, w których doszło do złamania praw człowieka.

Najciekawszą częścią kursu były warsztaty prowadzone w formie pracy w grupach, której efekty były następnie prezentowane przez lidera danej grupy. Jedna z grup prezentowała przypadki łamania praw człowieka i etyki policyjnej, które faktycznie miały miejsce, druga natomiast omówiła pozytywne zachowania policjantów, które pokazały poszanowanie praw człowieka i postępowania zgodne z etyką zawodową. Omówiono sprawy z różnych krajów, a następnie określono przyczyny nadużyć i możliwości ich zapobiegania takim zdarzeniom. Poniżej prezentuję najciekawsze sprawy.

- Po meczu piłki nożnej w Rzymie został zadźgany mężczyzna. Następnie policjant zaczął bić przechodnia, którego podejrzewał o dokonanie tego czynu, został jednak powstrzymany przez jego kolegów. Całe zdarzenie zostało sfilmowane i opublikowane. Policjantowi przedstawiono zarzuty dotyczące nadużycia władzy i nieludzkiego traktowania.
- Po procesie skazani nie byli przewożeni do więzienia, ale zamiast tego przetrzymywano ich w policyjnych izbach zatrzymań dłużej niż 4 miesiące. Skazani uciekli z policyjnego aresztu, zostali następnie schwytani i osądzeni. Sąd uznał ich za niewinnych z powodu naruszenia praw człowieka (omówiono art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka dotyczący tortur oraz innego nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania).
- Kolejna omawiana sprawa dotyczyła przedłużenia czasu policyjnego zatrzymania. W Bułgarii maksymalny czas zatrzymania to 24 godziny. Czasami policjanci naruszają prawo dotyczące zatrzymania w celu dokończenia niezbędnych czynności śledztwa. W związku z tym podejrzany po 24 godzinach zatrzymania był przenoszony do innej komendy policji i czas zatrzymania biegł od początku. Taka praktyka była powtarzana kilka razy, gdyż Kodeks karny w Bułgarii tego nie zabrania.
- Policjanci zatrzymali samochód, w którym siedziało dwóch młodych mężczyzn. Jeden z nich zaczął używać obraźliwych słów wobec policji. Trzech policjantów uderzyło tego mężczyznę, a ośmiu funkcjonariuszy było obecnych i obserwowało to zdarzenie. Osoba cywilna sfilmowała całe zdarzenie i opublikowała w internecie. Wszyscy funkcjonariusze ponieśli konsekwencje karne i dyscyplinarne.
- Jeden z omawianych przypadków dotyczył nadużycia władzy przez szefa wobec. W Niemczech szef komendy Policji próbował dokonać zgwałcenia kobiety odbywającej praktyki w tej jednostce policji. Kobieta zgłosiła to opiekunowi w Akademii, który doradził jej, aby nikomu o tym nie mówiła, gdyż może jej to w przyszłości zaszkodzić w karierze. Opiekun i szef policji znali się osobiście. W rezultacie kobieta nigdzie nie zgłosiła tego zdarzenia. Po 30 latach od tego incydentu nadal to rozpamiętywała. Naruszone zostało jej prawo do godności, równości i sprawiedliwości.

  Do przyczyn tego rodzaju nadużyć zaliczono: nieszczelność/brak przestrzegania kodeksu etycznego, męskie stereotypowe postrzeganie kobiet (z punktu widzenia kultury policyjnej takie postrzeganie i nadużycie nie jest traktowane jako rzeczywisty problem); bezkarność – kiedy sprawcy nie są ukarani, takie zachowania mogą się powtarzać i przybierać na sile. Odpowiedź na takie nadużycia władzy: zapobieganie zgłoszeniu zdarzenia, rozliczanie; potrzeba wprowadzenia polityki w sprawie postępowania w takich przypadkach oraz dotyczącej relacji przełożony(-a) – podwładny(-a); potrzeba wprowadzania włączania równości płci do głównego nurtu kultury organizacyjnej w Policji (*gender mainstreaming*); potrzeba ustanowienia specjalnej osoby do przyjmowania takich skarg; wspieranie ofiar, np. poprzez wpierającą grupę policjantek, także asystowanie podczas składania skargi; lepsza edukacja w sprawach płci społeczno-kulturowej (*gender*[1]) oraz praw człowieka (w szczególności: prawa do godności, równości, sprawiedliwości); wyzwanie dla kultury policyjnej – zmiana stereotypowego postrzegania kobiet w policji; stopniowe dążenie do zbalansowanego zatrudnienia kobiet i mężczyzn (50/50); działania mające na celu tzw. pozytywną dyskryminację kobiet.

W podsumowaniu warsztatów określono główne przyczyny naruszeń praw człowieka przez policjantów. Zaliczono do nich m.in.: niewystarczającą edukację i brak właściwych treningów z zakresu przestrzegania praw człowieka i właściwego zachowania w trudnych sytuacjach; brak umiejętności samokontroli w sytuacjach stresowych (wynikający z niewystarczających treningów psychologicznych i etycznych); niewydolność systemu sądowniczego i policyjnego; brak reakcji przełożonych; socjalne i finansowe braki kadrowe; brak profesjonalnego podejścia; konformistyczne zachowania grupowe (niektórzy biją, pozostali obserwują); brak lidera w grupie (nikt nie bierze odpowiedzialności); brak kultury powiedzenia „stop" do kolegów – lojalność koleżeńska nie usprawiedliwia braku reakcji!

W ramach warsztatów wskazano, że policjanci wykazujący zrozumienie dla praw i wolności człowieka mają pozytywne nastawienie i lepiej wypełniają swoje zadania. Na przykład myślenie w stylu „ludzie protestują, bo mają tego prawo, ale jako policjant mogę się obawiać, że ktoś może zostać potrącony przez samochód podczas realizacji przysługującego im prawa do wolności słowa i dlatego idę na ulicę razem z nimi, by ich chronić".

Jednym z przykładów tzw. zewnętrznego naruszenia praw człowieka mogą być pojawiające się przeszkody do urzeczywistnienia prawa do wolności słowa przez przeciwników i zwolenników różnych idei. Prawo do niebycia dyskryminowanym ma na celu wprowadzanie rozwiązań sprzyjających pogodzeniu wyrażania różnorodnych opinii, haseł, manifestacji, a zadaniem policji jest czuwanie nad pokojowym przebiegiem zgromadzeń. Przykładem tzw. wewnętrznego łamania praw człowieka było naruszenie przez policję prawa do wolności poprzez bezprawne zatrzymanie. Przypomniano również o prawie do niebycia dyskryminowanym przez policję.

Do głównych przyczyn naruszenia praw człowieka zaliczono ponadto: ignorancję, postawę typu; „nie obchodzi mnie to", strach, niezaakceptowanie różnorodności, kierowanie się „wartościami" opartymi na pieniądzach, chciwości, korupcji, myślenie typu: „niektórzy ludzie stają ofiarami, gdyż niewłaściwie się zachowują", religie, ekstremizmy, pragnienie władzy nad innymi, oburzenie, tzw. przymykanie oka przez policję i rząd, przyzwyczajenie się do pewnych zjawisk i niereagowanie.

Propozycje „uzdrowienia": kontynuacja edukacji zawodowej; efektywne zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej; lepsza koordynacja pomiędzy właściwymi władzami; promocja najlepszych praktyk; tworzenie zrównoważonego prawa; nadzorowanie każdej procedury zatrzymania; wprowadzenie rozwiązań wspierających codzienną policyjną służbę.

Jak unikać takich naruszeń?
Jak minimalizować ryzyko naruszeń praw człowieka?

- dobry i adekwatny trening psychologiczny;
- ustanowienie kultury profesjonalizmu – kontrolowanie własnych emocji w trudnych sytuacjach;
- jasne przywództwo – wzięcie odpowiedzialności;
- zastanowienie się nad własnym zachowaniem (indywidualnie oraz w grupie, tj. z osobami, które były z Tobą podczas sytuacji trudnej);
- świadomość rozliczania za zachowanie (pod kątem zgodności z prawem, etyką);
- prowadzenie nadzoru, obserwacji oraz wzmożenie procedur kontrolnych;
- stworzenie nowej bazy danych, która bezpośrednio informowałaby nadzorującego o czasie rozpoczęcia i zakończenia zatrzymania policyjnego;
- wykrywanie przyczyn niewłaściwych praktyk i ich eliminowanie.

Jak policja może zapobiegać naruszeniom praw człowieka?

1. Biorąc pod uwagę swoje działania skierowane do społeczeństwa (podnoszenie świadomości, szkolenia, odpowiednie zastosowanie przepisów):
   – prawo do wolności słowa: zarządzanie konfliktami, negocjowanie, zarządzanie przestrzenią publiczną,
   – zarządzanie różnorodnością w celu zapobiegania dyskryminacji: policja powinna odzwierciedlać społeczeństwo, powinna być świadoma różnic, powinny funkcjonować specjalne komórki do badania niektórych rodzajów przestępstw z nienawiści, dostępność tłumaczy, policjantów posługujących się danym językiem.
2. Poprzez podejście proaktywne i represyjne:
   – komisje etyki,
   – rekrutację – weryfikację – ewaluację – promocję,
   – ochronę prywatności osób: środki ochrony danych, systemy informatyczne,
   – szkolenia: podnoszenie świadomości, odgrywanie ról, scenariusze,
   – ustawodawstwo, kodeksy etyki, deontologię[1],
   – środki dyscyplinarne.

Jak możemy wykorzystać nowe technologie (e-learning, media społecznościowe itp.), jako narzędzia pracy policji w tej dziedzinie?

- Quizy on-line z zastosowaniem dylematów etycznych, używanie Twittera, wiadomości na tablicach, forum w sieci intranet, gdzie policjanci mogą zadawać pytania deontologiczne, badania on-line (za pośrednictwem Facebooka), zdjęcia z telefonów wysłane do policji poprzez Twittera w celu udowodnienia uchybień – w ramach prowadzonych dochodzeń na podstawie tych zdjęć, system ochrony prywatności danych, rejestr dodatkowej pracy policjantów, rejestr otrzymanych prezentów (w celu uniknięcia konfliktu interesów), spowodowanie, aby informacje na temat praw człowieka były dostępne w intranecie.
- Wpływ nowych technologii na nadużycia i łamanie praw człowieka przez policjantów: efekt czynnika powstrzymującego, odstraszającego; uczestnictwo mediów w ujawnianiu prawdy; obywatele obserwują policję; kamery są powszechnie dostępne; nagrania dostarczają prawdziwych informacji mediom; najważniejsze informacje dotyczące zdarzenia powinny zostać ujawnione mediom (mówienie prawdy jest ważne, aby zapewnić zaufanie społeczeństwa do policji); należy zwracać uwagę na możliwości szybkiego przekazania informacji związane z używaniem Facebooka i Twittera.

Na zakończenie dokonano ewaluacji kursu. Uczestnicy byli zgodni, że tematyka kursu została adekwatnie dobrana, a wykładowcy wykazali się profesjonalizmem. Tego rodzaju seminaria sprzyjają cennej wymianie doświadczeń i ujawnianiu uniwersalnych dylematów mogących się pojawić podczas codziennej policyjnej służby. Podnoszenie kwalifikacji i wrażliwości na kwestie praw człowieka powinno się odbywać w toku całej służby policjantów i policjantek, gdyż tylko duża świadomość, wiedza i umiejętności kontrolowania emocji umożliwią właściwe zachowanie policjantów w trudnych sytuacjach i zapobiegną nadużyciom. ❑

[1] *Gender* (z języka ang. tłumaczy się jako rodzaj), termin który opisuje cechy i zachowania uważane w danej kulturze za odpowiednie dla kobiety bądź mężczyzny; stanowi on zatem etykietkę społeczną i nie odnosi się do fizjologii. Naukowcy dokonują rozróżnienia pomiędzy pojęciami płci biologicznej i rodzaju (gender), aby oddzielić różnice społeczne od biologicznych (L. Brannon, *Gender: Psychological Perspectives*).

[2] Deontologia z języka greckiego *déon* – to, co niezbędne, właściwe i *logos* – słowo) – nauka o obowiązkach wynikających z norm prawnych i przyjętych zwyczajów w różnych zawodach. Reguły deontologiczne formułowane są ze szczególnym uwzględnieniem aspektu moralnego. Takie nakazy zazwyczaj mają charakter imperatywu ustalanego przez oficjalne władze i odnoszą się do rozwiązań w konkretnych sytuacjach.

Summary

Report on the participation in the CEPOL course No. 62 / 2013 entitled "Human Rights and Police Ethics".

On 24-28 of June 2013 the course entitled "Human Rights and Police Ethics" (CEPOL No. 62/2013) took place in Portugal. Representatives of the Police forces from 22 countries participated in the course. Poland was represented by maj. Kamila Zimoń from the National Police Headquarters. Classes had the character of lectures and workshops, during which the main causes of human rights and police ethics violations were determined. There were also discussions concerning given rulings. In order to minimize the risk of these infringements there should be conducted professional training courses, and reasons for inappropriate behaviour of police officers should be systematically detected and eliminated. It is necessary to improve qualifications and sensitivities for issues of human rights in the course of the entire service, because only the high awareness, knowledge and skills are the best forms of the prevention of abuses.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

MIĘDZYNARODOWE WARSZTATY MŁODZIEŻY

SPRAWOZDANIE z Międzynarodowych Warsztatów Młodzieży

W dniach 14–18.10.2013 r. w Zespole Szkół Nr 3 w Legionowie odbyły się Międzynarodowe Warsztaty Młodzieży – projekt realizowany przez Prezydenta Miasta Legionowo oraz Dyrektora Zespołu Szkół nr 3 w Legionowie. Przedsięwzięcie objęły patronatem: Ministerstwo Edukacji Narodowej, UNESCO, a także Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Telewizja Legionowska oraz „Kwartalnik Policyjny" Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Celem projektu było nawiązanie współpracy pomiędzy trzema państwami partnerskimi Polską, Ukrainą i Francją.

Pierwszego dnia warsztatów młodzież uczestniczyła w obchodach Dnia Edukacji Narodowej i uroczystym ślubowaniu klas pierwszych. Program artystyczny został przygotowany w taki sposób, aby zaproszeni uczniowie mogli poznać polską tradycję „ślubowania", która nie jest praktykowana we wszystkich szkołach w Europie. Następnie uczniowie wybierali rodzaj warsztatów integracyjnych, w których chcieliby uczestniczyć w ramach projektu. Młodzież została podzielona na 3 grupy warsztatowe (plastyczne, dziennikarskie i teatralne). W każdej grupie byli uczniowie z Polski, Ukrainy i Francji. Praca w grupach tematycznych ukierunkowana była na wzajemne poznanie i współpracę, a także – co niezwykle ważne – „wyrażenie siebie" poprzez sztukę oraz rozwój kompetencji komunikacyjnych. Tę pracę wspomagali psychologowie z Zespołu Psychologów Centrum Szkolenia Policji w ramach kształcenia kompetencji komunikacyjnych.
Następnego dnia uczniowie pracowali w ramach swoich grup warsztatowych. Mieli także lekcję nauki tańca Polonez, prowadzoną przez Krzysztofa Krysztoforskiego. Po zakończonych warsztatach odwiedzili Muzeum Historyczne w Legionowie. Bardzo ważnym punktem programu był również Międzynarodowy Festiwal Teatralny zorganizowany w Urzędzie Miasta Legionowo w sali widowiskowej. Ta ciekawa inicjatywa zakładała poznanie pisarzy z partnerskich państw. Uczniowie z każdej szkoły przygotowali spektakl w języku angielskim inspirowany twórczością rodzimego autora. Spektakle były oceniane przez profesjonalne jury, w składzie którego zasiedli m.in. aktorzy: Ilona Kucińska, Joanna Jabłczyńska, dr Karina Szafrańska (wykładowca) i Dariusz Niebudek, a także nadkom. dr Iwona Klonowska w podwójnej roli jako Redaktor Naczelny „Kwartalnika Policyjnego" i psycholog – wykładowca CSP pracujący przy realizacji przedsięwzięcia.
Na półmetku warsztatów młodzieży uczestnicy mieli możliwość poznania historii stolicy wraz z jej najważniejszymi zabytkami podczas wycieczki do Warszawy. Później symbolicznie dla podkreślenia wspólnoty bez granic i podziałów sadzili razem drzewa przyjaźni na terenie Zespołu Szkół Nr 3.
Swoją rolę w projekcie Międzynarodowe Warsztaty Młodzieży miało także Centrum Szkolenia Policji, które patronowało całemu przedsięwzięciu. W szkole Policji przygotowano spotkanie profilaktyczne, którego celem było zwrócenie uwagi na zagrożenia, z jakimi mogą się spotkać we współczesnym świecie. Podczas zwiedzania obiektów szkoły duże zainteresowanie gości wzbudziła hala technik interwencji oraz nowoczesny zespół strzelnic.
Zwieńczeniem tego dnia były warsztaty kulinarne prowadzone przez Annę Szczepłek, które zamieniły stołówkę szkolną w restaurację serwującą najlepsze potrawy francuskie, ukraińskie i polskie.
18 października w sali widowiskowej Urzędu Miasta Legionowo odbyła się konferencja podsumowująca spotkanie, która rozpoczęła się od pokazu spektaklu pt. „Talent Show" przygotowanego w ramach warsztatów teatralnych pod kierunkiem Katarzyny Herc. Ideą spektaklu było pokazanie, jak ważna jest tożsamość kulturowa i szacunek dla drugiego człowieka. Konferencja była też okazją do wysłuchania interesujących prelekcji wygłoszonych przez ciekawe osobowości. Jedną z nich był Taras Shumeyko, historyk, dziennikarz, korespondent Polskiego Radia dla zagranicy. W swoim wykładzie omówił sposób kreowania współczesnej historii przez media na Ukrainie i Francji. Kolejny gość, Maria Artemiuk, sekretarz polsko-ukraińskiej Fundacji Trans Kultura, kulturoznawca-etnolog i animatorka kultury, opowiedziała o współpracy kulturalnej z partnerami i przyjaciółmi z Europy Wschodniej i Zachodniej. Centrum Szkolenia Policji w Legionowie zaprosiło do udziału w konferencji Wojciecha Nomejkę – wieloletniego reportera Panoramy 2 programu TVP, korespondenta wojennego.
Wyświetlono także film przygotowany w ramach warsztatów dziennikarskich pod opieką Marty Czapskiej, zrealizowany we współpracy z redakcją gazety „Miejscowej". Film był formą reportażu z całego pobytu gości. Grupa dziennikarska przez cały tydzień dokumentowała wszystkie wydarzenia i do późnych godzin wieczornych montowała zgromadzony materiał. Na holu przed salą widowiskową wszyscy mieli okazję podziwiać niepowtarzalną wystawę sztuki ludowej, przygotowaną w ramach warsztatów plastycznych pod okiem Agaty Obłuskiej. Ekspozycja prezentowała nietypowe ozdoby i wytwory ze słomy, prace animalistyczne z gliny, a także motywy kwiatowe w stylizacji ludowej.
Tydzień intensywnej pracy zarówno dla uczniów, jak i pedagogów okazał się wartościową i niezapomnianą przygodą. Realizacje projektów międzynarodowych wymagają dużego zaangażowania ze strony uczniów, nauczycieli oraz dyrekcji. Jest to jednak praca, która ma ogromny wpływ na funkcjonowanie szkoły oraz jej uczniów. Bez wątpienia poznawanie innych kultur jest nie tylko poszerzaniem horyzontów, ale przede wszystkim propagowaniem idei międzynarodowego zrozumienia i pokoju. Międzynarodowe Warsztaty Młodzieży to niezwykła inicjatywa, która zaszczepiła w młodych ludziach ducha międzynarodowej przyjaźni, umożliwiła uczniom poznanie innych kultur, nawiązanie kontaktów oraz wpłynęła na kształtowanie światopoglądu promującego postawy tolerancji i otwartości na innych. ❑

nadkom. dr Iwona Klonowska, CSP; dr Karina Szafrańska
Konsultacja: Joanna Bieńko – dyrektor Zespołu Szkół nr 3 w Legionowie

Summary

Report on the International Workshops of the Youth
On 14–18 of October 2013 the International Workshops of the Youth took place in the Complex of Schools No 3 in Legionowo. The project is carried out by the Mayor of Legionowo and the Director of the Complex of Schools No 3 in Legionowo. This enterprise is implemented under the auspices of the Ministry of National Education, the UNESCO, as well as the Police Training Center in Legionowo, Legionowo Television and "Police Quarterly" of the Police Training Centre in Legionowo. The main objective of the Project was to established the cooperation between three partner states: Poland, Ukraine and France.

Tłumaczenie: Renata Cedro, MCSSP CSP

POLICJA

Socjologiczne studium funkcjonowania instytucji

Recenzja książki Eugeniusza Moczuka wydanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego

Źródło: http://wydawnictwo.univ.rzeszow.pl

Autor książki założył, że książka będzie miała kilka podstawowych celów. Pierwszym z nich jest uporządkowanie zagadnień dotyczących metodologicznych aspektów badania Policji, drugim – zaprezentowanie badań empirycznych dotyczących funkcjonowania Policji na Podkarpaciu, prowadzonych w latach 2000–2012, trzecim – wskazanie, że na gruncie różnych nauk Policja jest traktowana jako instytucja społeczna, grupa dyspozycyjna, organ państwa, czwartym – że możliwe jest utworzenie subdyscypliny naukowej, jaką jest socjologia Policji. Autor wskazuje także, że we współczesnej nauce pojawiają się zręby nowej dziedziny wiedzy zwanej „nauką o Policji", chociaż na gruncie nauk społecznych zakłada się istnienie socjologii grup dyspozycyjnych, a w jej ramach socjologii Policji, a na gruncie prawa – subdyscypliny prawa administracyjnego, która nosi nazwę prawa policyjnego. Poza tym autor podkreśla, że na Policję należy patrzeć z trzech punktów widzenia, po pierwsze – jako instytucję społeczną, po drugie – jako organ państwa, a po trzecie – jako część społeczeństwa, co determinuje podejmowane działania naukowe w tym zakresie.

Książka składa się z pięciu rozdziałów. Pierwszy z nich zatytułowany „**Policja w praktyce**" prezentuje zagadnienia dotyczące funkcjonowania współczesnej Policji w kilku ujęciach, w tym Policję jako instytucję społeczną, Policję jako grupę dyspozycyjną, a także kwestie roli Policji w tworzeniu bezpieczeństwa lokalnego. W rozdziale tym omówiono także historię formowania się polskiej Policji od czasów rozbiorów do współczesności. W rozdziale drugim, zatytułowanym „**Policja w perspektywie naukowej**", przedstawiono teoretyczne zagadnienia funkcjonowania Policji z perspektywy socjologicznej, nauki o Policji, prawa i nauk pomocniczych prawa, nauki o bezpieczeństwie. Rozdział ten zawiera także podstawowe zagadnienia dotyczące miejsca socjologii Policji w strukturze subdyscyplin socjologicznych, a także innych nauk zajmujących się Policją. Rozdział trzeci, zatytułowany „**Metodologiczne aspekty badań empirycznych**", wprowadza czytelnika w podstawy badań własnych autora. W rozdziale czwartym, zatytułowanym „**Policja jako instytucja społeczna w opiniach mieszkańców województwa podkarpackiego w latach 2000–2012**", zostały zaprezentowane wyniki badań autora, obejmujących postawy mieszkańców wobec Policji, ocenę pracy policjantów ruchu drogowego, a także analizę pracy dzielnicowych. Uzupełnieniem tego rozdziału są badania na temat pracy dzielnicowych z punktu widzenia samych dzielnicowych. Istotą tego rozdziału są wnioski z badań sformułowane w taki sposób, że autor wskazuje, jakie są wyniki badań na temat poszczególnych rodzajów służb Policji, a następnie jak modelowo powinna kształtować się ich praca. W rozdziale piątym, zatytułowanym „**Socjologiczne aspekty funkcjonowania Policji – próba syntezy**", autor prezentuje naukowe perspektywy badań Policji, ujmując to zagadnienie z punktu widzenia socjologii, prawa i nauk o bezpieczeństwie. Zwieńczeniem tego rozdziału jest wskazanie na socjologiczne badania Policji, a przede wszystkim wyodrębnienie socjologii Policji jako nowej subdyscypliny naukowej, będącej zarówno częścią socjologii grup dyspozycyjnych, socjologii prawa, jak i nauki o Policji, ale przede wszystkim samodzielnej subdyscypliny socjologicznej.

Należy zaznaczyć, że z punktu widzenia naukowego bardzo cenne są rozdziały empiryczne. I nie tylko dlatego, że autor prowadził badania na dużych populacjach od roku 2000 do 2012, obejmujące zasięgiem kilka tysięcy respondentów z terenu województwa podkarpackiego, ale dlatego, że badania te są porównywane ze sobą. Widać zatem dynamikę odpowiedzi respondentów, a tym samym można dostrzec zmieniające się postawy badanych wobec Policji. Ważne są wnioski, jakie autor wysuwa pod adresem Policji jako całości, ale także w stosunku do jej poszczególnych formacji. Istotne są również badania dotyczące tego, jak sami policjanci oceniają swoją pracę, a do badań wyodrębniono jedną z grup policyjnych, jaką są dzielnicowi. Ta ważna, a mimo to niedoceniona formacja policyjna, ma dobre zdanie o swojej pracy, a także uważa, że jest potrzebna społeczeństwu i Policji.

Na zakończenie swej pracy autor zaznacza, że perspektywa badawcza Policji na gruncie socjologii powinna opierać się na permanentnych i ciągłych badaniach Policji oraz jej funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie, a ich istotą powinny być powtarzalność oraz możliwość porównywania w czasie i przestrzeni. Cykliczność badań pozwala na lepsze zrozumienie stosunku społeczeństwa do Policji, a także policjantów do własnej formacji. Poza tym wyniki uzyskane dzięki badaniom mogą zostać wykorzystane do modernizacji działań Policji, a także przyśpieszenia procesów zmian w Policji.

Na koniec można mieć nadzieję, że obok książki poświęconej Policji pojawią się inne autorskie opracowania, poświęcone socjologicznym aspektom funkcjonowania Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, Straży Miejskiej, Straży Więziennej, a także służb specjalnych. Na tego rodzaju pozycje istnieje zapotrzebowanie społeczne, zarówno ze strony świata nauki, jak i ze strony praktyki.

Zachęcam zatem wszystkich zainteresowanych, aby sięgnęli po tę książkę i zapoznali się z jej treścią, a także sami wyciągnęli wnioski.

Karol Bajda, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego

WYDARZENIA W CSP

Z życia CSP

Dział pod redakcją rzecznika prasowego CSP
podinsp. **HANNY GROCHOWSKIEJ**

POSIEDZENIE KOMISJI

22 sierpnia br. w Centrum Szkolenia Policji odbyło się posiedzenie Komisji Zdrowia, Bezpieczeństwa i Spraw Społecznych Rady Miasta Legionowo.

Porządek posiedzenia przewidywał m.in. zapoznanie radnych z funkcjonowaniem CSP oraz omówienie roli naszej jednostki w kształtowaniu poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców miasta. Uczestniczący w posiedzeniu Komisji Zastępca Komendanta ds. Dydaktycznych insp. Jarosław Gałuszka przedstawił zebranym formy współpracy z lokalną społecznością w obszarze popularyzowania dobrych rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Radni bardzo wysoko ocenili działania profilaktyczne podejmowane przez CSP w placówkach oświatowych miasta i gminy Legionowo. W czasie wizyty goście mieli okazję zapoznać się ze strukturą i zadaniami szkoły, a także obejrzeć obiekty CSP – zespół strzelnic oraz halę sportową i halę technik interwencji.

SYGNAŁ

19 września br. zostało podpisane porozumienie pomiędzy Centrum Szkolenia Policji w Legionowie a Prezesem Zarządu Stowarzyszenia Dystrybutorów Programów Telewizyjnych SYGNAŁ.

Umowa ma na celu zapewnienie sprawnego i skutecznego współdziałania stron w zakresie upowszechniania wiedzy i wymiany doświadczeń w sprawach dotyczących przestępczości telewizyjnej. Porozumienie podpisał, reprezentujący Centrum Szkolenia Policji, Zastępca Komendanta Centrum Szkolenia Policji insp. Jarosław Gałuszka, natomiast Zarząd Stowarzyszenia Dystrybutorów Programów Telewizyjnych SYGNAŁ reprezentował Wiceprezes Zarządu Pan Zbigniew Taraś.

Włodzimierz Nienałtowski – kierownik ZSK

XVII FESTIWAL NAUKI W JABŁONNIE

21 września br. na terenie zespołu pałacowo-parkowego w Jabłonnie odbył się XVII Festiwal Nauki. W przedsięwzięciu, pod patronatem Prezesa Polskiej Akademii Nauk i Marszałka Województwa Mazowieckiego, tradycyjnie już uczestniczyło Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

Policjanci z Zakładu Ruchu Drogowego zaprezentowali samochód przeznaczony do działań profilaktyczno-edukacyjnych oraz pozostały sprzęt będący na wyposażeniu Policji, a policjanci z Zakładu Szkoleń Specjalnych przygotowali stanowisko daktyloskopii. Stoiska promocyjne Centrum Szkolenia Policji cieszyły się dużym zainteresowaniem.

Justyna Setniewska, ZRD

W TROSCE O BEZPIECZEŃSTWO NA DROGACH

W dniu 25 września Centrum Szkolenia Policji odwiedziła grupa szwajcarskich ekspertów zajmujących się problematyką dotyczącą ruchu drogowego. Wizyta studyjna została zorganizowana w ramach projektu „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym" – KIK 76, finansowanego ze środków Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

Celem wizyty, oprócz wymiany doświadczeń, było zapoznanie gości z systemem szkolenia policjantów ruchu drogowego. W czasie spotkania przedstawiono zadania, jakie realizuje

CSP, a także zaprezentowano strukturę i zaplecze dydaktyczne szkoły. Eksperci spotkali się z Komendantem Centrum Szkolenia Policji insp. dr. Romanem Stawickim.

GOŚĆ Z TADŻYKISTANU

25 września Zastępca Ministra Spraw Wewnętrznych Republiki Tadżykistanu złożył wizytę w Centrum Szkolenia Policji. Generał-major milicji Murillo Oripov przebywał w Polsce na zaproszenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

W czasie spotkania z Komendantem Centrum Szkolenia Policji insp. dr. Romanem Stawickim Generał-major milicji Murillo Oripov zapoznał się z polskim systemem szkolnictwa policyjnego oraz zadaniami realizowanymi przez CSP.

„JEDŹMY TAK, ABY BYŁO NAS WIĘCEJ, A NIE MNIEJ" – ZAKOŃCZENIE SEZONU MOTOCYKLOWEGO 2013

5 października instruktorzy zespołu doskonalenia techniki jazdy motocyklem Zakładu Ruchu Drogowego Centrum Szkolenia Policji uczestniczyli w mszy św. podsumowującej sezon motocyklowy 2013. Tym razem ta podniosła uroczystość odbyła się w kościele parafialnym Miłosierdzia Bożego w Legionowie.

Tradycją jest wspólna modlitwa miłośników motocykli za szczęśliwe zakończenie sezonu. Uczestnicy spotkania pamiętali też o tych, którym nie udało się dojechać do jego końca – podczas mszy odczytano ich nazwiska.
Policjanci ZRD od lat włączają się w różnorodne działania podejmowane na rzecz poprawy bezpieczeństwa na drogach. Popierają także ten rodzaj duchowej zadumy nad własnym (i nie tylko) bezpieczeństwem popularyzowanym przez księdza Jarosława Wyszomirskiego.

Dariusz Boruszewski – zastępca kierownika ZRD

SPOTKANIE W RATUSZU

10 października w sali widowiskowej Urzędu Miasta Legionowo funkcjonariusze oraz pracownicy Centrum Szkolenia Policji, a także pracownicy legionowskiej oświaty spotkali się na uroczystych obchodach Dnia Edukacji Narodowej.

Komendant Centrum Szkolenia Policji insp. dr Roman Stawicki i Zastępca Komendanta ds. Logistycznych podinsp. Anna Gołąbek podziękowali funkcjonariuszom naszej jednostki za

zaangażowanie w działalność dydaktyczną – 9 nauczycieli policyjnych wyróżniono pamiątkowymi ryngrafami i nagrodami motywacyjnymi, 11 funkcjonariuszy otrzymało odznaki „Zasłużony Policjant", 1 pracownik został uhonorowany Brązowym Medalem za Zasługi dla Policji. Nagrody motywacyjne i podziękowania za profesjonalne wykonywanie zadań wspomagających działalność CSP wręczono również 11 pracownikom. Z okazji Dnia Edukacji Narodowej w Centrum Szkolenia Policji wyróżniono łącznie 32 osoby.

DOTACJA NFOŚIGW

W dniu 29 października 2013 r. Centrum Szkolenia Policji w Legionowie reprezentowane przez podinsp. Annę Gołąbek Zastępcę Komendanta CSP zawarło umowę z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na finansowanie zadania pn. „Termomodernizacja wybranych obiektów Centrum Szkolenia Policji w Legionowie".

Zgodnie z umową Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w roku 2014 przekaże Centrum Szkolenia Policji kwotę 3 259 140 zł na pokrycie kosztów termomodernizacji siedmiu budynków na terenie CSP w Legionowie i jednego obiektu na terenie Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach. Zakres prac obejmie m.in. docieplenie fundamentów, elewacji oraz dachów (powierzchnia 10 961 m²), wymianę okien i drzwi zewnętrznych (powierzchnia 686 m²), modernizację instalacji c.o. i c.w.u we wszystkich ośmiu budynkach. Spodziewany, po zakończeniu inwestycji efekt ekologiczny zadania to zmniejszenie emisji dwutlenku węgla w skali roku o 830 Mg.

Adam Bekisz, ZZPiFP

JĘZYK ANGIELSKI DLA POLICJANTÓW

Renata Cedro
Międzynarodowe Centrum
Szkoleń Specjalistycznych Policji CSP

ZDROWIE I CHOROBA / PIERWSZA POMOC
HEALTH AND ILLNESS / FIRST AID

CHOROBY I DOLEGLIWOŚCI
DISEASES AND AILMENTS/AFFLICTIONS

uczulenie – allergy
anemia – anaemia
zapalenie wyrostka robaczkowego – appendicitis
astma – asthma
ból krzyża – backache
ból brzucha – bellyache
podbite oko – black eye
rumieniec – blush
rak – cancer
porażenie mózgowe – cerebral palsy
ból w klatce piersiowej – chest pain
ospa wietrzna – chicken pox
kaszel – cough
depresja – depression
biegunka – diarrhoea
zwichnięcie – dislocation
rozstrój (np. żołądka) – disorder
zapalenie ucha – ear infection
ból ucha – earache
padaczka – epilepsy
omdlenie – faint
zmęczenie – fatigue
gorączka – fever
grypa – flue (influenza)
zatrucie pokarmowe – food poisoning
złamanie – fracture
odmrożenie – frostbite
różyczka – German measles
ból głowy – headache
zawał serca – heart attack
choroba serca – heart condition
wylew – haemorrhage
czkawka – hiccups
niestrawność – indigestion
zakażenie – infection
ukąszenie przez owada – insect bite
bezsenność – insomnia
krwotok wewnętrzny – internal bleeding
obrażenia wewnętrzne/zewnętrzne – internal/external injuries
żółtaczka – jaundice
brak apetytu – loss of appetite
odra – measles
choroba psychiczna – mental disease
zmiany nastroju – mood disorders
świnka – mumps
ból mięśni – muscle pain
mdłości – nausea
załamanie nerwowe – nervous breakdown
ból – pain/ache
dżuma – plague
zapalenie płuc – pneumonia
wścieklizna – rabies
wysypka – rash
reumatyzm – rheumatism
oparzenie – burn
schizofrenia – schizophrenia
choroba lokomocyjna – sea-sickness
szok – shock
choroba, nudności – sickness
ból gardła – sore throat
ból żołądka – stomach-ache
wylew – stroke
samobójcze myśli – suicidal thoughts
porażenie słoneczne – sunstroke
pocenie się – sweating
obrzęk/opuchlizna – swelling
temperatura – temperature
ból zęba – toothache
drżenie – trembling
gruźlica – tuberculosis
tyfus – typhus
brak przytomności – unconsciousness
rana – wound

PERSONEL MEDYCZNY
MEDICAL STAFF

kardiolog	– cardiologist
dentysta/stomatolog	– dentist
dermatolog	– dermatologist
lekarz	– doctor
lekarz rodzinny	– family doctor
lekarz ogólny	– general practicioner (GP)
geriatra	– geriatrician
ginekolog	– gynaecologist
lekarz chorób wewnętrznych	– intern
internista	– internist
laborantka	– laboratory assistant
laryngolog	– laryngologist
położna	– midwife
neurolog	– neurologist
pielęgniarka	– nurse
lekarz położnik	– obstetrician
okulista	– oculist
sanitariusz	– orderly
ortopeda	– orthopaedist
ratownik medyczny	– paramedic
pediatra	– paediatrician
psychiatra	– psychiatrist
chirurg	– surgeon

LEKARSTWA I INNE ŚRODKI MEDYCZNE
MEDICINES AND OTHER MEDICINAL PRODUCTS

środek odkażający	– antiseptic
okład	– compress
bandaż	– bandage
wata	– cotton wool
opatrunek	– dressing
syrop na kaszel	– cough syrup
apteczka pierwszej pomocy	– First Aid Kit
krople	– drops
gaza	– gauze
środek bakteriobójczy	– germicide
narkotyki/leki	– drugs
woda utleniona	– hydrogen peroxide
jodyna	– iodine
igła	– needle
maść	– ointment
tabletka przeciwbólowa	– pain killer
pigułka	– pill
plaster	– plaster
trucizna	– poison
puder	– powder
lek nasenny	– sleeping pill
nosze	– stretcher
strzykawka	– syringe
tabletka	– tablet
wózek inwalidzki	– wheelchair

UDZIELANIE PIERWSZEJ POMOCY
APPLICATION OF FIRST AID

udzielić pierwszej pomocy	– apply first aid
udzielić natychmiastowej pomocy	– apply immediate help
złamanie kręgosłupa	– backbone fracture
być w szoku	– be in a shock
ciśnienie krwi	– blood pressure
oddychać powoli	– breathe slowly
złamana ręka/noga	– broken arm/leg
zabici	– casualties
sprawdzić wzrok	– check vision
wstrząśnienie mózgu	– concussion
stan rannego	– condition of the injured person
przytomny	– conscious
skaleczenie	– cut
ukąszenie przez psa	– dog bite
alergie na lekarstwa lub żywność	– drug or food allergies
zbadać	– examine
omdlenie	– faint
odczuwać ból	– feel pain in
pierwsza pomoc	– first aid
masaż serca	– heart massage
ranni	– injured people
tętno niewyczuwalne	– insensible pulse
znieczulenie miejscowe	– local anaesthetic
upływ krwi	– loss of blood
złamanie otwarte	– open fracture
zatrucie	– poisoning
tętno	– pulse
założyć szwy	– put on stitches
podać stopień bólu w skali od 1 do 10	– rate pain on a scale of 1 to 10
ciężki stan	– serious condition
złamanie podstawy czaszki	– skull base fracture
zdezynfekować ranę	– sterilize the wound
użądlenie	– sting
szew	– stitch
obrzmienie	– swelling
przecięcie tętnicy	– artery cut
objawy	– symptoms
wziąć głęboki oddech	– take a deep breath
zabrać rannego do szpitala	– take the injured to hospital
przewieźć do szpitala jak najszybciej	– take to hospital as soon as possible
nieprzytomny	– unconscious
ukąszenie przez żmiję	– viper bite

OTHER USEFUL EXPRESSIONS
INNE PRZYDATNE ZWROTY

apteka	– chemist's
klinika	– clinic
pogotowie ratunkowe	– rescue service
zdrowie	– health
przytułek dla nieuleczalnie chorych	– hospice
szpital	– hospital
choroba/schorzenie	– illness/disease
system immunologiczny	– immune system
laboratorium	– laboratory
sala operacyjna	– operating theatre
sanatorium	– sanatorium
poczekalnia	– waiting room
oddział szpitalny	– ward